

251896

LEACOCK HUMORESZKEK

MAGYARRA IRTA

KARINTHY FRIGYES

AZ ATHENAEUM KIADÁSA

HUMORESZKEK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

STEPHEN LEACOCK

HUMORESZKEK

MAGYARRA ÍRTA

KARINTHY FRIGYES

OSZK

Országos Széchényi-Könyvtár

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T.
KIADÁSA

~~angl.
250 a~~

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

251896

R
1965

FN

OR. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
I. Nyomt. Művelődésközp.
1827 é.v. 164

GERTRÚD, A NEVELŐNŐ

VAGY

A BOLDOGSÁG JUTALMA.

AZ ELŐZŐ FEJEZETEK ÖSSZEFOGLALÁSA :

NINCSENEK ELŐZŐ FEJEZETEK.

Vad, viharos éjszaka dühöngött Skócia nyugati partjai fölött. Ezen történetünk szempontjából ugyan ennek különösebb jelentősége nincsen, miután történetünk nem Skócia nyugati partjain játszik, hanem Irország keleti partjain. De azért ott is elég rossz idő volt.

Történetünk színhelye pontosabban Anglia déli csücske, a Knotacentium Towers (ejtsd Kns Ps) Lord Knotacent (ejtsd Pjs) ősi kastélya.

Gyengébbek kedvéért megjegyezzük, hogy olvasás közben különben se fontos, hogy az ember kiejtse a szavakat.

Ejcs Pjs tősgyökeres angol főúri birtok volt. A földszint Erzsébet korabeli stílusban épült, vörös kövekből, míg a kastély régebbi szárnya, amire az Earl különösen büszke volt, a régi normann-dúlás nyomait mutatta, amihez egy Tudor-korabeli pompás kínzókamra és egy Plantagenet-korabeli árvaház járult, körítéssel, illetve kerítéssel. A főbejárat homlokzatából pompás vadregények és őserdők indultak szerte, a szélrózsa minden irá-

nyában, évezredes tölgyek és fenyvesek és gombák pazar gazdagságát árasztva, míg a ház közelében ribiszkebokrok és amerikai mogyorófák pompáztak, amiket még a kereszties hadak ültettek el.

Az ódon kastély körül hangos volt a levegő a rigófüttytől, a varjak édes pitypalattyától és a fácánok mélabús danájától, miközben a szarvas-ünök, antilopok, kénguruk és más négylábúak oly szelíden szaladgáltak a tág mezőkön, hogy egymás kezéből ettek. Egész menaszéria volt ez.

A parkon végig széles, hatalmas makadám út vezetett, aminek alaprétegét maga VII. Henrik mángorolta le.

A Lord könyvtárcsarnokának kandallójához támaszkodva áll. Gyakorlott diplomata és államférfi létére is alig tudott uralkodni arisztokrata vonásainak komor merevségén, hogy azokat fel ne dúlja a harag.

— Fiú! — mondotta — elveszed azt a leányt, vagy kitagadlak! Nem vagy többé fiam!

Az ifjú Ronald lord egyenesen állt előtte, függőleges irányban, miközben szeméből a megvetéssel párosult dac lövelt gögös atyja felé, derék-szögben.

— Dacolok veled, — lehelte. — Nem vagy többé atyám! Majd nézek egy másik atyát. Soha nem veszek el oly leányt, kit nem szeret szívem. Ez a leány, akit sohase látott egyikünk se . . .

— Örült! — sziszegte az Earl — el akarod kótyavetyélni ezredéves családfánk ősi birtokát?! . . . A leány, akiről beszéltem, szép és ifjú — anyai nagynénjének sógora beleegyezett a házasságba, — és franciák, ami a fő!

— Ám mik indokaid . . .?

— Nincs indokolás, — vetette oda az Earl. — Ronald, egy hónapot nyujtok neked. Addig itt

maradhatsz ősi lakodban. Ha elsején se adod beleegyezésed, fizetés nélkül elbocsátlak.

Az ifjú lord nem válaszolt. Kirohant a szobából, kedvenc lovára pattant és vadul kinyargalt a parkból, a szélrózsa minden irányában egyszerre.

Mikor a könyvtár ajtaja dörögve becsapódott Ronald mögött, az Earl karszékébe roskadt. Arc kifejezése megváltozott. Már nem az a gögös főúr volt többé, inkább az üldözött vad jellegzetes arc kifejezését vette fel. »El kell vennie azt a leányt...« — hörögte maga elé, a szőnyegre — »Nemsokára mindent tudni fognak. Tucsemoff elmenekült Szibériából. Ő mindent tud s nem haboz mindent kivallani. A bányák tulajdonába mennek át, jelen birtokkal együtt és én — de hagyjuk!«

Felállt, az ódon almáriumhoz lépett, egy kis pohár keserűvizet hajtott fel és ismét az előkelő származású angol főúr volt, mint előbb.

Ugyanezen órában egy magas, boltíves kutya-fogat, bakján a Psj Ns-ek jellegzetes egyenruhájába bujtatott lovással, száguldott keresztül-kasul a park fasorán, Az inas mögött ifjú leány foglalt helyet. Szinte gyermek még, akkora se volt, mint a jólmegtermett inas.

Egyszerű, túrósréttel díszített kalap, néhány szerény strucctoll árnyéka rejtett el egy finom kis arcot, melynek arcszerűsége egyenesen megdöbbenő volt regényünknek ezen a helyén.

Kell-e mondanunk, ki volt ő? Gertrúd, a nevelőnő, akinek ezen a napon kellett elfoglalnia hivatalát az ősi kastélyban.

Ugyanakkor, mikor a kutya-fogat a fasorba kanyarodott, a fasor másik felén egy magas, karcsú ifjút pillantott volna meg az olvasó, ha valamilyen üzleti vagy magánügyben történetesen ott tartózkodott volna. Sajnos, nehéz elképzelni, hogy az

olvasó éppen pont akkor ott tartózkodjon s így el kell hinnie leírás után, hogy a karcsú ifjúnak főúri vonásai minden további nélkül elárulták magas származását. Nemes ménen ült, melynek vonásai szintén előkelők voltak, különösen hosszú, lógó orra.

De vajjon ki volt ez a karcsú ifjú, ki lovának minden lépésével közelebb jutott Gertrúdhhoz? . . . Vajjon ki volt ő, vajjon ki? . . . Ach, igazán, no de csakugyan, ki lehetett?! . . . Ki? Ki? . . . Soha nem találja ki az olvasó, ha nem töri a fejét egy kicsit. Senki más nem volt ő, mint az ifjú Ronald.

Végzetesen találkozniok kellett. Egyre közelebb jutottak. Aztán még közelebb. És végre, egy röpke pillanatra, találkoztak. Ahogy eleveztek egymás mellett, Gertrúd felemelte tekintetét s az ifjú két szemet pillantott meg, melyek kifejezésben annyira szemszerűek voltak, hogy például nem voltak négyszögletesek, hanem egészen kerekék. Ronald csak egy pillantást vethetett a kutyafogat utazójára, de az aztán olyan bensőséges volt, hogy aki ennél bensőségesebben néz, az okvetlenül csal.

A szerelem hajnala volt e két tekintet találkozására? Ki tudja? Legfeljebb a szerző. De az még nem mondhatja meg. Tessék várni, különben is kérem az olvasót, ne zavarjon folytonos közbeszólásaival, így nem lehet dolgozni.

* * *

De beszéljünk Gertrúdról. Gertrúd, teljes nevén Mac Figgin Montmorency, nem ismerte se atyját, se anyját. Mindaketten évekkal az ő születése előtt haltak meg. Anyjáról csak annyit tudott, hogy francia volt, ragyogóan szép és hogy rokonai, ősei és üzletfelei elpusztultak a nagy francia forradalomban.

De azért Gertrúd gyengéd kegyelettel őrizte szülei emlékét. Keblén aranytokban anyjáról készült miniatűr olajfestményt rejtegetett; hátáról, ezüstláncon, apja jólsikerült daguerrotipje lógott le. Nagyanyja mellszobrát kabátujjában hordta, néhány unokanővérének és fivérének képmása részint a csizmájában foglalt helyet, részint az övébe volt dugva, nyelestül, míg hátul . . . de talán elég is ennyi.

Atyjáról, úgy lehet, még kevesebbet tudott. Csak annyit, hogy magasrangú angol királyi családból származott, s hogy ifjú éveiben, mint mesterlegény, bebarangolta a világot. Minden hagyatéka, ami Gertrúdra maradt, egy orosz nyelvtan, egy tót képesujság, egy légsúlymérő és egy bányászati szakkönyv volt.

Kora gyermekéke óta nagynénje nevelte. Gondosan oktatta őt, szívébe plántálva a keresztényi gondolkodás elveit. Némi Mohamedán elveket is csöpögtetett belé, mindenesetre.

Mikor tizenhétéves volt, jó nagynénje meghalt víziszonyban.

A körülmények rejtélyesek voltak. Ezen a napon idegen férfi látogatta meg, nagyszakállú ember, orosz nemzeti viseletben. Távozása után Gertrúd nagynénjét eszméletlen állapotban találta. Ebből az állapotból csak a halál váltotta meg.

Hogy a feltűnést elkerüljék, a halál okául kétoldali veszettséget állapítottak meg. Annyi bizonyos, hogy Gertrúd itt állt, egyedül, kidobva a bizonytalanba. Mit tegyen? Ez volt a kérdés.

Ezen gondolkozott éppen egy reggel, miközben tekintetét a következő apróhirdetés vonta magára :

»Nevelőnő kerestetik. Tudnia kell franciául, olaszul, oroszul, tótul. Zongoratanárnői oklevél és

kohászati szaktudás elengedhetetlen. Fizetés 4 silling és 4 pence évente. Jelentkezés féltizenegy és háromnegyed tizenkettő közt a Nemzeti Múzeum levéltárnoki irodájában.»

Gertrúd gyorsan határozó természet volt. Alig két óra kellett hozzá, hogy észrevegye a csodálatos megegyezést, ami a megkívánt feltételek és az ő tényleges képzettsége között fennállott.

A levéltárnoki hivatalban már ott várta a grófnő. Azzal a közvetlenséggel fogadta, ami rögtön megnyeri a tapasztalatlan ifjú szív rokonszenvét.

— Tökéletes francia? — kérdezte.

— Oh, oui, — felelte Gertrúd szerényen.

— És olasz?

— Oh, si! — így Gertrúd.

— És német? — folytatta a grófnő.

— Ah, ja!

— És orosz?

— Jaw!

— És tót?

— Jep!

Elámulva ezen a jártasságon, amit e látszólag fiatal leány a modern nyelvekben tanusított, a grófnő kutató tekintettel mérte végig Gertrúdot. Hol látta e jellegzetes vonásokat? Elgondolkodva húzta végig keskeny ujjait sápadt homlokán, de hiába, nem jött rá.

— Elég, — bólintott aztán, — fel van fogadva. Holnap leutazik Psv Ns-i birtokra s elfoglalja hivatalát. Meg kell jegyezmem, hogy ami az oroszról illeti, az Earl-t is támogatnia kell ezirányú levelezésének lebonyolításában. Nagy bányászati érdekeltsége van Tcsmnszk-ben.

Tcsmnszk! miért ütötte meg Gertrúd fülét ez az egyszerű, mindennapi szó, olyan külö-

nösen? Miért? Talán azért, mert a kohászati szakkönyv egyik oldalára, atyja kezeírásával ez a szó volt felírva. De minő rejtély lehet e mögött?

Másnap reggel Gertrúd átlépte a kastély küszöbét. Vigyázott, hogy rá ne lépjen, pedig elég széles küszöb volt.

Leszállt a kutyafogatról, elvonult a libériás inasok sorfala közt, mindegyiknek egy-egy Louis d'Or'-t nyomva a markába és belépett.

— Isten hozta, — fogadta a grófnő, segítve Gertrúdnak a bőröndök felcipelésében a padlásra.

Innen visszatérve, az ifjú leányt azonnal a könyvtárba vezették, hogy az Earl-nek bemutatassák. A nevelőnő arcába pillantva, az Earl láthatóan megrendült. Hol látta ezeket a vonásokat? . . . A futtatáson? — A színházban? — Az omnibusz tetején? — A vásárcsarnokban? — Nem! Emlékei közt kutatott, hiába. Gyorsan az almáriumhoz lépett, felhajtott egy üveg brandyt és megint a tökéletes gentleman kifürkészhetetlen símasága ömlött el egész lényén.

Míg Gertrúd a mellékhelyiségbe lépett, hogy megismerkedjék aranyszőke tanítványaival, használjuk fel az alkalmat (talán elég időnk van rá, míg visszajön), hogy néhány szót beszéljünk az Earl-ről és fiáról.

Lord Nork vérbeli angol főúr és államférfi volt. Az évek, amiket diplomáciai kiküldetésben Konstantinápolyban, Szentpétervárott és Rákoskeresztúron töltött, hajlékonyá formálták modorát, míg külsejére a Szent-Ilonán, Újzélandban, Hamiltonban és Grönlandban átélt napok emléke borította félreismerhetetlen lenyomatát.

Mint a grófság katonai szállásmestere, megismerte a hadiélet komor szépségeit — örökös

főlundineri állása pedig az udvari körökkel hozták közvetlen kapcsolatba.

Szerette a nehéz sportokat. Félelmes róka-vadász, kutyalövő, galamsörétező, disznóvágó, denevérszögecselő hírében állott — rangjának minden fényűzésében előljárt.

Ezen a ponton az ifjú Ronald atyjának nyomdokain járt. Kezdetől fogva a család legnagyobb reménysége volt. Az etoni főiskolán mint stukk-és füleslabda-szakértőt emlegették — Cambridgeben elsőnek jött be a harisnyastoppolási versenyen. Nevét ping-pong-körökben is sűrűn emlegették, mint bajnokjelöltét — ami, ha beválik, okvetlenül bejut a parlamentbe.

Ilyen körülmények közt érkezett meg Gert-rúd az ősi házba.

Gyorsan múltak a napok.

A szép kis árvaleány egyszerű bája csakhamar megnyerte a sziveket. Tanítványai imádatlaltal csüggttek rajta, este késsel kellett őket lefejtteni. Még a személyzet is szerette. A főkertész rózsacsokorral kedveskedett, a másodkertész korai galagonyavirágot vitt fel a szobájába, a harmadkertész árticsókát hordott utána egész nap, sőt még a kilenced és tizedkertész is vitt valamit, ha egyebet nem, egy burgonyagyökeret vagy egy marék zabot. Szobája tele volt virággal, — estefelé az ősz pincemester kopogtatott be ajtaján, meghatva a szelíd kis árva magányos életétől, hol egy palack törkölyt, hol borovicskát, hol néhány csomag pipadohányt nyújtva át egyszerű szívének jóindulatával. Még a néma teremtmények is szerették, a maguk néma hódolatával. A néma varjúk és néma kutyák a vállára ültek, több néma borjú is, a környékből.

És Ronald? . . . Ronald?

Nos igen. Találkoztak.

Beszéltek.

— Mily ködös reggel! — mondta Gertrúd.
— What a dull morning! Quel triste matin!
Was für ein gottverdamnter Morgen, himmel-
herrgottsakrament!...

— De milyen randa! — felelte Ronald
halkan.

Randa!... Ez a szó csengett Gertrúd
fülében egész nap.

Ezután már gyakrabban voltak együtt.
Nappal tenniszt és ping-pongot játszottak, este,
a kastély ódon szokásai szerint, az Earl-el és a
grófnővel egy kis rulettet, vagy chemin-de-
fer-t játszottak. Aztán kiültek kettesben a
verandára s nézték a holdat, amint óriási körök-
ben kering a horizont szélén.

Sokára történt, mikor Gertrúd először vette
észre, hogy lord Ronald melegebb érzést táplál
irányában, mint a mennyit a ping-pongszabályok
megengednek. Gyakran, ha együtt voltak, az
ifjú lord percekre elhallgatott és behúnyta a
szemét. Különösen ebéd után.

Egy este, mikor Gertrúd szobájába vonult
vissza, hogy előkészületeket tegyen ágyban való
elhelyezkedését illetően — másszóval, hogy le-
feküdjön, kitérta (kinyitotta) az ablakot s ekkor
lord Ronald arcát pillantotta (látta) meg. Egy
sündisznón ült és a hold felé fordított arcán
kimondhatatlan szenvedés tükröződött.

Közben múltak a napok. Az élet úgy folyt,
ahogy eféle rendes angol főúri háztartásban
folyni szokott. Hét óraker megszólalt a reggeli
gong, nyolckor havasi kürtszó hívta össze regge-
lizni a családot, félkilenckor autótülök intet-
misére, egy óraker felrepült a főárbocra az ebéd-

hívó lobogó, négykor ágyúlövés jelezte a teát, negyedtízkor vészharang és sziréna jelentette be az esti átöltözés idejét, végre féltízkor véres kardot hordtak körül annak jeléül, hogy lehet vacsorázni. Éjfélre ezen is túl voltak és a lélekarhang imára csődítette a személyzetet.

Közben egyre közeledett az idő, mikor lord Ronaldnak választani kell — elhagyja-e az anyai házat, vagy elveszi atyja választottját. Július 15-ike volt már, néhány nap mulva július 17-e és csaknem közvetlenül ezután július 18.

Időnkint az Earl, találkozva Ronalddal a lépcsőházban, komoran nézett rá. »Emlékezz, fickó, hogy meg kell törnöd, avagy kitagadásba veszlek!«

De mit érzett vajjon az Earl Gertrúddal szemben? Ez volt az egyetlen, keserű csepp a fiatal leány boldogságának tengerében. Bizonyos jelek, amikről nem tudott számot adni magának, arra mutattak, hogy az Earl ellenszenvvel viseltetik irányában.

Egyszer például, mikor elment a könyvtár előtt, az Earl csizmahúzót vágott hozzá. Máskor reggelinél hirtelen felkapta a lekváros tálat és a fejére borította. Ezeket mindenesetre megjegyezte.

Munkájához tartozott egyébként az Earl orosz levelezésének lebonyolítása. Hiába kereste e levelekben az ő titkának megoldását. Egy nap azonban jellegzetes orosz sürgönyt kézbesítettek az Earlnak. Gertrúd hangosan fordította le.

— Tucsemoff meglátogatta a nőt. Illető meghalt.

Ezt hallva az Earl elsápadt dühében. Úgy látszik, ekkor történt az a dolog a lekvárral.

Egy napon, mikor az Earl éppen denevér-vadászaton volt, Gertrúd gazdája levelei közt kotorászott azzal a gyöngéd női ösztönnel, mely

könnyedén győzi le a diszkréció álszemérmét. És ekkor meglelte a rejtély kulcsát.

Az Earl nem volt jogos tulajdonosa ennek a birtoknak! Távoli unokatestvére, atyai részről volt a jogos örökös, de ő orosz börtönben halt meg, az Earl mesterkedései következtében, aki abban az időben nagykövet volt Tcsmnszokban. Eszerint tehát ennek az unokafivérnek a leánya igényelhetette ezidőszerint a birtokot.

Az egész bonyolult családi ármány története itt feküdt szemei előtt, az összes adatokkal — kivéve a jelenlegi jogos birtokos nevét és lakcímét. Minden pontosan benne volt, csak éppen ez nem. Már ez is feltűnő volt.

De milyen csodálatos az asszonyi lélek. Gertrúd azért nem nézte le mégse az Earlt!...

Am a rejtély továbbra is foglalkoztatta. Miért rezzen össze az Earl valahányszor ő a szemébe néz? Egyszer aztán megmérte a rezzenést és a szeizmográf négy centiméteres kilengést mutatott. Ilyenkor azonban hamar összeszedte magát, gyorsan néhány üveg viskit hajtott le és megint — tökéletes világfi volt.

Gyorsan bekövetkezett a magyarázat.

A Psn Ns-i országos bálestély napja volt a kritikus idő. Az egész szomszédság hivatalos volt. Mily hevesen vert Gertrúd szíve a várakozásban, mily aggodalmasan válogatta össze szegényes ruhatárának darabkáit, hogy ne legyen kénytelen méltatlan külsővel jelenni meg lord Ronald szemei előtt. Szánalmas ruhatár volt, de francia édesanyjától örökölt izlése és öltözködési ösztöne nem hagyta cserben. Egy egyszerű rózsát tűzött hajába — a Times néhány régi számából s egy öreg esernyő béléséből olyan ruhát rögtönzött össze, hogy az angol király is megnyalta

volna utána a sôt. Dereka köré egyszerű, izléses szárítókötelet csavart — fülébe pedig, fehér cérnával egy nemesveretű antik csipkeszallagot függesztett, amit még anyjától örökölt.

Gertrúd volt az est fénypontja. Mindenki el volt ragadtatva a leányos ártatlanság ragyogó bűvöletétől, mely egész lényét úgy elöntötte, hogy alig látszott ki belőle.

A bál tetőpontjára hágott. Órült forgatagban tomboltak az egyes párok. Gertrúd és lord Ronald a csalitasban álltak, egy bokor közepén. Egymás szemébe néztek.

— Gertrúd, — jegyezte meg a főúr — szeretlek.

— Ronald! — jelente te ki Gertrúd, miközben nyakába borult.

E pillanatban az Earl toppant ki a szomszédos tölgy odvából. Keresztbefont karokkal állt meg előttük a holdfényben s komor tekintetét a felháborodás oly mértékben eltorzította, hogy a füle a szája helyére került.

— Úgyhát! — harsogta élesen, Ronald felé fordulva. — Te, amint látom, már választottál!

— Vál...! — volt az ifjú gróf válasza.

— Inkább veszed el e koldusszegény teremtest, mint a dúsgazdag örökösnot, akit kitippeltem neked.

Gertrúd könyörgő tekintettel nézett hol az apára, hol a fiúra. Egyszerre nem lehetett mindkettőre, mert szemben álltak egymással.

— Ink...! — felelte Ronald.

— Legyen tehát! — felelt metsző gúnnyal az Earl, nagyot húzva a vállán átvett rumos kulacsából, hogy visszanyerje önuralmát.

— Ezennel ki vagy tagadva! Hagyd el e helyet s ne lássalak többé!...

— Jöjj Gertrude! — mondta Ronald gyöngéden — távozzunk egymás ölében.

Gertrude csak állt. A rózsza lehullott hajából. A csipke kiesett füléből s a szárítókötél leoldózott derekáról. A Times régi példányai (famentes papír!) a fölismerhetetlenségig összegyűrődtek. De e szörnyű lelkiállapotban is ura volt akaratának.

— Soha! — jelentette ki határozottan. — Ronald, nem engedhetem meg, hogy ilyen áldozatot hozzál értem.

Majd az Earlhoz fordult, fagyasztó nyugalommal.

— Van még az önéhez hasonló büszkeség a világon, Earl úr! Metcsnikoff Mac Figgin leánya senkitől nem fogad el alamizsnát, kérem.

Az Earl megrendült, mint akit taglóval ütnek föbe.

— Ez a név! — kiáltott. — Ez az arc! Ez a kép! — Stop! Álljon meg!

Tessék barátságos arcot vágni!

Mit kellene még mondani? Az olvasó úgyis kitalálta.

Gertrúd volt az örökös.

A szerelmesek felváltva estek egymás karjába. Az Earl gögös arca felengedett. »Áldásom reátok!« rebegette.

A kastély felől ujjongva közeledett a grófnő, a mögötte rajzó vendégek élén. A kellő nap fényében mindenki elragadtatva gratulált egymásnak.

Gertrúd és Ronald csakhamar megesküdtek. Kell-e többet beszélni róluk? Talán csak annyit még: néhány nappal később az Earlt hasbalőtték a cinegevadászaton. A grófnőt leütötte a mennykő, a két tanítvány pedig beleesett a kútba. Gertrúd és Ronald boldogsága tökéletes volt.

HINÁRBA ÁZTATVA,
AVAGY
AZ ÓCEÁN HAJÓTÖRÖTTEI.
(RÉGI MÓDI TENGERÉSZ-TÖRTÉNET.)

1867 augusztusában léptem a *Pokolmártás* fedélzetére, mely a gravesendi dokk mögött vesztegelt abban az időben, másodkormányzói minőségben. (Tudniillik én.)

Hadd bocsássak előre néhány szót a magam személyéről.

Magas, csinos fickó voltam abban az időben, arcomat bronzvörösre sütötte a nap és a hold — sőt, őszintén szólva, apró foltok is voltak az arcomon, amit a csillagok sütésének tulajdonítok. Vonásaimon férfiaság, intelligencia és kivételes elmeerő váltakozott a keresztényi alázat és szerénység egyszerű lenyomatával.

A fedélzetre téve lábam, nem tudtam elnyomni a diadalérzésnek bizonyos önelégült kitörését, midőn valódi tengerészkiülsőm visszfényét megpillantottam a kátrányos hordóban, mely a főárboc tetejéről lógott — a kátrányos tükörkép határozottan nem vált hátrányomra. Később ugyanez a látvány megismétlődött a hajófenék vödreiben, őszinte hála kötelezve e tárgyak iránt.

— Isten hozta a fedélzeten, Blowhard — kiáltott felém harsányan Bilge kapitány, kikukantva az iránytű-szekrényből, miközben kezét barátságosan nyujtotta felém a hajófar főtatján keresztül a fedélköz horgonyára.

Valódi, hamisítatlan tengerész-külsejű férfi állt előttem, a harmincas és hatvanas évek közt, mosolygós, frissen borotvált arccal, melynek simaságát csak két pompás pofaszakáll tette változatossá. Ezenkívül még hatalmas szakáll lógott az állán, a hátán és a kezein, míg őszbefacsarodott bajusza vállain átvetve tette teljessé a képet.

Mögötte a másodkapitány, a harmadkormányos és egy- vagy két háromnegyed matróz sorakozott fel. Már akkor észrevettem, hogy bizonyos néma szemrehányással pillantottak fel Bilge kapitány délceg alakjára.

Hajónk a kikötőből való kifutás előestéjét ünnepelte. Fedélzetén az a hamisítatlan sürgésforgás és nyüzsgés volt észlelhető, mely annyira kedves a valódi tengerész szívének. Egyesek a vitorlákat patkolták, mások ismét a horgonyokat és iránytűket faggyúzták, ismét mások forró kátránnyal öntözgették a kormánykereket.

Bilge kapitány, ajkán a szirénával a valódi tengerész nyers modorában biztatta a legénységet.

— Well, well, gentlemen, csak lassan a testtel, ördögbe is! Ne legyen tengeri fóka a nevem, ha nincs elég időnk, még — gondoljuk meg ezt, uraim...! És kerüljük a túlzott napfürdőt is. Jones, óvatosabban azzal a mentőövvel... azt hiszem, slusszban kissé bő lesz önnek. Will, William, egészen bekátrányozza magát — nem nyujt ön majd kellemes látványt azután.

A keresztárboc vitorlájához támaszkodva figyeltem őket s tünődtem — kell-e mondanom,

olvasóm, hogy jó anyám jutott eszembe. Akinek volt édesanyja, meg fogja érteni ezt a megrögzött szokásomat, hogy mindig, valahányszor sorsom veszélyes helyzetbe sodor, neki szoktam támaszkodni valaminek s anyámra gondolok. Ha a veszély komolyra fordul, olyankor egyik lábamra állok és apámra gondolok, — aztán jőjön, aminek jönnie kell !

Azt kérded, olvasóm, más, fiatalabb lény nem volt a világon számomra, akire gondolhattam volna? Bravó, olvasóm, remek kérdés ! Volt bizony, de mennyire ! Egy gyengéd arcocska, mely szakállam mögé rejtve pirulását, leányos bánatában nagyokat rugott hátrafelé . . . ó igen, a kis Mabel, akihez vissza kell térnem öt év múlva, mikor már elég pénzem lesz hozzá, hogy egy csinos takaros kis halászbárkát bérelhessek valahol a tenger közelében lehetőleg.

Közben az előkészületek serényen folytak tovább. Az árbocok be voltak olajozva, a vitorlák duzzadóra kitömve, megvasalva. A legénység bal-tával felfegyverkezve vagdalta a kikötőhidat, az egyedüli tárgyat, ami még a parthoz kötött.

— Minden rendben? — kiáltott a kapitány a maga nyers modorában.

— Ó igen, hogyne, Sir ! — kiáltotta karban a legénység.

— Ez esetben szedjétek fel a horgonyt s küldjétek le egy embert a kamrakulccsal a hajófenékbe — üssétek csapra a hordót !

Csapraütni a hordót ! . . . ó, hányszor éltem át a hajó indulásának ezt a szomorú szertartását ? Hányszor láttam e képet, a családjuktól, meleg otthonukból száműzött tengerészek csoportját, amint elkomorodott, fátyolos szemekkel figyelik társukat, megbabonázva mintegy, amint eltűnik a

hajófenék nyílásán, hogy csapra verje a pálinkás-hordót . . .

— — — — —
— — — — —

Másnap reggel kedvező északnyugati széllel repültünk Délkelet felé, megkerülve Anglia felső csücskét, a valódi tengerész csalhatatlan biztonságával tartva a csatorna felé.

Képzelnem sem tudok felemelőbb látványt azok számára, akik még sohase látták a Nagy Csatornát, hajóról nézve. A világ egyik legszebb pontja ez, úgyszólván. Tarka sokaságban nyüzsög itt a világ minden nemzetének hajója — dán, skót, arab, búr, néger hajók járkálnak fel és alá, fel és alá. Kinai gőzösök, hadihajók, motorcsónakok, yachtok és más izraelita származású járművek, jéghegyek, tutajok, dokkok, bokkok, kompok, valóságos kompótok, amerre a szem lát. Ha mindehhez hozzáképzelnünk a sűrű ködöt, mely az egész fölött lebeg, olyan vastagon, hogy az orráig se lát az ember, olvasóm némi fogalmat alkothat a látvány fenséges szépségéről.

* * *

Már három napja voltunk nyílt vizen. A tengeri betegségen túl voltam s apámra már nem gondoltam annyit, mint az első napokban

A harmadik reggelen Bilge kapitány lejött kabinomba.

— Kedves Blowhard, — így szólt — arra kell kérnem önt, hogy kettőzze meg az őrséget.

— Mi történt? — kérdém.

— Két matróz beleesett a tengerbe — mondta bizonytalanul, kerülve tekintetemet.

Megelégedtem egy merev »Ám legyen, Sir!« kiáltással, de lelkem mélyén mingyárt feltűnt ne-

kem, hogy lehet az, hogy mindketten ugyanazon az éjszakán estek a tengerbe.

Bizonyára valami rejtélynek kell emögött lennie.

Két nappal később a kapitány ugyanazzal a különös pillantással jelent meg a közös reggelin.

— Valami baj van, Sir? — kérdeztem, türtőztetve magam.

— Igen, — mormogta, igyekeztél közönyt mimelni, de észrevettem, hogy egy kemény tojást oly ideges erővel forgatott ide-oda ujjai közt, hogy csaknem kettéroppantotta — sajnálattal közlöm, hogy elvesztettük szegény szakácsunkat.

— A szakácsot? — kiáltottam.

— Igen, — folytatta a kapitány hadarva — beleesett a tengerbe. Részben én is hibás vagyok. A korlát fölé tartottam őt éppen, hogy jobban szemügyre vehessen egy jéghegyet és, és... esküszöm, pusztán véletlenségből — beleejtettem a vízbe.

— Kapitány úr, — kérdeztem — és nem kapott utánna?

— Még eddig nem. Annyi dolgom volt... mondta bizonytalanul.

Mereven a szemébe néztem, de nem szóltam egy szót se.

Tíz nap múlt el.

A rejtély bonyolódott. Csütörtökön két emberünk tűnt el. Pénteken, a másodkárpitós és első tapétázósegéd, valamint három szögecselő. A vasárnapra virradó éjszakán aztán olyasvalami történt, ami, bármily jelentéktelen eseménynek látszott, némi bepillantást engedett a titok kulcsába.

Éjfél felé éppen a kerék mellett álltam, midőn a sötétség leple alatt a kapitány jól ismert alakját pillantottam meg. Lábujjhegyen közeledett, jobb-

kezében egy hajósinast vonszolva maga után, a ballábánál fogva. A fiút jól ismertem, kedves fin-toraival nagyon megkedveltette magát velem, azért hát bizonyos érdeklődéssel figyelni kezdtem, ami történik. A korláthoz érve, Bilge kapitány óvatosan körülnézett egy pillanatra, majd hirtelen, mintha véletlenül tenné, beleejtette a kis hajós-inast a tengerbe. Egy pillanatra felbukkant a gyermek feje, de a kapitány gyorsan néhány csónakot dobott rá, mélyen sóhajtott és eltűnt a hajófenékben.

Ime tehát, ez volt a rejtély nyitja! Nyilvánvaló, hogy a kapitánynak nagy szerepe volt a legénység vizbedobálása körül! Másnap a reggelinél találkoztunk, mint rendesen.

— Szegény kis William beleesett a tengerbe!... mondotta a kapitány, nagyot szelve a fókasonkából s oly erővel marcangolta fogaival, mintha csak le akarná nyelni.

— Kapitány! — kiáltottam én izgatottan, miközben késem csaknem kettészelte a kezemben forgatott császárzsemlyét — kapitány — a hajós-inas az ön lelkén szárad!...

— Száradásról szó sincs, egyre nedvesebb lesz — válaszolt a kapitány hirtelen elkomorulva. — De ha már így rámpirított, bevallom, én dobáltam be őket a vízbe s szándékom megmásíthatatlan, miszerint a többit is utánna hajigálom. Hallgasson meg Blowhard, ön fiatal, becsvágyó és megbízható embernek látszik. Elmondok önnek mindent.

Nyugalmat erőszakolva magára, egy Wertheim-szekrényhez lépett, kotorászott benne egy darabig, majd egy darab sárga, összeszáradt pergamentet húzott elő s kitergette az asztalon. A pergamenten durva térkép elmosódó vonalai látszot-

tak. A térkép közepén körvonal. A kör közepén fekete pont, fölötte egy *K* betű. Alul *D* betű, felül egy *É* betű.

— Mi ez? — kérdeztem.

— Nem találja el? — mondta fürkészsze a kapitány. — Ez egy elhagyott sziget.

Világosság gyúlt elmémben!

— A *D* betű annyit tesz: *Dél* és az *É* betű: *Észak*! — kiáltottam.

— Blowhard! — mondta a kapitány, oly erővel verve az asztalt, hogy a kenyércipó a tetőig ugrott. — Ön nagy ember! Eltalálta! Két éve töröm a fejem, hogy mi lehet ez!

— És a *K* betű?

— A *K* betű a *kincs*-et jelenti, az elrejtett kincset! — mondta a kapitány, majd megfordítva a térképet, folyékonyan olvasta fel hátáról a következő szöveget: »A *K* betű jelenti azt a helyet, ahová a kincset elföldeltük. Félmillió spanyol dollár egy barna utazóbőröndben.«

— És hol a sziget? — kérdeztem izgatottan.

— Ez az, amit nem tudok — dörmögte a kapitány. Céloom az, hogy addig vitorlázok fel és alá, párhuzamos vonalakban, a szélesség és hosszúság irányát követve, míg rátalálok.

— És közben?

— Közben le kell szállítanom a legénység létszámát a minimumra, hogy minél kevesebben legyünk, mikor osztozkodásra kerül a sor. Nos, Blowhard — kiáltott melegen, azzal a megnyerő szivélyességgel, mely feléje fordította rokonszenveimet, helytelen viselkedése dacára — nos, Blowhard, nem akarna szövetkezni velem? Behajigáljuk őket a vízbe, kivéve a pincemestert, kiássuk a kincset s gazdagok leszünk életünk fogytáig!

Olvasóm, tudnál-e megvetni érte, hogy igent

mondtam? Fiatal voltam, forróvérű és heves, telve idealizmussal, reménnyel, gyermekes lelkesedéssel.

— Kapitány, — mondtam és a kezébe csaptam — az öné vagyok! . . .

— Jól van hát! — kiáltotta harsányan — menjen hát most óvatosan az előparkba s kémlelje ki a legénység hangulatát.

Óvatosan felkusztram a legénységi télikert alvótermeibe — egyszerű, durva helyiség volt ez, a hajó farában, közönséges, egyszínű szőnyeggel a padlón, néhány szegényes karszékkal, íróasztallal, olcsó ripszgarniturával, keskeny, kék és vörös baldachinok mögé jól-rosszul elhelyezett rézágygyal, egyszerűen mintázott köpöcsészékkal félig-meddig bebutorozva. Vasárnap reggel volt s a legénység unottan himbálódzott a hintaszékeken, rossz pizsamákban a durva manikür-kisasszonyokkal élcelődve.

Felálltak s látszólag udvariasan köszöntöttek.

— Másodkormányos úr — szólt Tompkins, a főszakács legénye — kötelességemnek tartom közölni önnel, hogy a legénység körében bizonyos elégedetlenség észlelhető.

A matrózok közül többen bólintottak.

— Csodálkozásunknak vagyunk kénytelenek kifejezést adni ama mód fölött, ahogy itt az emberek eltűnnek — folytatta a fékevesztett szenvedély hangján. — Határozottan feltűnő, sőt képtelen jelenség ez, másodkormányos úr, s ha szabad magam így kifejezni, a legénység nem hajlandó bizalmával támogatni az effajta visszaéléseket!

— Tompkins, — mondtam ellentmondást nem tűrő eréllyel — meg kell értenie, hogy helyzetem és rangom nem engedhetik meg, hogy effajta beszélgetésben, mely a lázadás ismérveit közelíti meg, résztvegyek!

Megfordultam s büszkén kimentem. A kapitány az ajtó előtt várt.

— Azt hiszem, fel akarnak lázadni! — csak ennyit mondtam.

— Well! — kiáltott a kapitány, kezeit dörzsölve — annál jobb, úgy legalább megszabadulunk tőlük. Természetesen — tette hozzá tűnődve, tekintetét a kabin ódivatú csillárára függesztve — gondolnunk kell támogatásra is. A napokban kalózhajóval kell találkozunk, számításaim szerint. Minden pillanatban itt lehetnek, megkönnyíteni a dolgunkat. Várjon csak!

Csengetett a kabinosfiúnak.

— Kéretem Tompkins urat, fáradjon le hozzám.

— Tompkins, — szólt a kapitány, amint a matróz robusztus alakja megjelent az ajtóban — volna szíves a kabinablakon keresztül kidugni a fejét — szeretném tudni, milyen idő van odakint!

— Tartom szerencsémnek, — válaszolt a nyers fickó azzal az egyszerű bizalommal, melynek hallatára képtelenek voltunk egy megértő mosolyt elrejteni.

Tompkins a kerek kis ablakhoz lépett s kidugta fejét és vállait.

Egy-egy lábát megragadva, amilyen gyorsan csak lehetett, kitoltuk őt az ablakon. Hallottuk a test tompa loccsanását a vízben.

— Ez könnyen ment, — dörzsölte kezét a kapitány. — Bocsásson meg, bevezetem a listába.

Miután ez megtörtént, a kapitány látható elégedettséggel dörzsölte kezeit.

— A lázadás segítségünkre lesz, — mondta. — De nem kell siettetni a dolgot. Megvárjuk a kalózokat, ezen a szélességi fokon szoktak cirkálni. Közben pedig, kedves Blowhard — szólt, felemel-

kedve székeről — ha hetenkint egy-két emberrel végez, nagyon le lennék kötelezve önnek.

Három nappal később megkerültük a Jóreménység fokát, óvatosan, hogy ne vegye észre és az Indiai Óceán sötét hullámaiba ütöttük bele hajónk orrát. A szél kedvező volt s így nyugodtan vitorlázhattunk fel és alá, cikkcakkban, egyre fokozódó gyorsaságban a tükörsima tengeren.

A negyedik napon kalózhajót jelentett az árbockosárból a kosaras fiú. Nem tudom, olvasóm, láttál-e valaha kalózhajót. Ez a látvány alkalmas rá, hogy megremegtesse a legedzettebb tengerészszívet. A hajó feketére volt festve, fekete zászló lengett róla, a vitorlák is feketék voltak s fedélzeten tetőtől-talpig feketébe öltözött kalózok sétálgattak kart karba öltve. A »KALÓZHAJÓ« felirat óriás fehér betűkben ragyogott a hajó oldalán. Legénységünk láthatóan megrendült. Igaza is volt neki, már mint a legénységnek, ettől a látványtól egy szopósborjú is elvesztette volna bátorságát.

A két hajó egymásrafektetett oldalakkal szorosán összesímult. A legénység erős kötelekkel és máslikkal összekötözte a két hajót, kényelmes átjáróhidat vertek a két fedélzet közé. Abban a pillanatban a kalózok vérben forgó szemekkel, fogcsikorgatva és körmeiket reszelve elárasztották fedélzetünket.

Vad küzdelem kezdődött. Mindössze két óra hosszáig tartott az első összecsapás, leszámítva a rövid, negyedórás villásreggelit. A legénység derekasan harcolt, rázták egymást, orvul hátbarugták, arculütötték, sőt, az állati düh paroxizmusában, többször csaknem megharapták ellenfelüket. A kalózok közt különösen egy hatalmas fickó tűnt fel nekem, aki keményen bogra-

kötött törülközővel csapkodott magakörül eszeveszetten, míg aztán Bilge kapitány rá nem vetette magát, egyenesen arcába sújtva egy hatalmas banán héjjával — csak így sikerült ártalmatlanná tenni.

Két óra múlva közös megegyezéssel, eldöntetlennek mondtuk ki a harcot. Félidő: kettő — null, de még hátra volt egy szabadrugás.

A két hajó kötelékeit eloldozták s három harsány »hurra!« kiáltással a legénység elbúcsúzott derék kalózainktól

— Most pedig — súgta nekem a kapitány — hadd lássuk, hogy állunk a legénység dolgában.

Lement a fedélközbe. Néhány perc múlva visszatért, az arca holtsápadt volt.

— Blowhard, — szólt, rosszul palástolt réműlettel, — a hajó süllyed. A kalózok egyike (nyilván véletlenül, kérem, én nem gyanúsítok senkit) lyukat fúrt a fenekébe. Természetesen a hajónak.

Mindketten hallgatóztunk. A kapitány le-bocsátotta a vízmérő-készüléket. Vízesen húzta vissza.

A legénységet a szivattyúk mellé állítottuk, — megkezdődött az a lázas munka, amelyet csak azok ismernek, akiknek volt már alkalmuk süllyedő hajóban megfulladni.

Hat órára a vízmérő-készülék félhüvelyknyi emelkedést mutatott. Éccaka további három-negyedhüvelyk — megfeszített szivattyúzásunk ellenére.

A következő napon további félhüvelyk emelkedést mutatott az érzékeny hajószeizmográf. Helyzetünk kétségbeejtő volt.

Estére a kapitány behívott kabinjába. Asztalán matematikai és geometriai szakművek és

műszerek heverték garmadában, a földet különféle hajózástani szaklapok legfrissebb példányai borították, térdmagasságig.

— A hajó kénytelen elsüllyedni — mondta komoran. — Kiszámítottam. Félévig tart csak — eltarthat évekig is — mindegy. De okvetlen el *kell* süllyednie, ha ez így megy tovább. Nincs más hátra — sorsára kell bízunk ötet. Még mindig jobb, mintha partra vinnök és szégyenszemre ott süllyedne el.

Ezen az éjen, a sötétség leple alatt, míg a legénység a szivattyúknál foglalatoskodott, a kapitány és én tutajt építettünk.

Észrevétlenül lefűrészeltük az árbocokat, egyforma hosszúságúra reszeltük a nálam lévő körömrészelővel, egysorba fektettük őket, aztán az egészet négy erős, színes cipőpertlivel összekötöttük.

Sebtiben néhány élelmiszeres ládát gurítottunk a tutajra, néhány hordót tetejébe, egy sextánst, egy kronométert, egy gázórát, egy biciklifujtatót, egy porszívógépet s néhány más tudományos műszert. Majd felhasználva a hajó himbálózását, hirtelen vízrebocsátottuk tutajunkat s a tropusi éj leple alatt elhagytuk megátkozott hajónkat.

A hajnalhasadás már az Indiai Óceánban talált bennünket. Már csak egy pontnak látszottunk.

Reggel, rögtön öltözködés és borotválkozás után, szemügyre vettük élelmiszerkészletünket.

Ekkor derült ki helyzetünk borzalmas volta.

A kapitány egymásután emelte ki a ládákból a pácolt marhaszeleteket tartalmazó konzervdobozokat. Ötvenkét darab volt mindössze. Aggodalmas arccal figyeltünk, míg az utolsó is elő

nem került. Egyetlen gondolat remegtette meg mindkettőnk szívét. Mikor az utolsó doboz napvilágot látott, a kapitány tágrameresztett szemmel, iszonyodva emelkedett fel.

— A konzervnyitó! — dadogta halálra-váltan. — Irgalmas isten! A konzervnyitó!

Eszméletlenül esett össze.

Közben én remegő kézzel az üvegeket próbáltam kinyitni. Porter sör volt bennük, összesen hatvan darab. Hideg veriték lepte el homlokom.

— A dugóhúzó! — kiáltottam. — Nincs dugóhúzónk!

Eszméletlenül estem a kapitányra.

Mikor felfrissülve az üdítő ájulásból magunkhoz tértünk, tutajunk már alig látszott. Egészen kicsire zsugorodtunk össze, amiből arra következettünk, hogy nagyon messze lehetünk a hajótól.

Fejünk felett a tropikus ég kérlelhetetlen forrósága. A tenger ólmos hullámai csapkodták tutajunk szélét. Körülöttünk a pácolt marhaszeletek és bedugaszolt sörök heverték halomban. A következő napok folyamán szenvedésünk kimondhatatlan volt, nem is beszéltünk róla, színházi lapokat olvastunk inkább. Később, félig önkívületben, ököllel próbáltuk beverni a dobozok fedelét — sőt a színes reklámboríték épségét kockáztatva, a tutaj derekához verdestük őket. Minden hiába! Azután előbb a palackokat ütöttük a dobozokhoz, majd a dobozokat a palackokhoz, azzal se törődve már, hogy bereped az üveg és a palack egyszerűen használhatatlanná válik.

Hiába volt minden!

Igy multak a napok. Komor csöndben ülünk egymással szemben. Nem volt mit enni,

nem lehetett cigarettázni, olvasnivalónk teljesen elfogyott s egy hét múlva kifogytunk minden témánkból!... Az utolsó Shaw Johannájáról szólt, egy képeslap nyomán — vége, már semmi se érdekelt.

A tizedik napon Bilge megtörte a csöndet. Bár inkább egy dobozt tört volna meg.

— Készítse el a sorsjegyeket, Blowhard, — mondotta. — Nincs más hátra.

— Értem, — szóltam komoran — hiszen napról-napra soványabbak leszünk.

Azután az emberevés szörnyű kilátása mellett, kis nyomdánkon elkészítettem a két sorsjegyet.

A kapitány felé nyújtottam.

Ő húzta a rövidebbet. Nekem slágerem volt.

— Mit jelentsen ez? — kérdezte, félelem és remény közt remegve. — Nyertem?

— Nem, Bilge, — mondtam szomorúan, — vesztett.

— — — — —
Nem akarom az olvasó idegeit túlságosan felzaklatni a következő napok történetével. Lassan tértem csak magamhoz. Különösebb esemény nem történt, volt néhány csöndes és kellemes óráim is és mégis... mégis... nem tudok ezekre, a napokra gondolni anélkül, hogy könny szökne a szemembe... ha eszembe jut ez a talpig szív férfiú, akinek ezt a pár gondtalan órát köszönhettem.

Az ötvenedik napon arra ébredtem, hogy a tutaj idegesen dörzsöli az orrát. Ugyanis a sötétben partnak ütődött neki. Talán túlsokat ettem vacsorára s nem vettem észre a szárazföld közelségét.

Egy sziget állt előttem. Kerek, jellegzetes alakjáról rögtön felismertem.

— A kincses sziget! — kiáltottam — végre mégis megjutalmazott az ég hősi szenvedéseimért!

Lázás gyorsasággal a sziget közepére siettem. De mily lesújtó látvány fogadott!... A homokban mély üreg ásítózott felém — egy üres utazóbőrönddel a fenekén — az üreg szélén beásott hajódeszka, ezzel a felíráttal: »Pokolmártás, 1867. október.« Úgy! A gazemberek tehát kijavították a hajót — megtalálták a térképet, amit elővigyázatlanlanságból az asztalon felejtettünk s elrabolták orrunk előtt a kincset, melyért annyi kalandot szenvedtünk át!

Az emberi hálátlanság fölött érzett mély fájdalommal roskadtam a gödör mellé.

A lakatlan sziget lőn otthonom.

Itt folytattam nyomorúságos életemet, homokot, néha, ha jobban ment az üzlet, kevés kavicsot ettem és kaktuszlevelekből ruhát is készítettem magamnak. De a mértéktelen sárévés és a rossz gazdasági viszonyok lassankint aláásták pompás egészségemet. Megbetegedtem. Meghaltam. Eltemettem magam, egy könnyet ejtve síromra.

Bár a tengerész-történetek szeretett szerzői okulnának sorsomon és ők is hasonlóképpen cselekednének.

GHENTI GUIDÓ, A CSAPFÚRÓ.

(LOVAGREGÉNY.)

A lovagkor őskorában történt. A legszebb lovagerények virultak.

Lassan szállt le meg fel a nap, felváltva hol keleten, hol nyugaton, ahogy jött, haldokló sugaraival beragyogva a buggensburgi vár zordon tornyait.

Isolda, a Hattyúnyak, a kastély boltíves tornyocskájának ablakánál állt. Gyengéd karjait az üres légbe tárta ki s úgy kérdezte vágyó kérdéssel az eget.

Megújra suttogta: »Guidó«... s keblét mély sóhaj dagasztá.

Éteri, szilfid árny módjára lebegett szépsége, szinte lehelni se látszott.

Nem is igen lehelt.

Gyöngéd és lenge alakja szinte csak imbolygott, mint egy holdsugár, mely az ablakrésen beszűrődik. Kétszer kellett neki bemenni a szobába, hogy egyszer bent legyen, olyan sovány volt.

Öltözéke egy sötétkék, lenge, libegő lópokróc, ezüstös csattal csillogó derekára csatolva, keblén fodros csipkebodor, enyhén takarva nyakát. Fején egyszerű, ízléses cukorsüveg, negyvenöt fokú szögben hátrahajtvá.

— Guidó!... suttogta... Guidó!

Aztán kezeit tördelte s úgy rebegte maga elé: »Hát még se jövendesz...«

Lehanyatlott a nap, az éj kiterjeszté szárnyát, sötétségbe burkolva Buggensburgkomor falait. Lent a völgyben Ghent városa pihent, a szirt lábainál. De a vár ablakaiból vörös fény lángolt elő, mert Karácsony napja volt s ez éjszakán Buggensburg választófejedelme lakodalmat csapva ünnepelte leányának, Isoldának eljegyzését Ördögűző Tank-réd lovaggal.

E lakomára meghívta szövetségeseit s minden vazallusát: — Húsevő Hubertuszt, Rumissza Rudolfot, Palacsinta Petruszt és még másokat is.

De Isolda kint állt a toronyban s gyászolta a távoli Guidót.

Guidó és Isolda szerelme abból a tiszta és isteni érzelemből táplálkozott, amit csak a középkor ismert.

Sohasem látták egymást. Guidó soha nem látta Isoldát, Isolda soha nem látta Guidót. Soha nem beszéltek egymással. Soha nem voltak együtt. Soha nem is ismerték egymást, nem is hallottak egymásról semmit, azt se tudták egymásról, vajjon a világon vannak-e egyáltalában.

De szerették egymást.

Hirtelenül keletkezett ez a szerelem, regényesen, az a rejtelmes vágy szülte, mely oly csodálatossá varázsolja az igaz szerelmet.

Évekkel ezelőtt Guidó meglátta Isolda nevét egy bástyafal kövébe festve.

Elsápadt, remegni kezdett s azonnal elindult Jeruzsálembe.

Ugyanazon a napon Isolda, átsuhanva Ghent városán, meglátta Guidó páncélingét egy ruha-kereskedés fogasán.

Hűséges duennája karjaiba hanyatlott vissza, félholtan a váratlan boldogságtól.

Ettől a naptól fogva szerették egymást.

Isolda kora reggel kiment a vár kapuján Guidó nevével ajakán. A fáknak suttogta el nevét, belesírta a virágok kelyhébe. A madaraknak lehelte fel — egész sereg madár kívülről tudta már. Néha hátságlován nyargalt a tenger sziklás partjain végig s a haboknak kiáltotta oda »Guidó...!« Máskor a füves pázsitba rebegette — ha más nem akadt, a papucsába vagy a szenesládába.

Guidó és Isolda, bár soha nem találkoztak, rajongva őrizték egymás képmását. Páncélinge mögött Guidó amulettet hordott, Isolda elefántcsontba vésett arcképével. A köszikla tövében találta, a kastélytól Ghentbe vezető úton.

Hogy tudta, hogy Isoldát ábrázolja a kép? Nem kellett megkérdeznie.

A szíve súgta meg.

A szerelem nem csal.

S Isolda? Kendője mögött, amely keblét takarta, ő is rejtegetett egy képet. Utazó kereskedőnél látta meg s gyöngyön vásárolta. Honnan tudhatta, hogy Őt ábrázolja a kép? Ó, hiszen a címer ugyanaz volt rajta, mint a páncélingen, mely akkor megdöbentette — álmában is tudta már: Oroszlán, két szál kukorica közt és egy kutya, csalamádémező közepén.

Isolda szerelme tiszta lánggal égett, de Guidó szerelme se volt kutya. Lángolt biz az, egy körömfeketényivel se kevésbé tisztán, mint Isoldáé.

Guidó, mikor szerelme felébredt, azonnal elhatározta, hogy valami nagy tettet hajt végre, valami nagy kalamajkát csinál, amivel méltóvá teszi magát a várúrnő szerelmére.

Ünnepélyes fogadalmat tett le a bíbornok kezébe, hogy csak ételt eszik, csak italt iszik mindaddig, míg nagy tettét végre nem hajtja.

El ment Jeruzsálembe és megölt egy szerecsent Isolda számára. Egy jókora kövér szerecsent. Pannóniába is belátogatott, erős fogadalommal, hogy egy törököt is levág. Onnan egyenesen Britanniába kelt át és levágott egy keltát.

S ettől fogva minden évben, minden hónapban valami új hőstettet hajtott végre Isolda szerelméért.

Közben Isolda várt.

Kérőkben nem volt hiány. Annyi volt, mint a pelyva.

Naponta a legszebb hőstetteket szállították. Patkányirtó Ottó a tengerbe ugrott érte. Kakaóbomba Konrád a vár legmagasabb tornyáról vetette le magát, fejesugrással. Reménytelen Róbert karkötőórája láncánál fogva akasztotta magát egy nyársfára s visszautasított minden leakasztási ajánlközást. Koleragyanús Károly sósavat ivott Isolda szerelméért.

De Hattyúnyakú Isolda egyiket se hallgatta meg.

Hiába sürgette mostohaanyja, Kleiderstokk Kunigunda, hogy menjen férjhez. Hiába rivalt rá zordon atyja, Buggensburg választógrófja, hogy válasszon végre ő is.

Szíve rendületlenül hű maradt Csapfuró Guidóhoz.

Időről-időre jeleket kaptak egymásról a szerelmesek. Jeruzsálemből vesszőt küldött Guidó, rovással, álhatatos szerelmük tolmácsolására. Pannóniából egy darab deszkát és Velencéből egy két méter hosszú szöveget. Mindezeket hűségesen őrizte Isolda, éjszaka párnája alá tette.

Igy múltak az évek, mikor Guidó elszánta magát, hogy szerelmét végső hőstettel koronázza be.

Terve az volt, hogy visszatér Ghentbe, lajtorján kúszik fel a torony tetejére s szerelme záloga gyanánt megöli Isolda atyját, mostohaanyját lehajítja a várfokról, felgyújtja az egész várat és megszökteti szerelmesét.

Sietett végrehajtani nemes tervét. Ötven hűséges csatlós, élükön Dugóhuzó Dagobert, kísérte el útjára. Az éj leple alatt elérték a sziklafokot — aztán a hegy lábától kezdve csavarmenetben kúsztak fel a szűk ösvény mentén, egészen a vár kapujáig. Hat órára egyszer kerültek meg a csavarmenetet, hétre kétszer, nyolcra újra feltűntek, egy csavarral magasabban s midőn a lakoma éppen tetőpontját érte, a legfelsőbb csavarmenethez értek.

Guidó vezette a csapatot. Páncélingét tarka lebernyeg borította, kezében kürtöt szorongatott.

Úgy volt rendezve a dolog, hogy először álöltözetben, ő lépi át a vár hátsó kapuját, csellel kicsalja a gróftól a kulcsot, ami a nagykaput nyitja, aztán kürtjelet ad hű csatlósainak, hogy nyomuljanak be. Hajh! sietni kellett, mert karácsonyjé volt s a gaz választógróf, kifáradva a hiábavaló unszolástól, esküt tett, hogy hajnalig eljegyzi leányát Ördögűző Tankréddel.

Allt a tivornya az egész várban. A választógróf egyik pókhálos palackot a másik után bontotta fel s úgy ivott Ördögűző Tankréd egészségére, aki talpig fegyverben, talpig feltollazva ült az oldalán.

Nagy volt a vidámság a választógrófnál, mert lábai előtt a szőnyegen ott kuporgott az új udvari bolond. Ennek a mókáin kacagott, egymás hasát fogva, a tivornyázó társaság.

— Héj, az árgyélusát! — üvöltötte a részeg lovag — micsoda remek vicc! hogy aszongya bent ül a zsidó a vonatba, oszt aszongya a kalauznak, keltsen fel Kanizsán, dobjon ki a vonatból, ha nem ébredek fel — oszt Érsekujvárott szidja a kalauzt, oszt aszongya, »ez egy muri? Azt hallotta volna, akit Kanizsán kidobtam!« Haha! . . . Szent Borsszem Jankóra esküszöm, remek vicc — csak mintha már hallottam volna!

És a választóbáró kacagva esett vissza a pamlagra.

Amint ezt tette, Guidó — mert ő volt, álruhában, az új udvari bolond, csak ő és senki más — felugrott és letépte övéről a nagykapu kulcsát.

Azután ledobva köpenyét, egyik kezében szerecsenverő buzogányát lóbálta meg, másikban a kürtöt.

A vendégek felugráltak és gyilkot ragadtak.

— Csapfúró Guidó! — kiáltották.

— Megálljatok! — kiáltott Guidó — hatalmamban vagytok mindannyian!

Aztán ajkához emelve a kürtöt, mély lélegzetet vett s teljes erejével belefújt.

És fújta, csak fújta, keservesen.

De a kürtből egy hang nem sok, annyi se jött ki.

A kürt nem akart megszólalni.

— Ragadjátok meg, fogdmegek! — kiáltott a Báró.

— Nem úgy! — mondta Guidó méltósággal. — A lovagi törvények védelme alá helyezem magam! . . . Isolda szerelméért harcolok, kit gazul elraboltál tőlem, áruló Tankréd! Kard, ki kard — verekedj meg velem, mint férfi férfivel, cenk!

Helyeslő rivalgás fogadta szavait.

Rettenetes volt a küzdelem.

Először Guidó emelte fel mindkét kezével rettenetes csatabárdját s irtóztató erővel csapta Tankréd sisakos fejére. Aztán Guidó állt egy helyben mozdulatlanul, s Tankréd vágta fejéhez hét-tollú buzogánya végét. Aztán megint Tankrédnek kellett húnyni, hátát tartva, miközben Guidó lóbálta meg kelevézét, hogy hátulról, középen, off side nélkül persze, mellbetalálja. Most megint Tankréd következett. Azután Tankréd négykézlábra ereszkedett és Guidó hátgerincén próbálta ki szablyáját. Az ügyesség és erő megrendítő küzdelme volt. Órákig kétséges volt az eredmény. Végre Tankréd páncélja horpadni kezdett, ütése gyöngültek, leroskadt. Ekkor Guidó, felhasználva előnyét, óriási szardínia-nyitó kelevézét ragadta elő övéből s oldalt, ügyesen, felvágta Tankréd páncélját. Aztán, felgöngyölve a páncél tetőlapját, Tankréd mellére tett lábbal lebocsátotta fegyverét és körülnézett.

Ekkor szivettépő sikoly hasította át a terem ünnepélyes csöndjét.

Hattyúnyak Isolda a szörnyű dobogástól felriasztva, mint lihegő madár a harc színhelyére sietett.

Egy pillanatra a szerelmesek egymás szemébe néztek.

Azután mindketten kétfelé ajultak el.

Tévedés történt.

Guidó nem volt Guidó és Isolda nem volt Isolda. Összetévesztették a képeket. Mindkettő amulettja más képmást ábrázolt.

A keserű megbánás öntötte el a szerelmesek szívét.

Isolda a boldogtalan Tankréd fölé hajolt, aki kihámozva a dobozból, szétkalapálva és behorpadva, teljesen használhatatlan állapotban volt — aztán, egymásután, Patkányirtó Ottó, Remény-

telen Róbert és Koleragyánus Károly jutott eszébe, szerencsétlen vőlegényei, akik elpusztultak érte.

Guidó pedig sírva gondolt a lemészárolt szerencsenre és összevagdalt törökökre, akik még ma is élhetnének!

És mindez semmiért!

Szerelmük záloga hiábavalónak bizonyult. Egyik se volt az, akinek a másik gondolta. Így van ez a siralmas világon s középkori történetünk tanulsága gyanánt elégedjék meg ennyivel az olvasó.

A két szerető szív egyszerre hasadt meg, ugyanabban a pillanatban.

Egymás fölé borulva kiszenvedtek.

Közben Dugóhuzó Dagobert s az ötven csatlós búsan indult meg lefelé, hosszú kigyóvonalban, mint egy kanyargó csavarmenet a vár kapujától egészen a hegy lábáig.

KAROLINA KARÁCSONYA
VAGY
A CSODÁLATOS GYERMEK.

Karácsony volt — vidám, havas bundáját rázó karácsony! A mennyei párnák kihasadt beléből millió apró csillogó pihe szállingózott lefelé — ropogott a hó a csizma alatt — vidám, csilingelő karácsony volt, békesség a földön, örömhír a mennyben — karácsony, karácsony, karácsony — vagyis másszóval karácsony.

Nem is karácsony, csak karácsony előestéje — karácsonyeste, a holdfényben villogó hótakaró alatt feküdt a város — egyébként, lásd, mint fent.

Igen, karácsonyeste volt.

De még mennyire.

De hallga csak, *hol* volt éppen karácsonyeste.

Öreg Tűzhelyéknél volt karácsony. Ismered olvasó öreg Tűzhelyéket? Ha egy pillanatra felfüggeszted napi munkád üzletedben, vagy irodádban, ahol gazdag és zsugori lettél, soha nem rémlett fel lelki szemeid előtt a régi tűzhely — a régi kandalló, mely gyermeknek ismert egykor, s ahonnan elszakítottak vágyaid. Az öreg Tűzhely, mely ott roskadozik az út szélén, kis halom oldalán, hóval szegélyezett, letaposott lépcsőivel? Szalmaszálak hevernek előtte és kimarjult kö-

kockái hívogatóan intenek, míg ablakán kőolaj-lámpa hívogató fénye bukik ki eléd barátságosan. Akkora fény csak, mint a palavessző, de messziről, nagyon messziről észreveszed... Ne beszéljetekekem a ti módos villanylámpástartokról, fény-szórótokról, — nem ér fel egyik se a kőolaj-lámpácska ragyogásával — olyan messze egyik se világít, mint ez — mert ez a szívedet világítja át, harminc év távolságából. Vagy nem fordulsz-e el néha, olvasó, a város ziháló zakatolásától, hamis bálványaitól, istentelen Mammon-bálványaitól — nem jut eszedbe a Régi Tűzhely, kis halom lejtőjén? Nem-e? Hát igenis nem? Pukkadj meg!

Karácsonyeste volt.

Lámpafény világolt a tűzhely ablakán át. A kandallóban vígan ropogott a tűz s hunyorgó visszfényét összevegyíté az ablakon a lámpa sárga, csendes sugaraival.

John Enderby és a felesége ott ültek a kis tanya konyhájában. Ismered-e olvasó ezeket a tanyai konyhákat? Vén téglákból rakott, nyílt tűzhelyén ropog a hasáb. Ez az a helyiség, ahol a tanyanépe főz és eszik és él. A lakószoba ez.

A másik szoba arra való csak, hogy télen harmóniumot játsszanak benne áhítatos kezek, ha vendéget kap a ház — vagy néha, szomorú temetéskor. A régi tanya egyetlen, valódi lakosztálya ez a konyha, az ebédlő és a szalón, egy személyben. Emlékszel-e rá, olvasó? Nem? Hát nem? Hát mégse? A mennykő csapjon beléd!

Öreg John Enderby ott ült a gyalult asztal mellett, tenyerébe temetett homlokával — barázdás arcán bozontos sörte és szomorúság. Időnként felállt s néhány új hasábot lökött a tűz fölé. A hasáb dörögve, sírva zuhant le s szikraszökőkutat fakasztott a kémény felé. Szalmafonatú

székén, a tűz mellett ott ült hitestársa, Anna — ott ült az istenadta s nézett a tűzbe, néma lemondással.

De mi ütött beléjük, igazán? Még kérded, olvasó? Hát ennyire elfelejtetted a Régi Tűzhely életét? Hiszen világosan megmondtam már, hogy karácsonyeste volt és hogy Öreg Tűzhelyék egyedül ültek konyhájukban és hogy Enderby arca borús volt és nagy hasábokat vetett a tűzre — még ebből se találsz ki. Az istenit annak a nehéz fejednek.

Öreg Tűzhelyék dob alá kerültek! Tíz évvel ezelőtt Enderby elzálogosította a kis tanyát, huszonnégy dollár s harminc centért és most árverést hirdettek ki ellenük.

Ma éccaka kellett volna kifizetni a záloglevelet, ma, karácsonyeste, pontban tizenkettőkor. Ezek a záloglevelek mindig ilyenkor szoktak esedékesek lenni. Éccaka, pontban éjfélkor, jön a törvényember, kalapáccsal és szögekkel s miután leszögezte a tényt, hogy nem tudnak fizetni, obra-üti a házat és mindent lepecsétel.

Igy ült a bánatos házaspár.

Anna, a valódi hitves néma lemondásával, csendesen várta a sorsot s időnként olvasni próbált. Bunyan »A zarándok utazása« című könyvét felmetszette. Olvasni próbált. De nem ment a dolog. Aztán Dante »Poklát« vette elő. Nem ment az olvasás. Aztán Kant »A tiszta ész kritikája« című kis regényét szedte elő — de képtelen volt olvasni. Most sajnálta csak, miért nem tanult meg annakidején olvasni.

Enderby a féktelen indulat embere volt. Néha vad mozdulattal az asztalkán álló tejszerű butykoshoz kapott, kirántotta dugóját s vérben forgó szemekkel nagyot húzott a testet-lelket mérgező

italból, míg csak olyan tüzes és izzó nem lett, mint a kandalló parázsán táncoló lidércfény.

— John, — könyörgött szelíden Anna, — John, hagyj békét annak a tejfelnek. Megbolondít a tejfel. Semmi jó nem jöhet ki ebből!

— Hadd el, asszony, — nevetett keserűen a gazda, a tejelesköcsög fölé hajtva lázas fejét, — jobb, ha megvész az ember!

— Inkább a Szent Könyvet olvasnád, mint azt az istentelen káromkodást! Itt van, apjuk — mondta, s a padkáról levette a feketefedelű, sok lapozástól megviselt könyvet. Enderby egy pillantást vetett a könyvre. Eszébe jutottak a cambridgei- teológiai főiskolán töltött szép évek.

— Olvasd csak, — unszolta a felesége. — Olvasd John, a szomorúság óráiban nagy vigasztalásodra leszen.

A gazda meghatottan vette ki az asszony kezéből Euclides Geometriájának jól ismert példányát s lekapva fejről süvegét, alázattal olvasni kezdte a kegyes szavakat:

— Bizony mondom néktek, hogy az egyenszárú háromszög két oldala bészárja a szöveget, s bárki azt a szöveget lemérné, annak összevege a két másik szegelettel egyben száznyolcvan grádust számlál, az idők végezetéig, ámen.

A gazda félretette a könyvet.

— Nem használ ez nekem semmit, Anna. Ma nem hatnak rám a szent Igék.

Felállt, ajkához emelte a tejeles butykost s mielőtt az asszony megakadályozhatta volna, utolsó csöppig kiürítette.

Aztán kábultan visszaroskadt a székbe.

— Történjen, aminek történnie kell, — motyogta, — én már nem bánom.

Az asszony szomorúan nézett a tűzbe. — »Leg-

alább Henrik fia volna itt» — gondolta magában. — Henrik, aki három évvel ezelőtt elhagyta őket, s akinek vidám, gondtalan levelei időnként a remény sugarát lobbantotta fel a megtört szívekben.

Henrik a Sing-Singben tartózkodott. Levelei tele voltak reménységgel, emelkedő sikereinek ecsetelésével: legutóbb is díjat nyert a fegyencek futballcsapatában. Kedvence volt öreinek s a fogházkáplánnak — a folyosó legjobb alsóspartnerének hírében állt. Henrik volt az ő reménységük, a régi Enderby-virtus hagyományának letéteményese.

Anyja azt remélte, hogy a karácsonyestét talán együtt tölthetik. De Henry azt írta, hogy most lehetetlen elhagynia a Sing-Singet, igazán nem teheti. Részt kell vennie a karácsonyi ünnepek előkészítésében. Remélte egy ideig, hogy észrevétlenül ki tudja vonni magát, de aztán barátai és fogházigondnokai unszolására mégis ott maradt.

Az otthoni bajokról Anna nem értesítette fiát.

Nem, Henrik igazán nem jöhetett haza. És Vilmos se, az öregebbik fiú. — Vilmos, aki elment a nagy szürke városba, szerencsét próbálni. »Anyám«, — mondta akkor — »ha lesz egy millió dollárom, hazajövök! Addig szervusz, kérlek!« És elment!

Hogy repesett érte a féltő anyai szív! Összeszedi-e azt a milliót vajjon? Vagy ha vajon nem, hát sajton, vagy zsíron. Látja-e még valaha? Ahogy multak az évek, sokszor ültek együtt öreg Johnnál, arról ábrándozva, milyen szép lesz, ha egy nap beállít a pénzzel, vagy esetleg átutalja, expressz. De multak az évek és Vilmos nem jött. Nem és nem. Elnyelte a nagy, szürke város, mint anyyi mást.

Anna most is róla ábrándozott . . .

De mi zörög az ajtón? Halk, csendes kaparászás. És az ajtó homályos üvegén át halvány, megviselt női arc bámul befelé, könnyörgő tekintettel. És mi az ott a karjaiban, az a fehér csomag, amit oly féltő gonddal szorít kebléhez, mintegy védve a szállingózó hópléhok elől? Eltaláltad-e, olvasó? Háromszor kérdezhetsz. Anyaga van, szilárd halmaz állapotú, személy, tárgy, fogalom. Na, eltaláltad.

Anna az ajtóhoz sietett.

— Irgalmas isten, — kiáltott — mit keres odakünt, gyermekem, e zimankós éjszakán? Jöjjön be gyorsan a kandallóhoz! . . .

Az asszony belépett, kis csomagját kebléhez szorítva s tágrameresztett szemmel meredt a szoba lakóira. Anna rögtön észrevette, hogy nincs jegygyűrű se a kezén, se a lábán.

— Hogy hívják? — kérdezte szelíden.

— A nevem Karolina — suttogta a leány. Csak ennyit lehetett érteni, a többi suttogásba fult. — Hajlékot keresek, — tette hozzá elfulladva — hajlékot magamnak és ennek a gyermeknek.

Anna elvette a gyermeket s szerető gonddal felrakta a kéményre, majd pohár vizet s egy csupor tökmagot hozott, a félig megtagyott leányt kényyszerítve szelíden, hogy egyék.

— Egyék — mondta — s melegedjen.

Öreg John felállt.

— Nincs szükségem csecsemőre mostanában — szólalt meg krákogva.

— John, John, — feddte szelíden az asszony — gondolj az Irás szavaira: »Két dolog, ami egymással egyenlő, bizony mondom, egyenlő az önmagával is!«

John visszaroskadt a székbe.

De miért nem hordott Karolina jegygyűrűt? Nem találsz el, olvasó? Nahát, most rosszul találtad el, nem azért, amiért te gondolod. Hanem azért, mert elkeseredésében eldobta, mikor éhen és pénztelenül csatangolt a nagy városban.

Aztán elrohant gyermekével együtt a házból, mely otthona volt.

A régi, szomorú mese!

A gyermeket gyöngéden, szeretettel letette egy padra a sétaterén. Aztán gyorsan elment. Néhány perc múlva lélekzetszakadva futott utána egy ember. »Nagysága kérem!« — lihegte, »ott tetszett hagyni a gyereket a padon!« Karolina szépen megköszönte.

Másodszor a keleti pályaudvarra vitte a gyereket a váróterembe. Könnyezve megcsókolta és letette egy csomag tetejére, amit Chelsea felé adtak fel.

Pár perc múlva egy hordár büszkén és örömmel átnyújtotta neki. »Azt hiszem, ez a nagyságáé!« — mondta. Karolina megköszönte szépen.

Később a propelleren próbálta letenni, aztán a földalatti villamos jegypénztárában. Mindig visszakerült.

Egyszer-kétszer a brooklini hídról beleejtette a Themsébe — de vagy ő, vagy más, mindig újra kihalásztta.

Ekkor elvitte vidékre. Gondolta, az országúton, ha leteszi a hóba, talán mégse tűnik fel. Le is tette, még meszet is szórt rá, de volt valami a gyermek viselkedésében, ami megindította a gyöngéd anyai szívet — és ő maga emelte fel megint.

Felemelte és vitte tovább.

— Talán nyílik a számára is valahol egy ajtó, — gondolta magában.

Igy jutott öreg John-ék tanyájára.

Anna nem is kérdezett többet : az anyai szív finom ösztönével megérezte, hogy fájdalmat okozna. A gyermeket gondosan elzárta a Wertheim-szekrénybe. Anna számára megvetette a legjobb ágyat az emeleten, lefektette és visszajött a kandallóhoz.

A templom vén harangja háromnegyed kilencet ütött.

Ismét kopogtak, ezúttal az ajtón.

A falusi ügyvéd jól ismert alakja jelent meg a küszöbön. Sárga asztragán kabátja, kaucsuk gallérja és sarkig érő fekete csizmája különös ellentétben voltak a kis szoba egyszerű környezetével.

— Enderby, — szólalt meg — tud fizetni?

— Perkins ügyvéd, — válaszolt a gazda — adjon haladékot és én fizetni fogok. Segítsen rajtam, adjon még öt évet és kifizetek mindent, az utolsó garasig.

— Öreg John, — mondta az ügyvéd, durva külseje mögé rejtve meghatottságát — nem tehetem, ha tehetném se. A dolgok nem úgy állnak ma, mint valamikor. A Pinchon és Társa cég felszámolt s szüksége van minden garasra. Nem segíhetek. Utoljára figyelmeztettem, öreg John. Köszönöm, csak semmi aludttej, ma éccakára tiszta fejre van szükségem.

S e szavakkal kisietett a téli éjszakába.

John merengve nézett utána.

A tűz duruzsolva égett.

Az öreg harang negyedtízét ütött, aztán fél-tízét, aztán megint kilencet — aztán elcsodálkozva abbahagyta az egészet és lefeküdt.

Öreg Enderby hirtelen felállt s lámpást emelt le a kampószegről. »Árverés ide, árverés oda, kinézek a ház elé.«

Kilépett a házból.

Arra a negyven évre gondolt, amit ebben a házban eltöltött. A házban, amit ő maga épített, aminek minden bútordarabját ő készítette: a fonószéket, amin Anna fonogatta egyszerű zsemperjeit — a fából faragott, durva interurban telefont, az egyszerű tulipántos porszívógépet.

Visszafordult és nagyot sóhajtott.

Pedig lent a völgyben két mérföldnyire egy ember állt, fókabőr kabátban, selyem kalappal a hátán. Állt a holdfényben és mosolyogva nézett körül, mintha minden röge ennek a földnek ismerős volna. Dereka körül egyszerű öv feszült, ebbe az övbe volt beledugdosva egy millió dollár, aranyban. Megállította lovát, felhajtotta az övet és számlálta a pénzt.

És nem látta, hogy mögötte, egy galagonyabokorban ott gubbaszt még valaki. Ez a valaki sóvár, mohó, tűzben égő szemekkel figyeli a csillogó aranyakat s kezei görcsösen szorulnak össze... Nyírott haja és kemény vonásai elárulják, hogy nemrég még a Sing-Sing fegyház falainak komor lakója volt...

Mikor a szán megindult, az ember kimászott a bokorból és lassan, bukdácsolva követni kezdte.

Közben öreg Enderby megkerülte a házat. Almot vetett a teheneknek, birkáknak és sertéseknek, melyek kövéren hunyorogtak a lámpás fényében. Megfeledkezve sok bánatáról, vidáman csettintgetve, nevéen szölongatta a lovakat s néhány tevéjét. Eszébe jutott, milyen szörnyű kísértésbe volt egyszer, mikor kétségbeesésében már szinte rászánta magát, hogy két tevét elad az állatkertnek és kifizeti az adósságát. Szerencsére, Isten erőt adott ellentállani a kísértésnek.

Mire a kapuhoz visszaért, észrevette, hogy egy szán áll a hóban, a ház előtt. Anna kijött elébe.

— John, — mondta, — míg odalent voltál, idegen férfi volt itt és szállást kért. Úgy látszik, városi ember, a ruhája után. Nem akartam elűzni, felküldtem Vilmoskánk szobájába. Hiszen úgy sincs rá szükségünk. Megköszönte és lefeküdt.

— Jól van no, dörmögte öreg John.

Kifogta a lovat a szánból és visszaült Anna mellé a kandallóhoz.

A tejfel gőze egészen elpárolgott agyából. Arra gondolt, aminek be kell következnie — a közeledő éjféλι órára.

Odafent a fókabőrös férfi fáradtan dobta magát az ágyra.

— Hogy eszembe jut minden, — suttogta maga elé — hiszen itt minden a régi! A régi szoba — milyen régi még mindig... és milyen megviselt... És egy könnyet törölt ki gyorsan a szeméből, hogy meg ne lássa, ha véletlenül egy négy méter magas ember néz be az emeleti ablakon. A régi házra gondolt — aztán arra a tizenöt évre, amit kemény munkában töltött el, kölcsönöket véve fel nemlétezö birtokokra, amiket aztán a tőzsdei kontreminben gyümölcsöztetett. S most ime, megint itt volt, szavához híven, egy millió dollárral a tüsszöjében!... »Holnap!« — suttogta maga elé — holnap mindent elmondok! Karácsony lesz holnap — szép karácsony!...

És e szavakkal Vilmos (mert ő volt az, de hogy taláلتad ki?) édesen elaludt.

Az órák multak, makacsul ragaszkodtak ehhez a megrögzött szokásukhoz.

Féltizenkettö volt.

Ekkor Anna felugrott.

— Henrik! — kiáltotta — ahogy a kinyíló ajtó nyílásában egy férfi jelent meg. Elébefutott és néhány percig anya és fiú átölelve tartották egy-

mást. Henrik volt, a Sing Sing lakója. Hogy szavát betartsa, észrevétlenül időt szakított magának, a vár nyugati falán kiszedett kövek közt.

— Ó, Henrik! — mondta az anya, miután a viszontlátás fölötti öröme kissé engedett — milyen szerencsétlen órában érkeztél!

Ezzel elmondta az árverés és a kis tanya romlásának történetét.

— Úgy van, — folytatta aztán búsan — még csak egy ággyal tudlak megkínálni. Egy idegen érkezett, azt kellett elhelyezni, meg egy anyát a gyermekével.

És leírta az idegen külsejét. Henrik figyelmesen hallgatta s a megértés fénye csillant fel szemében.

— Ördögbe is, atyám, mindent értek! — kiáltott. Majd halkabban hozzátette: — Ne oly hangosan, atyám. Tehát azt állítjátok mind a ketten, hogy annak a férfinak, ott fent az emeleten, fókabőr kabátja van?

— Azt, azt, — bólintott öreg John.

— Atyám, — mondá Henrik, — én láttam valakit, kutyaszánkón, erre felé tartani. Pénz volt a kezében, azt olvasta éppen — és, amenynyire meg tudtam figyelni, 1.125,405 dollárt számolt össze.

Apa és fiú egymásra néztek.

— Látom már, mire gondolsz, — mondotta Enderby komoran.

— Leütjük, — vélte Henrik.

— Doronggal, — fejezte be gondolatát a bérlő — és kifizetjük a tartozást.

Anna egyikről a másikra pillantott, félelem és remény küszködött vonásain a megrögzött szomorúsággal. — Henrikem, az én Henrikem, — suttozta maga elé, szelíd büszkeségével az anyás

szívnek, — tudtam, hogy ő majd csak kitalál valamit, ha Isten megsegít.

— Jöjj, — mondta Henrik, — hozd a lámpát, anyám, te meg atyám, a dorongot.

Vidáman, fakadó reménnyel, de egymást csitítva mindhárman fellopakodtak a lépcsőn.

Az idegen álombamerülve hevert fekhelyén. Háttal volt fordulva feléjük.

— Nos, anyjuk, — mondta határozottan Enderby — tartsd ide azt a lámpát, közelebb, hé! — Úgy gondolom, Henrik, legjobb lesz, ha itt oldalt vágjuk kupán.

— Nem — mondotta Henrik, felgyűrve ingujját azzal az ügyes mozdulattal, mely oly jól állt neki — jobb, ha állbacsapom, az tisztább munka.

— Jó, jó — somolygott az öreg a szakállába — jól van, fickó, látom már, érted a módját!

Henrik felemelte a dorongot.

De akkor — hallga csak, — a falusi templom tornya halkán ütni kezdte az éjféli tizenkettőt! A kristálytisza légen át egyforma közökben jöttek az ünnepélyes kondulások. Ugyanekkor a harang is megszólalt — nemkülönben a kakasok is belefogtak, hogy tizenkettőt kukorékoljanak — a bárányok bégettek, a disznók rőfögtek. — Karácsony, karácsony reggele izent, békét és jóakaratot!

Henrik kezéből kiesett a dorong és dübörögve nyúlt el a földön.

Az alvó felébredt és felült.

— Atyám! Anyám! — kiáltott.

— Fiam, édes fiam! — zokogott öreg John, — sejtettük, hogy te vagy az! Csak szólni akartunk neked, hogy karácsony van.

— Én vagyok itt, — folytatta Vilmos mo-

solyogva — és az egymillió dollárt is elhoztam. Itt van la! — tette hozzá, lecsatolva tüszőjét s a milliót odacsapta az asztalra.

— Hála legyen a jóistennek! — kiáltott Anna. — Szenvedéseink véget értek! Ebből a pénzből ki tudjuk fizetni az adósságot és a Pinchon és Társa cég nem okozhat több bajt nekünk gonosz kapzsiságával!

— Úgy, tehát tanyánk dobra került? — kérdezte elámulva Vilmos.

— Az bizony — bólintott öreg John, — dobra verték lelketlen, lelkiismeretlen emberek, akiknek pénzsomjúsága csaknem sírbavitt bennünket. Nézd meg anyádat, hogy megviselte a bánat!

— Atyám, — mondotta Vilmos a megbánás örömtelen hangján. — Tudniillik én vagyok Pinchon és Társa. Most hát látom, micsoda szenvedések verejtékéből került elő az a pénz, amit összekuporgattam magamnak. Azért hát szét fogom osztogatni megint a millió dollárt úgy, ahogy megszereztem, azok közt, akiktől elraboltam és akikkel ezáltal rosszat cselekedtem.

— Nem, gyermekem, — mondotta a jó anya szelíden — keresztényi alázattal bántad meg bűnödöt. Ennyi elég. Megtarthatod a pénzedet. Tekintsd úgy, mintha a gondviselés bízta volna rád — s mi is, minden alkalommal, mikor egy dollárt kiadunk belőle, gondolni fogunk rá, hogy a gondviselés vagyonát osztjuk szét.

— Úgy van, — mondta, bólogatva ősz fejével öreg John, — anyádnak igaza van.

E pillanatban kinyílt a szoba ajtaja. Egy nő alakja jelent meg a küszöbön. Pár pillanattal utóbb maga a nő is megjelent az alakja után. Carolina volt, az öreg Anna csipkés éccakai kombinéjában.

— Hallottam a hangotokat! — mondotta. Aztán Henrikre nézve, halkan felsikoltott.

— Férjem! — csak ennyit tudott rebegni.

— Nőm! — kiáltott Henrik, keblére vonva Carolinát.

— Hát elhagytad az öreg Sing-Sing-et? — fecsegte Carolina ártatlan örömmel.

— Úgy van, Carolina, — mondta Henrik. És nem is megyek vissza többé.

Az összetalálkozott család vidám hangulatban hagyta el az emeleti szobát. Anna vitte a lámpát, Henrik a dorongot, Vilmos a pénzt.

A kandallóban vidáman ropogott a tűz. Kézről-kézre járt a tejeles butykos. Vilmos és Henrik újra meg újra elmesélték kalandjaikat. A karácsonyi reggel első sugarai aranyozták be az ablakot.

— Fiacskáim! — mondta öreg John — jegyezzük meg jól ezentúl. Legjobb az egyenes út. Mint ahogy az írás mondja: Bizony mondom néktek, két pont közt csak egy egyenes vonható, mindörökké, ámen!

A MUNKA HŐSE

VAGY

NEMES ÚR A DARÓCNADRÁG ALATT.

(HAYLOFT EZÉKIEL KÜZDELMES ÉLETE.)

— Tud adni valami munkát?

A hídépítő napszámosok munkavezetője megvető pillantással tekintett le a kilencemeletes állvány tetejéről. Az ifjú felfelé fordított arcában volt valami, ami meglágyította a keményszívű ember durva lelkét. Néhány téglát dobott a fejére alamizsna gyanánt.

Hayloft Ezékielnek hívták. Testét durva daróc borította. Kezeiben egy-egy sárga, ormótlan utazóbőrönd. Így érkezett meg Newyorkba a durva törtetés és kéjmámor városába, hogy munkát keressen.

Ezékiel tovább vonszolta magát. Egyszer csak egy rendőrrel állt szemben.

— Méltóságos uram, — szólította meg, felemelve rá könyörgő tekintetét, volna szíves megmondani, merre van a . . .

A rendőr azonban vadul fejbevágtá egy ólmos fütykössel.

— Majd megtanítlak, — rikácsolta — ostoba kérdésekkel zaklatni az embert.

És nagyot húzott kalotaszegi kulacsából.

Ezékiel tovább vonszolta magát. Néhány

perc mulva magas, szelídképű férfival találkozott, akinek széles karimájú kalapja, fekete reverendája és fehér nyakravalója rögtön elárulták a lelkészt.

— Jó uram, — rebegette Ezékiel, — meg tudná mondani nekem . . .

De a lelkész hiéna üvöltéssel vetette rá magát és egy jókora darabot leharapott a füléből, Igen, ezt tette a lelkész, fényes nappal. De hát ilyen dolgok adják elő magukat Newyorkban, úgyszólván percenként.

Ilyen ez a nagy kegyetlen város, amelyben Ezékiel munkát keresett. Az olvasó, ki minden erejének megfeszítésével üzte egész életén át a munkakerülést, époly nehezen képzelheti ezt el, mint a szerző. Mily szörnyű lehet egyedül, rokontalanul, barátok és ismerősök nélkül, ebben a Bábelben, ahol senki nem ismeri az embert és senki nem törődik vele! Rossz gondolni rá, tessék elhinni. Tehát folytassuk.

Néhány percig Ezékiel tanácstalanul meredt maga elé. Azután körülnézett. Felnézett a Metropolitan templom tornyának csúcsára, de ott sem talált munkát. Tekintete búsan siklott el a felhőkarcolók fölött, de sehol még csak nyoma sem látzott egy meleg kanál munkának a hasába. Feje tetejére állt és úgy nézett fel a vas szörnyetegek hosszában. Sehol semmi munka!

A késő éjjeli órákig még másnap is munka után nézett. A Wall Streeten egy hirdetés gyorsírót keresett.

— Tud gyorsírni? — kérdezték tőle könnyörtelen irgalmatlansággal.

— Nem, válaszolta, készségesen a darócruhas ifjú, — de majd megpróbálom.

Lehajították az emelődaru tetejéről.

Ezékiel nem hagyta magát elkedvetleníteni.

Ezen a napon még tizennégy helyen keresett alkalmazást.

Az Astoria szálló főigazgatót keresett. Ezékiel jelentkezett.

— Tud főzni? — kérdezték tőle.

— Nem, válaszolt rajongó hittel az ifjú s mélyen szemébe nézett a kegyetlen munkaadónak.

— De oh uram, tegyen velem egy kísérletet. Adjon egy tojást és hadd próbáljam meg. Dolgozni akarok.

Könnycseppek gurultak a szeméből. Ezeket gurították ki az uccára.

Ezután telegrafistának jelentkezett. Azzal az ürüggyel utasították el, hogy nem tud telegrafálni. De ez nyilván csak ürügy volt, mert hiszen ő nem is mondta, hogy tud. Estére Ezékiel megéhezett. Visszasompolygott az Astória szálló elé. A forgóajtón belül magas, libériás szolga állt.

— Bajtárs, — szólította meg a hősi gyermek, — nem volna szíves nekem egy menüt hitelezni?

Vérebeket uszítottak rá.

Ilyen nehézségei vannak az embernek ebben a világvárosban.

Hayloft Ezékiel tizennégy hétig keresett munkát. Egyszer vagy kétszer kapott is alkalmazást, de mindig újra elvesztette.

Néhány napig például cégvezető volt egy biztosító intézetnél. Elbocsátották, mert nem akart hazudni. Egy hétig a Nemzeti Bank alkalmazta őt pénztárosul, de innen is kihajították, mert főnökének megtagadta a csekkhamisítást. Három napig kalauz volt egy Broadwaypropelleren, de csakhamar rájöttek, hogy nem fogad el borralalót.

Közben multak a napok és Hayloft nem jutott munkához. Pénze teljesen elfogyott, csekkönyvére nem volt már fedezet. A Centrál parkban

evett egy kis füvet s néha a lóitató állomáson löktek neki néhány csepp vizet.

A nagyváros rányomta bélyegét egész megjelenésére, arckifejezése kemény és komor lőn.

Egy este Ezékiel a rendes telegráfrótján próbált éppen elhelyezkedni, ahol az éjt tölteni szokta. Késő volt, a kapukat már bezárták, néhány elkésett gyalogló sietett végig az uccán.

— Az égre! — kiáltotta Ezékiel, öklét a kegyetlen város fényben úszó palotáira emelve — a becsületes munkában kimerültem. Nem marad más hátra, koldulni fogok. Egy Hayloft sohasem koldult ugyan, tette hozzá keserű mosollyal, — de majd én elkezdem.

Jólöltözött férfi sietett éppen el alatta.

Ezékiel a telefondrótról egyenesen a nyakába ugrott és torkon ragadta.

— Mit akar, — kérdezte sértődötten a pöfeszkedő milliárdos, — nem adok munkát, nem és nem, most már csak azért sem.

— Nem munkát kérek, — mondta Ezékiel zordonan. — Koldulni akarok.

— Vagy úgy, — mondta a milliárdos megkönnyebbülve, — mért nem szól! Itt van ezer dollár, igyék egyet az egészségemre.

Ezékiel képzeletét felgyújtotta az átkozott hatalom, amit pénznek neveznek.

— Inni! — suttogta rekedten, — igen inni fogok!

Vérbeborult szemei előtt szódavizes üvegek Niagaraja csapott fel.

— Egy stamperli tojásos szódát! — hörögte lázasan, — odacsapva az ezerdolláros bankjegyet a söntés asztalára. Egyik oranzsádót a másik után hajtotta föl, a világ forgott vele. Az ital mámorában támolygott a szoba egyik sarkából a másikba.

Féktelen dühében négyszer vagy ötször mérte meg magát az automata-mérlegen, egymásután rángatta ki a rágógumit és a gyufákat egy másik automatából s végre elvadulva tántorgott ki az uccára, míg gyomrában vad táncot járt a köményes szóda és ovomaltinos csukamájolaj mérges tengere.

— Bűn !! — sziszegte, — bűn, bűn, amire a lelkem vágyik.

Észrevette, hogy a járókelők aggódva kerülnek ki, amerre lép. Az ucca sarkán egy rendőr állott.

Ezékiel kiemelt egy uccakövet és a rendőr fejéhez vágta.

A rendőr megcsóválta fejét, majd rosszalóan mosolygott rá és felemelt mutatóujját mozgatta. Ráismert, ugyanaz a rendőr volt, aki tizennégy héttel ezelőtt fejbevágta őt.

Ezékiel vadul nyargalt tovább.

Az ucca tulsó felén áruház volt, kirakatai telve karácsonyi ajándékokkal.

— Kérek egy revolvert, — toppant be vadul.

— Igenis uram, sietett hozzá szolgálatkészen a kereskedő.

— Estélyiruhához, vagy egyszerű házi használatra? Ezt a családi hatlövetűt nagyon ajánlhatom, vagy parancsol egy gépfegyvert?

Ezékiel kiválasztott egy revolvert.

— Most pedig, — csattogta fogai közt — kifosztok egy házat és úgy jutok pénzhez.

A villanegyedben kiválasztott magának egy csinos kis palotát. Becsöngetett.

Libériás inas jelent meg a pazarul kivilágított hallban.

— Hol van az ura? — kérdezte Ezékiel, revolverét lobogtatva?

— Fönt van az emeleten, a pénzét számolja,

— válaszolt az inas. — Ilyenkor nem szereti, ha zavarják.

— Vezessen fel hozzá.

— Milyen ügyben?

— Agyonlövés és kirablás.

— Azonnal, — hajolt meg a hű inas, — erre tessék a negyedik emeletre.

— Köszönöm, majd feltalálok.

E szavakkal könnyedén két golyót csuszta-
tott az inas fejébe és megindult, fel a lépcsőn.

A legfelső szobában egy embert talált íróasztala előtt. Az íróasztalon magas oszlopokban állt az arany.

Öreg ember volt, ostoba, jóindulatú arccal.

— Mit csinál, — kérdezte Ezékiel.

— A pénzemet számolom, — válaszolt az öregúr.

— Micsoda ön? — kérdezte Ezékiel komoran.

— Jótékonysági emberbarát vagyok. Megfelelő intézmények közt osztom szét a pénzem. Szobrokat emeltetek hősöknek. Díjakat tűzők ki tengerészkapitányok számára, akik utolsónak maradnak a hajón. Tűzoltók számára, akik életük kockáztatásával dobálják ki az égő ház tizedik emeletének ablakából a lakókat. Amerikai misszionáriusokat küldök ki Kinába, kínai misszionáriusokat küldök ki Indiába, indiai misszionáriusokat Csikágóba. Pénzt gyűjtök egyetemi tanároknak, akik éhenhaltak.

— Elég! — kiáltott Ezékiel. — Ön megérett a halálra. Álljon fel. Csukd be szemed, nyisd ki szád.

Az öreg úr engedelmeskedett.

Egy lövés hangzott el. Az emberbarát elesett. Mellényén keresztül érte a lövés és nadrágtartója foszlányokban repedt szét.

Ezékiel a bűnözés rögeszméjében csillogó szemekkel, degeszre tömte a zsebeit arannyal.

Az ucca felől zugó lárma csapott fel.

— A rendőrség, — dadogta Ezékiel. — Nincs más hátra, felgyujtom a házat és a zűrzavarban kereket oldok.

Meggyujtott egy biztonsági gyufát s odatarotta az asztallábhöz.

Tűzálló asztal volt, nem akart meggyulladni. Oda tartotta az ajtóhoz, a könyvszekrényhez vitte. Végighúzta a könyvek fedelén. Mind tűzálló volt. Minden tűzálló volt.

Feldühödve tépte le celluloid gallérját és azt gyujtotta meg, lobogtatva feje felett. Tűznyelvek csaptak ki az ablakon.

— Tűz, tűz! — kiáltotta a csöcselék.

Ezékiel feltépte az ajtót, a lángoló gallért kihajította az udvarra. Pillanatok alatt a ház vasváza lángokban állott, azután sorban a bronz tárgyak gyulladtak meg, a cementfal és liftlánc. Füstoszlopok emelkedtek a ház fölé.

— Tűz, tűz! — üvöltötte a tömeg.

Láttál-e már olvasóm, nagyvárosi tüzet? Csodálatos látvány! S bármily nagy a város, ilyenkor kiderül, hogy az emberi szervezkedés elérte a legmagasabb fokát.

Ugyanis alig tört ki a tűz, máris határozott intézkedések történtek annak megakadályozására. Hosszú sorban álltak vödörrel az emberek.

A vizet mind a szomszédos házakra öntötték, onnan az uccára, onnan megint a telegráf-oszlopokra, ezekről valóságos zuhatagokban a felizgott tömeg fejére. A szomszédságban nem volt egy talpalatnyi hely, amit ne árasztottak volna el vízzel. Mindenki derekasan dolgozott. Építettek egy faltörő kost, annak a tetejére felmászott egy

ember, egymásután fordította ki a vödrök tartalmát. Egyensúlyozva, a gyakorlott tűzoltó nyugalmával hajigálta a vizet a báméskodók fejére.

A tűz egy óra hosszat dühöngött. Ezékiel egy ablak mellett állt, sebesen töltögetve revolverét, beledurrogt a tömeg kellős közepébe.

Vagy száz revolver emelkedett feléje és folyt a lövöldözés.

Ez is tartott vagy egy óra hosszat. Több embert leütött a víz és voltak olyanok is, akiket csaknem eltalált a golyó.

Mikor a tűz egy kicsit alább hagyott, egy szakasz rendőr rontott be a kastély termeibe.

Ezékiel eldobta a revolvert és keresztbefonta karjait.

— Hayloft, — szólt ünnepélyesen a rendőrfőnök, — letartóztatom önt rablásért, gyilkosságért, gyujtogatásért és házasságszédelgésért. De jól harcoltál, öreg cimborá és igazán sajnálom, hogy kénytelenek vagyunk kezdet emelni rád.

Hayloft kilépett az erkélyre, ahol a tömeg hangos üdvölgéssel fogadta. A valódi bátorság ugyanis mindig megnyeri a tömeg szívét.

Hayloftot pompás autóba tették és elrobogtak vele a kapitányságra.

A rendőrök havannával és sherry brandyval kínálgatták. Közben, ennek a napnak érdekes eseményeiről csevegtek.

Hayloft megértette, hogy új élet nyílt meg a számára. Nem volt többé a megvetett, kitzsított munkakereső.

A nagy, előkelő amerikai bűnügyek történetének központjába került.

A börtönigazgató belső szobájába tessékelte Ezékielt.

— Remélem, meg van elégedve ezzel a szo-

bával, — kérdezte aggodalmasan — ma éjszakára nem tudok jobbat nyújtani. Holnapra lesz fürdőszoba, reggelig majd csak elszórakozik itt is.

Szívélyesen jóéjszakát kívánt és becsukta az ajtót. A következő pillanatban visszatért.

— Mit reggelizik? — kérdezte. — A szobájába parancsolja, vagy szívesebben vesz részt a table d'hôte-on? A fegyencurak nagyon szeretnének már megismerkedni önnel.

Másnap reggel, mielőtt Ezékiel felébredt, az igazgató felküldette új ruháit. Ezüstkalapot, frakknadrágot, három plédet és lakkozott csizmákat, vörös csattal. Névjegy volt mellékelve a ruhákhoz, melyen az igazgató bocsánatot kért, hogy nem jöhetett személyesen és kéri, hogy ebben az egyenruhában jelenjen meg az udvaron.

Ezékiel gondosan felöltözött, megborotválkozott és kényelmesen lesétált. Lent már várt rá a fegyház tisztikara, egymásután bemutatkoztak, majd illatos cigaretták bodor füstje mellett egy órácskát csevegtek a tegnapi izgalmas eseményeiről.

A délelőtti gratulációk fogadásával telt el.

— Meg kell mondanom, Hayloft úr, — jegyezte meg egy nagy amerikai napilap főszerkesztője, — hogy kiadóm el van ragadtatva Öntől. Háromszázezer példánnyal többet nyomtunk a rendkívüli kiadásból, mely az ön küzdelmének szenzációs részleteit hozta. Különösen, ahogy az inassal elbánt, az tetszett nagyon a közönségnek.

— Hayloft úr, — mondta egy másik látogató, — őszintén sajnálom, hogy nem ismertem önt eddig. Pedig a barátaimtól azt hallom, hogy már több hónapja tartózkodik Newyork területén. Itt van a névjegyem és cégünk telefonszámai. Ügyvédi irodánk tökéletes a maga nemében, re-

mélem, bennünket tisztel meg nagybecsű megbízásával. Azt hiszem, legjobb lenne, ha kedves látogatásával megtisztelne bennünket, az autóm lent vár és feleségem boldogtalan lenne, ha megvetné a szerény kis lakomát, amit tiszteletére rendeztünk.

A tárgyalás másnap délután kezdődött. A közönség, mely zsufolásig töltötte meg a padsorokat, Ezékiel belépésekor felállt és háromszoros hip, hip hurrá-kiáltással fogadta.

— Hayloft úr, — kezdte az elnök, — engem bíztak meg a tárgyalás vezetésével. Az ön idegállapota, mint orvosától értesülök, kíméletet igényel. Barátaitól azt hallom, hogy aligha tudna a napirenden forgó bűnügy számára olyan érdeklődést tanusítani, amennyi érdekében áll, míg alaposan ki nem pihente magát. A főtárgyalást tehát elnapolom.

Az elnök meghajtotta magát, majd csatlakozott a tömeghez, mely sorfalat állva ünnepelte az emelt fővel távozó Hayloftot.

A következő napok mozgalmasak voltak. Ezékiel látogatókat fogadott, az ügyvédi kamara küldöttségét, s az ujságírók egyesületének deputációját. A látogatók elragadtatva beszéltek mindenütt a kiváló tettes természetes intelligenciájáról és közvetlenségéről. Minden gőg nélkül, kedves humorral beszélt csodálóival.

Egymásután jöttek a riporterek, Ezékielnek titkárt kellett fogadni. Több nagy részvénytársaság beválasztotta igazgatói közé. Bankkörökben azt suttogták, hogy felmentése esetén, nagyobb érdekeltséget hajlandó vállalni az amerikai Egyesült-Államok rablógyilkosvédő- és gyámolító részvénytársaság szövetkezetében.

A főtárgyalás két hónapig tartott. Öt részből

állt a vád : gyujtogatás, amiért a celluloid-gallérra nem vigyázott ; csendháborítás, amiért lelőtte az inast, liliomtiprás, amiért megölte az emberbarát milliárdost s végre, hazaárulás, amiért csak rálőtt a rendőrré, de nem ütötte kupán.

A tárgyalás nagyon bonyolult volt. Sokáig tartott az orvosszakértők előterjesztése és meg kellett várni, amíg az áldozat agyvelejéről a kórboncolati elemzés pontos képet tud adni. Egyébként az agyvelőben semmit se találtak.

Közben háromszor ujították fel az esküdtszék-
ket, elfogultsági óvás alapján. Egyszer tudatlan-
ság, egyszer az áldozatokkal való összejátszás
miatt.

Közben Ezékiel üzleti ügyei erősen felhal-
mozódtak.

Végre, Ezékiel egyenes kérésére, felfüggesz-
tették a tárgyalást.

— Hölgyeim és uraim, — így kezdte el a tárgyalás berendezésére vonatkozó nagy beszédét, — kötelességemnek tartom félhivatalosan felvilágosítást nyújtani, miért hiszem fölöslegesnek e nagyjelentőségű és beláthatatlan horderejű tanácskozás folytatását. Magánügyeim lehetlenné teszik, hogy résztvegyek bennük — nélkülem pedig az egész dolog illuzóriussá válik. De ünnepelesen megígérem, hogy mihelyt időm engedi, ha azt az órácskát üzleti teendőim idejéből kellene is elrabolni, okvetlenül számíthatnak rám. Időközben, legyenek meggyőződve róla, hogy a legnagyobb érdeklődéssel és rokonszenvvel fogom figyelemmel kísérni ennek az érdekes pernek minden mozzanatát.«

A nemzeti indulót énekelte a közönség, mikor Hayloft elhagyta a termet.

A gyujtogatás vádját felfüggesztették. A rab-

lást idegen vagyon eltulajdonításának minősítették, de kimondták, a hazafias szándékot. Az inas megölése jogos elmeháborodásnak minősült.

A milliárdos golyó általi halálát nem lehetett bizonyítottnak tekinteni, azzal a megokolással, hogy az erény halhatatlan. Ezzel szemben Hayloft követelését, a nagy zűrzavarban elvesztett revolver és tizenkét töltény árának megtérítésére vonatkozóan, a törvényszék jogosnak mondta ki s utasította a kincstárt, hogy fizesse ki vádlottnak. Az ügyész felebbezését a táblához, onnan a kuriához, onnan a parlamenthez utasították.

Most is ott van.

Ezékiel, mint a Betörőket Biztosító Intézet vezérigazgatója, ma egyike Newyork legtekintélyesebb pénzembereinek, alapos kilátással, hogy a szenátus tagjává válassza.

Q. A

PSZIHOFIZIKAI PFENOMÉN, A KIPSZÁ-
MITHATATLAN.
HÍPERPSZIKOLÓGIA, PSZENZÁCIÓS PSZA-
MÁRSÁGAIRÓL.

Még csak remélni sincs módomban, hogy olvasóim közül bárki is elhiszi ezt a történetet, aminek szemtanuja voltam, sőt pszemtanuja. Ha visszanezék rá, magam is alig tudom már elhinni. De a történet oly rendkívüli s oly megdöbbentő fényt vet egy természetfölötti életformával való közlekedésünk lehetőségére, hogy úgy érzem, nincs jogom elhallgatni a nyilvánosság előtt.

Annerly barátomat látogattam volt meg lakásán. Szombaton volt, október 31-én. Azért emlékszem oly jól erre a napra, mert elseje volt és tíz sillinget kaptam. Az összegre is pontosan emlékszem, véletlenül zsebretettem éppen, még a zsebre is emlékszem, amelybe betettem s arra is, hogy a többi zsebemben nem volt pénz. Ezt határozottan tudom, nem fér hozzá kétség.

Darabig szótlánul szivarozva ültünk egymással szemben.

Ekkor hirtelen felém fordult.

— Hisz ön természetfölötti erőkben?

Összerázkódtam, mintha fejbevágtak volna.

Abban a pillanatban, ugyanis, amikor Annerly felém fordult, éppen valami egészen másra gondoltam. Lehet, hogy tévedek, de a tényben, hogy éppen abban a pillanatban fordult hozzám ezzel a kérdéssel, amikor valami egészen másra gondoltam, meglepő egyidejűség érzete döbben-tett meg.

Egy pillanatig nem is tudtam felelni.

— Arra gondolok, — folytatta Annerly, — vajjon hisz-e az elhaltak fantoplazmájában?

Fantoplazma? — Ismételtem.

— Igen, fantoplazma, ha úgy tetszik, vagy ektoasztrál, ha úgy tetszik, vagy ideoplasztikus transzmanifestáció, vagy mondjuk ki egész kereken, pszihofantoplasztikus fenoménon.

Ránéztem Annerlyre és az a borzongató sejtelem alakult ki bennem, hogy odafigyelek arra, amit mond. Éreztem rajta, hogy az utóbbi két vagy három hónap tapasztalatai és eseményei, mióta ismertem őt, gyökerében változtatták meg egész lényét.

Csodálkoztam, hogy még sohasem jutott eszembe megkérdezni magamtól, hogy lehet az, hogy az alig ötvenötéves embernek haja máris őszbe csavarodott. Valami szörnyű titok lappang ennek az embernek az életében.

Nem folytathattam a gondolatmenetet, mert Annerly újból megszólalt.

— Ma éjszaka láttam Q-t, — mondotta.

— Szent isten! — kiáltottam. Sejtelmem sem volt róla, ki lehet az a Q, de kimondhatatlan rémület lepett meg arra a gondolatra, hogy Annerly látta őt. Az én nyugodt, szabályos életemben nem történhetett volna meg ilyesmi.

— Igen, — folytatta Annerly, — láttam Q-t, s olyan világosan, mintha előttem állt volna, de

talán jobban meg fog érteni, ha elmondom Q-val való régi viszonyomat, ebből módja lesz megítélni a jelenlegi helyzetet is.

Annerly a kandallóhoz húzta székét, pipára gyújtott s így folytatta.

— Abban az időben Q Anglia délkeleti részén lakott, nem messze egy kis várostól, amelyet X-nek fogok nevezni. Jegyben járt egy szép és előkelő leánnyal, akit rövidség kedvéért M betűvel jelölök meg.

Alig fogott bele Annerly a történetbe, máris azon vettem észre magam, hogy megfeszített figyelemmel követem szavait. Tisztában voltam vele, hogy nem közönséges események azok, amiket hallani fogok. Mindjárt gyanítottam, hogy a Q és az M betű nem valódi nevei az ő boldogtalan ismerőseinek, hanem tulajdonképpen csak az ábc két betűje oly célból kiválogatva, hogy elleplezzen két valódi nevet. Magamban még ezen az ügyes trükkön álmélgodtam, midőn Annerly már is folytatta elbeszélését.

— Amikor Q és É (én) megismerkedtünk, abban az időben volt neki egy kedvenc kutya, akit, ha mindenáron meg kell neveznem, nevezzünk Z-nek. Ez a kutya mindenüvé követte őt, amikor X-ből kísétált vagy oda visszatért. Rendesen előbb szokott visszatérni, mielőtt kísétált.

— Csodálatos, — ismételtem gépiesem.
Csupa fül voltam.

— Nos, — folytatta Annerly, — Q és M kisasszony, mint említettem, esküvő előtt állottak. Már minden el volt rendezve és pontosan hat hónappal és négy nappal a kijelölt esküvő előtt (azért emlékszem ilyen pontosan, mert az időpontnak ez a különös összeesése már akkor meg-

lepett) egy este Q meglátogatott engem lakáson. Nagyon levertnek és szomorúnak látszott. Kérdésekre kitérően annyit felelt, hogy közeledő halálát érzi. Sajátságos jelet kapott az előző este. Miss M-mel ültek együtt, a fiatal hölgy lakásának verandáján. És ekkor egész határozottan felismerni vélte kutyájának R-nek körvonalait, a rosszul világított útra vetítve.

— Pardon, egy pillanatra, — szakítottam félbe, — mintha az előbb Z-nek nevezte volna a kutyát.

Annerly összehúzta szemöldökét, mint aki csaknem elárulta magát.

— Úgy van, — mondta aztán. — Z vagy pontosabban Z R, miután Q-nak szokása, hogy néha R-nek, néha pedig Z-nek szólította. Nos tehát a vetület vagy ektoplazma, elhaladt előttük, olyan élesen, hogy Miss M esküdni mert volna, miszerint magát a kutyát vélte látni. A házzal szemben kicsit ferdén a Phantasma egy pillanatra megállt és farkát csóválta. Majd tovább futott s hirtelen eltűnt egy kőház sarokszögellelte mögött, mintha csak a téglák takarták volna el. A dolgot az tette megfoghatatlanul rejtélyessé, hogy M kisasszony édesanyja, aki egyik szemére vak, a másik szemével látta csak a kutyát.

Annerly egy pillanatra tűnődve elhallgatott. Nem mertem közbeszólni.

— Ezt a különös esetet Q közelgő halálának figyelmeztetéseként vette. Természetesen mindent elkövettem, hogy megnyugtassam őt, de hiába. Hirtelen felállt, megrázta a kezemet s magamra hagyott, mint aki meg van győződve róla, hogy nem éri meg a reggelt.

— Szörnyű, — leheltem suttogva — és még azon az éjjelen meghalt?

— Nem halt meg, — nézett rám Annerly jelentősen. — Hiszen éppen ez a megfoghatatlan.

— Beszéljen, — nógattam.

— Másnap reggel felkelt, mint rendesen, gondosan felöltözött, egyetlen ruhadarabjáról sem feledkezve meg s a megszokott órában megjelent hivatalában. Később elmondta nekem, hogy azért emlékezett erre a körülményre ilyen élesen, mert a legközelebbi utat választotta hivatalbamenet, amin addig is járni szokott, ahelyett, hogy ellenkező irányba indult volna el.

— Pardon, egy percre, — vetettem közbe, — történt valami rendkívüli ezen a napon?

— Vártam ezt a kérdést, — bólintott Annerly, — de amennyire én tudom, semmi figyelemreméltó nem történt. Úgy mint rendesen, hazajött a hivatalból, megebédelt, látszólag úgy mint máskor, este pedig a vacsora után azonnal lefeküdt, azzal, hogy némi álmodást érez, de semmi egyebet. Mostohaanyja, akivel együtt élt, később elmondta nekem, hogy egész éjszaka hallotta lélekzetvételét a szomszéd szobából.

— És azon az éjszakán meghalt, — kérdeztem én visszafojtott lélekzettel.

— Nem, — válaszolt Annerly tünődve, — nem halt meg. Másnap reggel felkelt, mint rendesen, azzal a különbséggel, hogy az álmodás érzése látszólag megszűnt s hogy lélekzetvétele attól a perctől fogva, hogy elment hazulról, már nem volt hallható a szomszéd szobából.

Annerly ismét elhallgatott. Nem mertem zavarni kérdésekkel, attól tartva, hogy gondolatmenetében megzavarom. Ebben az időben különben sem voltunk még olyan bizalmas viszonyban, hogy ilyesmit megengedhettem volna magamnak.

— Nos tehát, — folytatta Annerly, — Q e

naptól fogva rendszeresen tovább járt hivatalába. Amennyire az adatokból megállapíthatom, semmi nem történt sem a viselkedésében, sem a környezetében, ami arra engedett volna következtetni, hogy valami különös végzetesség lebeg a feje fölött. M kisasszonyt is rendszeresen látogatta és házaságuk órája úgyszólván napról-napra közeledett.

— Napról-napra, — ismételtem álmélkodva.

— Igen, napról-napra. Ebben az időben csak ritkán láttam őt. De két héttel az esküvő előtt egy napon találkoztam vele az uccán. Egy pillanatra úgy tett, mintha meg akarna állni, mosolygott, megemelte kalapját és tovább sietett.

— Pardon egy pillanatra, — vetettem közbe, — megenged egy kérdést, ami talán jelentéktelennek látszik, de a sorrend nagyon érdekel. Hogy volt ez a dolog: előbb emelte meg a kalapját és aztán mosolygott, vagy pedig már előbb mosolygott és aztán emelte meg a kalapját, tehát úgyszólván a kalapjába mosolygott?

— A kérdés nagyon helyénvaló, — mondta Annerly — és módomban van tökéletes pontossággal megállapítani, hogy előbb mosolygott, mosolyogva megállt, megemelte a kalapját, azután megint visszatette a fejére, de ekkor már nem állt... Akárhogy is történt, a dolog lényege az, hogy az erre előkészített napon Q-nak és M kisasszonynak az esküvője időszerűvé vált.

— Lehetetlen, — kiáltottam — no és, ha jól sejtem, közös esküvőről volt szó?

— Igen, — mondta Annerly, — mindketten ugyanabban az időben esküdtek meg egymással. Az esküvő után Q és Q-né nagysága...

— Q és Q-né önagysága... — ismételtem elhűlve.

— Úgy van... Q és Q-né önagysága, mert

M kisasszony felvette Q nevét — elhagyták Angliát és Ausztráliába mentek, ahová Q-t hivatalból beosztották.

— Pardon egy pillanatra, — vetettem közbe — egészen tisztán szeretnék látni. Előzően is szándékuk volt Ausztráliában megtelepedni?

— Igen, és ezt abban az időben mindenki természetesnek találta. Én magam láttam őket a gözösön, még kezet is szorítottam Q-val és határozottan emlékszem rá, hogy kézzszorítás közben egészen közel álltam hozzá, legfeljebb negyed méternyire.

— Helyes, — modottam — és azóta hallott rólok valamit?

— Nos tehát, — válaszolt Annerly, — éppen ez az. A dologban végig megmaradt az a sajátos titokzatosság, ami az egész történetet elejétől fogva jellemzi. Ma négy éve annak, hogy Q és neje Ausztráliába utaztak. Eleinte rendszeresen hallottam rólok és havonta két levelet váltottunk. A helyzet váratlanul megváltozott. Már csak egy levelet kaptam havonta, majd félévenként kettőt, majd évenként csak egyet. Egészen tegnapig semmit sem hallottam Q-ról és nejéről, másfél év óta.

Idegeim végső megfeszítésével, lélekzetvisszafojtva figyeltem.

— Tegnap este, — mondotta Annerly, nyugodtan és határozottan, — Q, vagy inkább egy fizikai manifesztációja megjelent ebben a szobában. Valami különös, mondhatnám fájdalmas szomorúság lebegett egész lényén. Néhány taglejtést tett, amiket nem értettem, majd lassú mozdulattal nadrágzsebeibe nyúlt és azoknak bélését kifordította. Én, megdermedve a varázslattól, hangot sem tudtam adni, s minden erőmmel igyekeztem megérteni szándékát. Hirtelen az ausztrál-test az

asztal felé fordul, ceruzát emel fel, s a következő szavakat írja egy szelet papírra: »Szúrj le két lepedőt, örült sürgős, estére kell.«

Annerly elhallgatott. Mindketten gondolatokba merülve ültünk néhány percig.

— És hogy magyarázza ön, Q ideoplazmájának szavait?

— Azt hiszem, — folytatta vontatottan, — megfejtettem a magyarázatot. Q, aki nyilván meghalt, vizuálni, illetve materializálni akarta azt a tényt, hogy a deatomizált ideoplazma sóherizálódott materialice és hogy a két lepedő, ami alatt két tízdollárost szokott érteni, életében, sürgősen szükséges az ektoplazmatizálódás kiegészítésére.

— No és, — kérdeztem én megdöbbenve azon az ösztönös megérzésen, amivel Annerly a pszihikus világ rejtelseibe belelátott, — hogy fogja ezt a dolgot megvalósítani?

Szemem közé nézett.

— Az a tervem, — mondta, — hogy egy vakmerő kísérletet tegyek, ami ha sikerül, eddig még ki nem próbált összeköttetést teremthet köztünk és a szellemek világa között. Két tízdollárost ideteszek az asztal szélére és itt hagyom reggelig. Ha reggelre eltűnik, tudni fogom, hogy Q-nak sikerült deasztralizálni magát és magához vette az összeget. Éppen kérdezni is akartam az imént, nincs magánál véletlenül tíz dollár? Nálam sajnos, véletlenül csak aprópénz van.

A megfoghatatlan jelenségeknek ilyen váratlan összeesése szerencsés alkalomnak látszott újabb láncszemet adni a körülmények összejátszásához. Röviden szólva: éppen nálam volt egy heti fizetésem.

— Szerencsére módomban van segítségére lenni a kísérletnél.

Átnyujtottam a pénzt.

Annerly láthatóan örült ennek a szerencsés fordulatnak. Csakhamar megcsináltuk a kísérlet előkészületeit.

A szoba közepére húztuk az asztalt oly módon, hogy az nem érintkezhetett a többi bútorral. A székeket gondosan a falak körül helyeztük el, úgy, hogy kettő ne kerüljön ugyanarra a helyre, hanem legfeljebb egymás mellett álljanak, míg a képek és tapéták teljesen ugyanabban a helyzetben maradtak. A tapétákra különösen vigyáztunk, sehol nem szedtük le őket a falról, valamint az ablaküvegeket se szedtük ki. Mikor mindez meg volt, a két bankjegyet az asztal szélére fektettük, ügyelve, hogy azoknak egyik fele lelógjon az asztal széléről, ilyenformán a két papírlapot úgyszólván csak a másik fele tartotta az asztalhoz. Jó éjt kívántam Annerlynek és hazamentem, lázban borzongva az izgalomtól.

Az olvasó elképzeli lelkiállapotomat, amivel a kísérlet eredményét vártam. Ezen az éjszakán alig tudtam lehúyni a szemem, bár legjobb tudásom szerint az előkészületeket gondosan ejtettük meg, mégsem voltam bizonyos, hogy sikerülni fog, hiszen nem tudhattam, hogy pillanatnyi lelkiállapotom alkalmas-e az asztrál-összeköttetés kivételére.

Ezirányú aggodalmam fölöslegesnek bizonyult. Az események csakhamar megmutatták, hogy jó médium vagyok, vagy hogy érthetőbben fejezzem ki magam, a transzcendentális metapszichózis, mely effajta lelki kísérleteknél elsőrangú szerepet játszik, megfelelt a várakozásnak.

Reggel Annerly izgalomtól feldult arccal rontott be szobámba.

— Óriási, óriási! — kiáltott hangosan. —

Teljes siker! A pénz eltűnt! Közvetlen dohányoplasztikai összeköttetésben vagyunk Q-val.

Nem kell ecsetelni, a túlvilági boldogság borzongását, ami átfutott rajtam. Egész nap és a következő napokon valami különös emelkedettséggel töltött el, hogy összeköttetésben vagyok Q-val.

Csak az alkalmat vártam, hogy ezt az összeköttetést megerősítsük.

A következő este meghozta ezt is. A késői órákban Annerly telefonon hívott fel.

— Azonnal jöjjön át a lakásomra, — mondta izgatottan. — Q fantogramma hajlandó közlekedni velünk.

Lélekszakadva siettem át, alig lihegtem, mikor a szobába értem.

— Q megint itt volt, — mondta Annerly — nagyon szomorúnak látszik. A vetülete itt állt a szobában és betűket írt az előre elkészített papírszeletre, de a kuszált szavakból, csak a »lepedő« szót tudtam kihámozni.

— Nem gondolja, — mondtam én — hogy Q-nak okai vannak rá, újabb két bankjegyet kérni tőlünk?

— Óriási, — kiáltott lelkesen Annerly. — Azt hiszem, ráhibázott! Mindenesetre megpróbálhatjuk, legfeljebb nem sikerül.

Ezen az éjszakán, ismét két tízdollárosomat helyeztük el az asztalon, a bútorokat ugyanazon féltő gonddal helyezve el, mint az első alkalomkor.

Ezúttal annyira nyugtalanított lelki készségem alkalmasságának kérdése, hogy minden erőmet össze kellett szedni, nehogy megzavarjam a készülő asztrál-tünemény lefolyását. Az eredmény azt mutatta, hogy ismét jó médium voltam. Kísérletünk ragyogóan sikerült. A két bankjegy reggelre eltűnt.

Ez után két hónapig folytattuk ez irányú kísérleteinket, néha Annerly hagyott kint pénzt, ahogy nekem elmesélte, nem is jelentéktelen összegeket és a fantazma pontosan elvitte az éjszaka folyamán. Annerly, a tudományos becsületesség rajongója gyanánt, természetesen csak olyankor hajtotta végre egyedül ezeket a kísérleteket, mikor teljességgel lehetetlenség volt engem felhajszolnia, hogy ellenőrizzem.

Máskor telefonüzenete egészen röviden hangzott: Q itt van, ennyi volt csak, — vagy egy sürgöny: »Q-nak pénz kell, hozza át, amennyi van magánál, egy krajcárral sem többet.«

A magam részéről, nagyon szerettem volna, kísérleteinek eredményét nyilvánosságra hozni, vagy legalább a Society of Psychical Research-öt értesíteni, abban a büszke tudatban, hogy talán soha nem sikerült még a tudomány s a pszichoasztikus, vagy egyszerűbben, pszeudoeterikus ezotéria kontaktusát ilyen mértékben megközelíteni. Legalább is úgy látszik, mi voltunk az elsők, akiknek sikerült közvetlenül, sőt mondhatnám megfontolás nélkül, pénzt utalni át a negyedik dimenzióba. Másoknak közvetítő médiumra volt szükségük, vagy legalább is elő kellett fizetni valamilyen spiritiszta folyóiratra, hogy ugyanezt az eredményt elérjék. Szerettem volna, ennek a módszernek nyilvánosságra való hozatalával hasznára válni a nagyközönségnek, hogy példámon okkuljanak.

Annerlyt azonban, mint valódi kutatót, nem érdekelte a nyilvánosság. Engem is lebeszélte tervemről, azzal a megokolással, hogy Q-val való összeköttetésünket megzavarhatná.

Mintegy három hónappal első ezoterpszichoasztárlámpa kísérleteink után történt, hogy ezek a kísérletek elérték legmagasabb pontjukat, —

oly rejtelmes formában, hogy még ma is hideg verejték lepi el homlokom, ha eszembe jut.

Egy délután Annerly személyesen keresett fel. Idegesnek látszott. — E pillanatban kaptam közlést Q-tól, — válaszolt kérdő tekintetemre, — amelyet képtelen vagyok felfogni. Amennyire meg tudom ítélni a dolgot, Q több más asztrál testtel lépett összeköttetésbe s őket is rá akarja venni, hogy munkánkban résztvegyenek. Olyan társaság-félét akar összehívni, amelyben többen vesznek részt, vagy mondjuk részvényt, hogy ezek aztán teljes összhangban működjenek velünk, a két dimenzió közti szorosabb kötelék létrehozásában. Amennyire szavaiból ki tudom venni, ő úgy gondolja, hogy a dolog pénzügyi részét mi vállalnánk, ők ezzel szemben, inkább a szellemi vezetést látják el.

Elképzelheti az olvasó, mennyire felizgatott a dolgok ilyenén alakulása.

— Q úgy gondolja a dolgot, hogy tegyük pénzzé minden vagyónukat, közvetítsük át az összeget, esetleg lombardírozva, mire ő rögtön összehívna az asztrálfantazmák testületi közgyűlését. Azt hiszem, tette hozzá gondolkozva, ez esetben az asztrálfantazma meghatározás helyett, inkább használhatnánk az asztrálfantoid kifejezést.

A három hónapi együttműködés annyira kiéleltette hetedik érzékemet, hogy Annerly szavait rögtön megértettem.

Elhatároztuk, hogy még azon az éjszakán megkezdjük az újabb kísérletet.

Vagyonom, sajnos, nem sok volt ebben az időben. Szerencsére atyám letétjéből volt még ötszáz dollárom a bankban, amit néhány óra alatt realizálni lehetett. Csak attól féltem, hogy kevés lesz a fantoidok összehozására.

A pénzt bankjegyekben és aranyban vittem el Annerlyhez, ahol az egészet letettük az asztal szélére. Szerencsére Annerlynél nagyobb összeg volt, amit azonban csak akkor volt hajlandó az enyém mellé helyezni, miután én hátafordítva eltávolodtam onnan, nehogy lóvéplasztikai perzonifikációnk, ahogy ő mondta, dematerializálja az ektofenoménokat.

Előkészületeinket ezúttal kivételes gonddal ejtettük meg. Annerly szokatlanul vidám volt, én bevallom kissé ideges voltam, nagyon féltém a balsikertől. Annerly utasítására levettem a cipőmet és harisnyában mentem ki az előszobába, míg ő a szenesküblit fejjel lefelé fordította és a papírkosárra egy vizes törülközőt borított, oly módon, hogy csak a vége ért le a földre.

Ezután kísérteties hangon kiszólt nekem, hogy csak menjek haza. Szerettem volna a kezét megszorítani, vagy legalább a cipőmet felhúzni, de már nem lehetett, mert úgy látszik a manifesztáció kezdetét vette.

Másnap reggel kissé meghülve, a mezítláb való járástól, izgatottan várakoztam ágyamban. Kilenget ütött, aztán tízet ütött, aztán tizenegyet, de nem történt semmi. Ekkor, tele aggodalommal lakására siettem.

Ki írhatná le meglepetésemet, midőn arról kellett értesülnöm, hogy Annerly nyomtalanul eltűnt. Eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Talán valami végzetes hibát követtünk el az előkészületekben, nem voltunk elég óvatosak, — ki tudná megmondani. Tény az, hogy Annerlyről a szálloda portása is csak annyit tudott, hogy a számláját nem fizette ki és nem tudja, hogy melyik városból való. Elnyelte a negyedik dimenzió a pénzzel együtt, melynek dematerializálódásán annyit fáradozott.

Eltűnésének tényére megdönthetetlen bizonyítékaim vannak. A szálloda portása szerint négy hónappal tartozott s még annyi ideje sem volt, hogy ezt rendezze, amit csak egy hirtelen, újszólván pillanatok alatt beállott devizualódás tehet érthetővé.

Hosszú ideig, az attól való félelem akadályozott meg a dolog nyilvánosságra való hozatalában, hogy halálának közvetve talán én is oka voltam.

Egészen mostanáig nem is mertem megkockáztatni, hogy a dologról beszéljek. Most, hogy jegyzeteimet megtaláltam, e jegyzetek hitelessége ad bátorságot, hogy Anerlyről, az okkult tudományok vértanujáról megemlékezzem és szembe állítsam őt a gyáva előítélet kishitűivel, mint az ő rajongó vallásának eleven igazolását.

Egyébként pedig, mit mondjak még, a cipőm sem került meg, soha többé.

EGY MAGÁNYOS NAGY LÉLEK FEJLŐDÉSE.

ROSSZCSIRKEFF MÁRIA EMLÉKIRATAI.

(EREDETI ROSSZBÓL JÓRA FERDITVE.)

Szoktál-e tulajdon arcodba nézni a tükörből?
Nem?! Csodálom. Én szoktam.

Néha órákig állok a tükör előtt és kémlelem az arcom. Felfelé fordítom és úgy vizsgálom, mélyen, behatóan. Néha egészen megfordítom, a kezeimre állok és úgy nézem. Megpróbálom megfejteni, mit jelent. Úgy néz vissza rám, nagy, dióbarna szemeivel, mintha... igen, mintha ismerne... és beszélni akarna hozzám...

Miért is születtem?

Nem tudom.

Naponta ezerszer kérdezem az arcom, de ő nem felel.

Sokszor, ha valaki átmegy a szobámon, — Nyivuska, a szobaleányom, vagy Móric, az inas — s látják, ahogy tükörmásommal beszélgetek, azt gondolják, hogy eszelős vagyok. Mi az, hogy eszelős?... Sültbolond.

Pedig... csakugyan...

Néha a pamlagra vetem magam és arcomat a vánkosokba temetem.

Tizenhétéves vagyok.

Leszek-e valaha hetvenhét? Ó... Leszek-e hatvanhét?... Vagy negyvennyolc?... Hatvanhétbe kiegyeznék, de a negyvennyolcból nem engedek.

De feltéve, hogy mindkettő leszek — lehetek-e ugyanakkor tizenhét is?...

Nem tudok felelni magamnak...

Néha felriadok álmomból s arra gondolok, hogy miért nem jut semmi az eszembe.

Másnap.

Virágot hoztam a szobámba. A mezőn találtam, a patak partján.

Álmodozva ringott hosszú szárán.

Tudom a nevét. Csupszvojskjának hívják. Szeretem a neveket.

Föléje hajoltam és beszéltem hozzá. Megkérdeztem tőle, fogok-e valaha szeretni? Azt felelte, hogy tya ja, kérem, mit tudom én.

Hazafeléjövet egy foghagyma előtt mentem el. Az úton feküdt, keresztbe.

Valaki rálépett, eltörte a szárát... Hogy fájhatott neki!... Keblembe rejtettem. Egész éjjel párnám alatt feküdt.

További másnap.

Szivem szerelemért eped! Hogy lehet az, hogy nem szeretek senkit?

Megpróbáltam, de nem ment. Atyám — Ivan Ivano Ivanov Ivanovits — oly erős és jóságos és mégsem tudom szeretni. Anyám, Kato Katosa Katoso Katosovna, inkább kicsi és komisz, mégis, őt se nem tudom szeretni. És a fivérem, Dim Dimi Dimit Dimitiririvicsiff, se őtet se nem tudom szeretni.

De ó, Alexics Alexevics!

Nem, nem, őt se. Mégis, hozzá kell mennem feleségül. Már az esküvő napját is kitűzték. Mához egy hónapra. Egy hónap. Harminc nap. Miért nem szeretem Alexevicset? Nagy és erős. Katona. Cári testőr, Komanoff Miklós embere, mégis se nem.

Másnap után.

Börtönben tartanak engem, atyám, Ivano Ivanovics és anyám (hirtelen nem jut eszembe a neve) és a többiek, mind...

Megfulladok... levegőt!...

Nem engednek...

Minden percben, amikor öngyilkosságot akarok elkövetni, megakadályoznak... Nincs rá eset, hogy hagynának.

Az éccaka megint akartam.

Egy kancsó sósavat csempésztem hálószerényemre.

Reggel még ott volt.

És én éltem.

Nem hagyják meg az embernek még azt a kis vízbeugrást se, amihez mindenkinek joga van.

Miért?

Nem tudom. Hiába kérdem a fákat és a csillagokat — hogyhát én már sohase lőhetem főbe magamat vízpuskával?

Ők nem felelnek.

És mégis — szabad, szabad akarok lenni, mint a kis madár!... a legkisebb madár!

Nézem a hulló falevelet és én is falevél szeretnék lenni.

De ezek azt akarják, hogy ebédeljek.

Tegnap is belémkényszerítettek egy cseresznyét.

Utálat! Utálat! Utálat!

Tegnapelőtt.

Egy szegény kis káposztát találtam az útszélen.

Rossz gyermekek kövekkel dobálták.

Már halott volt, mikor felemeltem.

Mellette egy tyúktojás feküdt.

Az is halott volt.

Ó, hogy sírtam! . . .

Hajnalban.

Hogy dobog a szívem. Egy Férfi ment el mellettem. Egy FÉRFI.

Az ablakon át láttam. Ment, ment kifelé, egyenesen, a mezőre.

Milyen szép volt! Nem olyan magas, mint Alex — nem, nem! . . . alacsony és kerek . . . mint . . . az a szép káposzta . . . amit holtan találtam mult héten . . .

Sárga kabát volt rajta, bot volt a kezében, állvány a hátán és szájából hosszú szárú pipa csüngött ki és az arca nem volt durva és piros, hanem szelíd és szép, mint a hold mosolya.

Szeretem? . . . Nem tudom. Még nem. A szerelem gyenge virág — nem lehet őt kényszeríteni.

Mikor ablakom alatt ment el, kihajoltam és rózsabimbót dobtam neki.

De nem vette észre.

Aztán egy szappant és egy fogkefét dobtam utána, de nem találtam el és ő tovább ment.

Hajnal előtt.

A Szerelem eljött életembe, betölti, csaknem szétrepeszti. Láttam őt megint. Beszéltem vele. A folyóparton ült, háromlábú széken. Ott ült — milyen erős és hatalmas volt, a székhez képest!

Előtte állvány — festett valamit. Megszólítottam.

Tudom a nevét.

A neve... Hogy dobog a szívem, most, hogy le kell írni... nem, nem, csak suttogni hallom... suttogni... Otto Pinkelspiel!

Nem gyönyörű név? Ah!

És hogy festett... hogy festett a vászonra... színeket, vöröset, fehéret, kéket... összevissza, minden irányban...

Bámulva néztem őt.

Ösztönszerűen megszólítottam.

— Mit fest? Angyalt?

— Nem, — felelte — tehenet.

Jobban odanéztem és láttam, hogy csakugyan tehen.

Egyenesen a szemébe néztem.

— Ez maradjon a kettőnk titka! — szoltam — senki se tudjon róla!

És már tudtam, hogy szeretem.

Egy héttel később.

Minden reggel lemegyek Ottóhoz a mezőre.

Ül és fest és én mellette ülök, térdemen átkulcsolom a kezem és beszélek hozzá. Elmondok neki mindent, amire gondolok, amit olvasok, amit tudok, amit érzek, amit nem tudok, amit nem érzek.

Azzal a távolbanéző tekintettel figyel rám, amit úgy megszerettem. Néha azt hiszem, nem is hallja, amit mondok. Ő ért engem.

Csodálatosan össze van hangolva a lelkünk. Egymást inspiráljuk.

Ottó a mesterem. Én az ő tanítványa vagyok. Tegnap megkérdeztem tőle, hogy Hegel, vagy

Shlegel, vagy Whegel képviseli az igazi világ-szemléletet.

Azt felelte, tudja a macska.

Ottó! Én Ottóm!

Ma.

Ottó hozzám ért!

Hideg borzongás fut végig a hátamon.

Mögötte álltam és ahogy beszélünk, a nap-ernyőm vége hozzá ért a köpenye legalsó gombjához.

Mintha tüzes vassal érintettek volna.

Holnap bemutatom Ottót atyámnak.

De ma nem tudok másra gondolni, csak erre az érintésre.

Holnap.

Ottó atyámat is megérintette... Tíz rubel erejéig... de atyámat úgylátszik, kellemetlenül érintette. Atyám dühöng. Nem értem miért.

Elhoztam Ottót házukba. Beszél atyámmal. Együtt ültek este. És atyám ma haragos. Azt mondja, Ottó megvágta őtet.

Hol?!... Nem látom.

De Ottót eltiltották a háztól és most csak a mezőn láthatom.

Maholnap.

Ottó ma emléket kért tőlem.

Hajtűmet ajánlottam fel neki. De azt mondta, nem. Inkább a gyémántcsattomat vette le övemről.

Kitaláltam a gondolatát.

Azt akarta jelképezni, hogy én gyémántnál is többet érek neki.

Ma reggel.

Tegnap Ottó újabb emléket kért tőlem. Aranyláncomat adtam neki és azt ajánlottam,

hogy törjük ketté s mindketten őrizzük meg a két felét.

De Ottó azt mondta, nem. Olvastam a lelkében. Erőszakot tenne szerelmünkön ez a törés.

Ő magánál tartja mindkettőnk számára. Törtetlen marad, mint a mi szerelmünk.

Nem gyönyörű gondolat?

Ottó mostanában sokat tünődik. Mindenféle gondol.

Ma azt kérdezte, van-e még egy ilyen láncom.

Holnap este.

Ma elvittem neki a másik láncot.

Szemei szerelmesen felragyogtak, mikor meglátta.

Adott helyette cserébe egy rézgarast. Szerelmünk oly tiszta lesz, mint az arany és olyan erős, mint a réz.

Nem csudaszép ez?

Később.

Úgy félek, hogy Alex visszatér.

Félek, Ottó megöli őt, ha visszatér. Ottó oly nyugodt és csendes — rettentő elgondolni, milyen lehet, mikor nem ilyen.

Korábban.

Beszéltem Ottónak Alexről. Elmondtam, hogy Alex katona, hogy a cár testőre s hogy el vagyunk jegyezve. Eleinte Ottó alig akart meghallgatni. Félt, hogy az indulat erősebb lesz nála s kezdte összecsomagolni az állványt.

Aztán elmondtam, hogy Alex egy ideig még nem jön haza. Erre kicsit nyugodtabb lett.

Könyörögtem neki, hogy ne ölje meg Alexet — ne ölje meg, a kedvemért! Megigérte!

Valamelyik nap.

Atyám levelet kapott Alextől. Két hét múlva érkezik. Érkezését követő napon megtartjuk az esküvőt.

Még két hetem van Ottót szeretni.

Szerelmünk tökéletes. Szeretnék meghalni. Tegnap este olyan boldog voltam, nem bírtam magammal, megint megpróbáltam az öngyilkosságot. Olyan izé, hogy mondják csak, snájdomb volt rá — hogyisne, hiszen már tudom, mi a boldog szerelem, ihaj, evoé! Egy doboz puskaport tettem az éjjeli szekrényre. Sértetlenül ébredtem fel. Tudom, mit jelent ez. Azt jelenti, hogy Ottóval együtt kel' meghalnunk. Meg fogom neki mondani.

Később.

Megmondtam Ottónak, hogy meg kell ölnünk magunkat, mivel szerelmünk oly tökéletes, hogy ezzel elvesztettük az élethez való jogunkat.

Olyan különösen nézett rám...

Aztán azt ajánlotta, hogy én öljem meg magam, ő pedig el fog sorvadni a sírom mellett.

Nem tudom elfogadni ezt az áldozatot...

Inkább azt proponáltam neki, hogy akassza fel magát egy fűzfára, majd én segítek.

Azt mondta, erről lehet beszélni, majd átgondolja a dolgot. Esetleg, gondoltam, agyon is löheti magát. Odaadtam neki atyám gyöngyházveretű pisztolyát. Mily hálásan nézett reám, mikor elvette tőlem!...

Másnap.

Miért tesz úgy Ottó, mintha el akarna kerülni? Ma elvitte festőállványát a mező túlsó végébe. A kukoricagóré mögé bujt. Először nem is láttam meg. Azt gondoltam, felakasztotta magát.

De később ő maga mondta, hogy nem. Nem tudott kötelet szerezni. Azt is mondta, főbe akarta lőni magát. De nem találta el a fejét.

Öt nappal később.

Nem fogunk meghalni. Élni fogunk és örökké szeretni fogjuk egymást. Elmegyünk, együtt, szabadon, ki a nagyvilágba! . . . Mily boldog vagyok!

Ottó megszöktet engem.

Mire Alex megérkezik, mi már messze leszünk — messze, távol idegenben.

Megmondtam Ottónak, hogy megszököm vele és ő igent mondott.

Megmondtam neki, hogy együtt, kéz-kézbe indulunk neki a világnak — dacolva mindenki-vel, üres kezekkel, tele szívvel! Megmondtam neki, hogy szabadító lovagom lesz, üdvözítőm és megváltóm!

Ottó azt mondta, hogy jó.

Beleegyezett. Csak annyit jegyzett meg, hogy azért nem kell üres kézzel menni. Nem tudom, hogy gondolja ő ezt, de én megbízom benne és engedelmeskedem az én uramnak. Ő már megtett minden előkészületet.

Minden reggel viszek ki valamit a mezőre a holmimból, odaadom az én kóbor lovagomnak és ő mindent bevisz a szállodába, ahol lakik.

Mult héten az ékszerdobozomat csempésztem ki és tegnap, az ő kérésére, kivettem a bankból a készpénzemet is és átadtam az én megváltó üdvösségemnek.

Ma közölte velem, hogy útközben szükségünk lesz néhány emléktárgyra, apámtól és anyámtól, amiről eszünkbe jussanak. Ma éjszaka el fogom lopni apám aranyóráját. Ó, én hős Tankrédom! Mily gyengéden ügyel minden gondolatomra!

Másnap.

Minden kész. Holnap találkozom Ottóval a mezőn, az aranyóra és a többi tárgy nálam van.

Holnap éjjel együtt szökünk meg. A kert kis kapuján megyek le és Ottó ott lesz és vár rám.

Ma körüljártam a házat és a kertet és búcsuzkodtam. Elbúcsúztam a foghagymáktól és a madaraktól és a méhektől.

Holnap mindenen túl leszünk.

Másnap este.

Hogy mondjam el, mi történt? Lelkem gyökeréig fel vagyok dúlva.

Amitől tartottam, bekövetkezett. Hogy élhessek tovább?

Alex megérkezett. Ő és Ottó megverekedtek. Ó istenem, rettenetes volt.

Ott álltam Ottóval a mező közepén. Éppen az órát adtam át neki és ezzel együtt lelkemet és szívemet és szerelmemet.

Ahogy ott állunk, egyszerre csak látom, hogy jön a fűvön át Alex és egyenesen felénk tart.

Milyen magas és katonás volt! Átvillant lelkemen a gondolat, hogy mily szörnyű hidegen, mozdulatlanul feküdne itt, ha Ottó megölné őt.

— Menj, Ottó — kiáltottam — menj, ne öld meg őt!

Ottó felpillantott és meglátta Alexet. Rám nézett és a tekintetéből kimondhatatlan mélység sugárzott felém.

Aztán, kizárólag miattam, elszaladt. Mily nemes lélek! Hősi szív — volt bátorsága hozzá nem adni át magát méltó haragja kitörésének!

De Alex utólérte.

És a folyóparton megkezdődött az élethalál-

harc. Rettenetes volt nézni őket! Mily ádázak a férfiak!

Én csak álltam és kezeimet tördeltem és könnyörgő tekintettel néztem őket!

Először Alex ragadta meg Ottót a nadrágtartójánál fogva és köröskörül forgatta a levegőben. Láttam Ottó arcát egy pillanatra, mikor éppen felém tartott forgás közben, mint mikor a keringő nap felbukik a láthatáron — ugyanaz a rémes bátorság tükröződött vonásain, amivel szaladni kezdett. De nem sokáig élvezhettem, mert Alex tovább pörgette őt, egészen addig, míg a nadrágtartó el nem szakadt s az én kóbor lovagom a fűbe repült, szárnyas angyal gyanánt.

Ez volt a küzdelem első szakasza.

Azután Alex Ottó mögé állt és hátulról rugdalta őtet, ahogy ott feküdt. Egy darabig így harcoltak most. Ez volt a küzdelem második szakasza. Azután jött a harmadik, a legborzasztóbb. Alex felkapta a festőállványt s a festményt Ottó fejéhez vagdalta. A festmény beszakadt s először dicsfény, majd gallérszerű körben vágta körül a keret Ottó szenvedő arcát. Ezután Alex felkapta Ottót a képpel együtt, a nyakánál fogva és behajította a folyóba.

És most úszott!...

Az én szabadítóm!...

Az én lovagom!

Még láttam felfelé fordított tekintetét, ahogy csendesen ringatták a hullámok, lefelé, messze... Mély lemondás tükröződött vonásain.

Ezután Alex odajött hozzám, karjaiba kapott és úgy vitt keresztül a mezőn — pfuj milyen magas és erős! — és olyasmit mekegett, hogy ő szeret engem és hogy holnaptól fogva megvéd a kísértésektől. Így vitt be a házba és ott vártak bennünket

atyám és anyám. És holnap Alex felesége leszek. Ő visszahozta a szállodából a pénzemet, meg az ékszereimet is és a gyémántos csattomat is visszacsatolta az övemre.

Hogy viselem el? Alex Pétervárra visz, ahol kastélyt vásárolt a Proszpekten, ott fogunk lakni és gazdagok leszünk és bemutatnak az udvarnál a cárnak és a cár feleségének. Ó mily szörnyűség!

És én csak Ottó arcát látom magam előtt, ahogy uszik lefelé a folyón, nyaka körül a képerettel... A folyó leviszi őt a Dnyeperig, a Dnyeperen át a Búgon át, a Volgán át a Káspi tengerig. De a Káspi tengertől nincsen kiút, mert arról tanultam, hogy nem közlekedik a többi tengerrel és Ottó köröskörül, köröskörül uszik ott, a part mellett, megállás nélkül... szüntelen... örökké... mindörökké...

Irtózatos!

A REJTÉLY TITKA
VAGY
MEGÓRÚLVE A TÉBOLYTÓL
VAGY
NYOMOZOM A DETEKTIVET.

A Nagy Detektiv írószobájában ült. Hosszú, zöld köpeny volt rajta, a köpenyen, gombostűvel odaerősítve, féltucat titkos irat.

Három-négy pár álszakáll függött mögötte, a szakálltartóra aggatva.

Kék pápaszem, autótülök és néhány messze-látó, karnyújtásnyira, hogy mindig kéznél legyenek.

Félperc alatt át tudott öltözni ilyenformán.

Oldalt egy széken három deci kokain, egy tör, két liter kloroform.

Vonásai tökéletesen elleplezték gondolatait.

Titkos írások heverték előtte az asztalon.

A Nagy Detektiv egymásután tépte fel a borítékokat, megfejtette őket és a titkos-írárok számára fenntartott papirkosárba hajigálta, percenkint többször.

Kopogtak.

A Nagy Detektiv pillanat alatt ballerínának öltözött át, fekete álszakállt ragasztott, aztán kiszólt :

— Szabad !

A titkár lépett be.

— Ha! — kiáltott a detektív. — Ön az!

Gyorsan ledobta az álruhát.

— Főnök úr, — szólt a fiatalember izgatottan — rejtély történt.

— Ha! — bólintott a Nagy Detektív, felragyogó szemmel — de remélem olyan, mellyel szemben tehetetlenül áll a kontinens egyesített rendőrsége?

— Parancsára, teljességgel tehetetlenek. Több rendőrfőnök öngyilkosságot követett el.

— Úgy. S vajjon a rejtélyes bűntény páratlan-e a maga nemében, miszerint hasonló eset nem fordult elő a londoni rendőrség évkönyveiben?

— Parancsára, igenis.

— S felteszem, hogy olyan személyiségek vannak érdekelve, akiknek nevét csak gondos szájöblögetés után meri ajkára venni az ügyvel kapcsolatban?

— Úgy van.

— Úgy veszem ki szavaiból, hogy a legmagasabb diplomácia képviselői szerint beláthatatlan következményei lehetnek a dolognak, elannyira, hogyha nem találjuk meg a rejtély kulcsát, percek kérdése csak, hogy Anglia kénytelen hadat üzeni Európa kapcsolt államainak.

A hű titkár némán bólintott.

— S végre — folytatta a Nagy Detektív — felteszem, hogy fényes nappal követték el a rejtélyt, például az Angol Bank bejárata előtt, vagy a Főrendiház ruhatárában, a rendőrség szemelátára?

— Minden rendben van, főnök úr. A rejtély betartotta az összes feltételeket.

— Jó! Vegye fel ezt az álruhát, kapja magára ezt a barna álszakállt és beszéljen.

A titkár gyorsan beleugrott egy előkészített püspöki reverendába, majd előredőlvé súgta a Nagy Detektív fülébe.

— Württemberg herceget elrabolták.

A Nagy Detektív úgy ugrott fel karszékéből, mintha alulról megrugták volna.

Elrabolt herceg! Egy Bourbon! Európa egyik legrégebbi családja. Ez valóban nekivaló rejtély volt, az ő analitikus módszere számára kiagyalva.

Villámgyorsasággal működni kezdett.

— Megálljunk! — kiáltott. — Honnan tudja ön ezt?

A titkár táviratot nyújtott át szótlánul. A párizsi rendőrprefektus távirata volt. Ez állt rajta: »Württemberg herceget ellopták. Tettes London felé tart. Okvetlenül szükségünk van rá a kiállítás megnyitó ünnepére. Ezer font jutalom.«

Tehát ime! A herceget ellopták, ugyanakkor, mikor a kiállítás megnyitása a legnagyobb politikai események központjába helyezte személyét.

A Nagy Detektívnél gondolkodni és cselekedni éppen úgy pillanat műve volt, mint cselekedni és gondolkodni. Olyan gyakorlata volt abban, hogy úgyszólván egyszerre csinálta mind a kettőt.

— Azonnal sürgönyözzön Párizsba: kérjük a herceg személyleírását.

A hű titkár néhány szem purgót vett be, meghajtotta magát és eltűnt.

Ugyanakkor gyenge kaparászás volt hallható az ajtó felől.

Látogató érkezett. Óvatosan, négykézláb lépett a szobába. Fejére és vállaira szenescsöbröt borított, hogy a figyelmet magáról elterelje.

A szoba közepére mászott.

Aztán felállt.

Szent Isten!

Anglia miniszterelnöke állt a Nagy Detektív előtt.

— Ön az! — ennyit mondott a N. D.

— Én, — vallotta be pirulva a Miniszterelnök, nyakkendője csücskét harapdálva zavarában.

— A württembergi herceg ügyében?

A kancellár megdermedt.

— Honnan tudja?

A Nagy Detektív rejtelmesen mosolygott negyedik számú álszakállába.

— Nos hát, igen — kezdte a kancellár. — Nem türök semmiféle rejtegetést. Érdekelve vagyok, súlyosan érdekelve. Kutassa fel az ellopott herceget, küldje Párizsba s én megtetézem a kitűzött jutalmat ötszáz fonttal, tekintve a jótékony célt. De jól vigyázzon — tette hozzá, miközben elhagyta a helyiséget, rendbehozta álruházatát — a tettesek meg ne próbálják nyírni a farkát!

Úgy tehát! Megnyírni a farkát! A Nagy Detektív agyában forrni kezdtek a gondolatok. Tehát összeesküvésről van szó.

Újabb kaparászás az ajtón.

Újabb látogató érkezett. Ki se kellett nyitni az ajtót, a kulcslyukon mászott be, kigyózva hosszú, vörös burkolatában. Cik-cak-vonalban végigmászott a falon, a szőnyegen, aztán, az íróasztal előtt felegyenesedett.

Szent Isten!

A canterbury-i érsek!

— Kérem szentségedet, üljön le! — mondta udvariasan a Nagy Detektív. Üljön le, vagy feküdjön le, ahogy jól esik, csak ne fárassza magát ezzel az állással.

Az érsek gyorsan kibujt a krokodilbőrből, a szakálltartóra dobta s fáradtan sóhajtott fel.

— A württembergi herceg ügyében van szerencsém, ha nem csalódom?

A hercegérsek ámulva tekergett. Varázslat volt ez?

— Igen, — vallotta be végre. — Nagy dolgok forognak kockán. Csak azért jöttem, hogy megmondjam: a nővérem okvetlenül beszélni akar önnel. Idejön, még ma. Minden ezen múlik, egész vagyona. Vissza kell küldenie Párizsba a herceget, különben mindannyian tönkremegyünk.

A hercegérsek gyorsan felhúzta a krokodilbőrt, lefeküdt a földre és tekeregve kimászott az ablakon, közben dorombolva és nyávogva, hogy macskának higyjék, mert a krokodil mégis feltűnő volt.

A Nagy Detektív részvétellel nézett utána. — »Tehát Dashleigh hercegnőről van szó!« — mormogta a fülén keresztül. Bármennyire jártas volt arisztokrata körökben, ezúttal úgy érezte, szokatlanul bonyolult ármányok hálózatába került.

Az ajtót erősen verték kívülről. Gróf Dashleigh hercegnő lépett be. Bundájába burkolózva, fejébúbjától talpahegyéig.

Anglia legszebb asszonya volt a herceggrófnő. Ellentmondást nem tűrő léptekkel sietett a szoba közepére. Megragadott egy széket, háromszor megforgatta a levegőben, letette és ráült. Mindig ilyen gögös volt!

Közben másik kezével lekapta gyémánt-tiaráját s a gyémánt-tiaratartóra hajította könynyedén, míg a gyöngy-nyaklánc tartón gyöngy-nyakláncát helyezte el.

— A württembergi herceg, ha nem csalódom... kezdte a Nagy Detektív.

— Igen, undok kis dög!... sziszegte a bárgrófnő, utálattal köpve ki kis gyémántköpőcsészéjébe, amit egyik kezében tartott.

Tehát így! Ujabb bonyodalom. Anélkül, hogy szerelmét bővebben megindokolná, a hercegnő undok kis dögnek nevezte e Bourbon-sarjadékot!

— Úgy látom hercegnő, ön érdekelve van.

— Érdekelve! — sziszegte a grófnő — ez nem kifejezés! Hiszen én szoptattam a nyavalyást!

— Kicsodát? — hüledezett a Nagy Detektív, igyekeztén uralkodni arcvonásain.

— Őt, azt a dögöt, — sziszegte az örhercegné — tízezer fontot tettem rá, jól néznék ki, ha nem érkeznek meg idejében Párizsba. Figyeljen ide. Ha a herceget lefülelik, vagy lenyírják a farkát vagy a hasa alatt eltüntetik a foltot, — akkor inkább dögöljön meg!

A Nagy Detektívnek a falhoz kellett támaszkodnia, hogy el ne vágódjék. Így vagyunk tehát! A szép nő hidegvérrel küldené halálba a herceget, ő, aki szintén királyi sarj, hisz egész vagyonát egy royalista összeesküvésnek köszönheti — s akinek csalhatatlan politikai ösztöne mégis megígta, hogy az öröklött születési jegyek eltüntetése a herceg testéről kockáztatja számára a francia nép rokonszenvét!

A hercgrófnő felcsatolta a diadémot.

Eltávozott.

A titkár lépett be.

— Három sürgönyöm van Párizsból — kezdte — mondhatom, rendkívüli tartalommal.

Először az egyiket nyujtotta át.

Igy hangzott:

— Princnek hosszú, szőrös a pofája, füle lekonyult, teste hosszú, hátsó lábai rövidek.

A Nagy Detektiv meghökkent.

Elolvasta a következő sürgönyt.

— Princ könnyen felismerhető sajátos vonításáról.

S végre a harmadikat.

— Princ háta közepén fehér szörpamacs látható.

A két ember egymásra nézett. A rejtély csakugyan tébolyító volt — szinte megoldhatatlannak látszott.

A Nagy Detektiv tért először magához.

— Kérem az ötödik számú báli belépőmet, — mondta ridegen. — Ezeket a nyomokat követni kell. — Egy pillanat alatt szételemezte s megint összeragasztotta az eshetőségek szálait.

— Nyilván fiatal emberről van szó, — dörögte maga elé — elzüllött, tönkrement emberrel, — ezek a jelek elégségesek ahhoz, hogy megjeljem őt.

Felállt.

Hosszú, fekete köpenybe burkolózott, amihez ősz pofaszakáll és vörös szemüveg járt.

Ebben a tökéletes álruhában elhagyta az irodát.

Megkezdte a nyomozás nagy művét.

Négy nap alatt felkutatta London minden zugát.

Megjelent minden estélyen, bement minden kávéházba. Mindenütt egy stamperli rumot rendelt. Néhol matrónak mutatta magát, néhol katonának. Ha kellett lelkésztraktusban hatolt be exkluzívabb helyekre, de ebben a minőségében se szenteltek annyi figyelmet rá, hogy felismerjék.

A nyomozásnak nem volt eredménye.

Bárkit tartóztatott le azzal a gyanúval terheltén, hogy ő a Princ, szabadon kellett bocsátani.

Volt olyan, akinek szőrös volt a pofája, de annak meg nem volt fehér csík a hátán.

Másoknak volt fehér csík a hátán, de az meg nem akart ugatni.

Egyik se volt hát az ifjú Bourbon.

A Nagy Detektív folytatta a nyomozást.

Nem talált semmi figyelemreméltót.

Éccaka, titokban, meglátogatta a miniszterelnök házát. Átkutatta padlástól pincéig. Megnézte az ablakok fesztávolságát, az ajtók vastagságát. Felemelte a szőnyegeket. Megvizsgálta a vízcsapok tömítését. Átkopogtatta a bútorokat. Nem talált semmit.

Ugyanígy hatolt be észrevétlen a hercegprímás palotájába. Ministráns gyerekek öltözve résztvett a misében. Nem talált semmit.

Végre Dashleigh hercegnő kastélyára került a sor. Szobalánynak öltözve állott a hercegnő szolgálatába.

Ekkor történt, hogy olyan nyomot fedezett fel, ami alkalmasnak látszott a rejtély megoldására.

A hercegnő hálósobájának falán széles, bekeretezett rézkarc lógott.

Alatta nyomtatásban a címe:

WÜRTTEMBERG — PRINC

A kép egy dakszlit ábrázolt.

Hosszú test, fityegő fülek, hosszú farok, rövid hátsólábak — mindez nyilvánvalóan rávallott.

Mint egy villámcsapás — alig két perc kellett hozzá — a Nagy Detektív agyában világosság gyult. Megfejtette a titkot!

Princ tehát nem ember, *hanem kutya!!!*

Szobaleány jelmeze fölé gyorsan kéményseprő egyenruhát borítva, kisietett a házból. Autóba pattant s néhány perc alatt otthon volt.

— Megvan! — súgta oda a titkárnak — megoldottam a rejtélyt!... Összeegyeztettem a szálakat!... A tiszta analízis megsegített!... Figyeljen csak. Hátsó lábak — fehér szőrfolt a háton — szőrös pofa — na?!... Nem emlékezteti magát valamire ez a személyleírás?

— Semmire, — rázta fejét a Nagy Titkár, — az eset reménytelennek látszik.

A Nagy Detektív elnézően mosolygott.

— Pedig a dolog roppant egyszerű, kedves öregem. Württembergi Princ nem ember, hanem kutya, még hozzá dakszli, kutyaverseny-pályázó. Dashleigh hercegnő nevelte fel, az értéke 25 ezer font és kilátása van, hogy a tízezerfontos díjat is megnyerje a párizsi kutyakiállításon. Nos? Gondolhatja, hogy...

A Nagy Detektív szavait éles asszonyi sikoltás metszette félbe.

— Jézus Mária!...

A hercegnő rontott a szobába.

Arca vad rémületet árult el.

Diadémja rendületlenül csüngött hajába.

Haja arcába.

Gyöngysorai csörögtek.

Kezeit tördelte és nyöszörgött

— Levágták a farkát! — lihegte, — lenyírták a hátát!... Mit tegyek most?... Tönkre vagyok téve!...

— Asszonyom, — mondta a Nagy Detektív hidegen, mint ércszobor. — Szedje össze magát. Talán meg tudom menteni.

— Ön?!...

— Én! . . .

— Hogyan?

— Hallgasson meg. Princet be kell mutatni a párizsi kutyakiállításon.

A hercegnő bólintott.

— A vagyonát tette fel rá, igaz?

A hercegnő kettőt bólintot.

— A kutyát ellopták, Londonba vitték, levágták a farkát, lenyúzták a hátát.

Elbámulva ezen az éleslátáson, a hercegnő hármát bólintott, négyet bólintott, ötöt bólintott, aztán már abba se hagyta, úgy belejött.

— És most tönkrement, nemde?

— Tönkre, — lihegte két bólongatás közt a hercegnő és a szőnyegre roskadt, miközben a gyöngyök szertegurultak.

— Asszonyom, — mondta a Nagy Detektív — nincs minden veszve.

Kiegyenesedett, teljes magasságában. Vonásain kérlelhetetlen hajthatatlanság lenyomata tükröződött.

Anglia becsülete, Anglia legszebb asszonyának vagyona forgott kockán!

— Én megteszem! — suttogta maga elé.

— Álljon fel, asszonyom — folytatta aztán szelíden. — Ne féljen, ne tartson semmitől immár! . . . *Én elvállalom a kutya szerepét!*

*

Ezen az éjszakán a Nagy Detektív titkárjával együtt hajóraszállt a csatorna calaisi kikötőjében. Négykézláb ment fel a fedélzetre, hátán szürke kabáttal. Titkárja rövid póráz végét tartotta a kezében, melynek örve a Nagy Detektív nyakába volt erősítve.

Élénken csaholva ugatta a hullámokat s néha megnyalta a hű titkár kezét.

— Milyen szép kutya! — mondták az utasok.

Az álsruha tökéletes volt.

Egész testét szőr borította, amit gondosan összeválogatva ragasztott fel a jólszabott kutya-bőrre. Hátán a fehér csík tökéletes volt. Automatikusan mozgatható kutya farka hüen követte minden gondolatát. Mély, fekete szemei okosan hűségesen néztek fel a szemlélő arcára..

Másnap kiállították őt a nagy kutya kiállítás dakszli-osztályán.

Az első nap minden rokonszenv mellette tüntetett.

— Quel beau chien! — kiáltottak a franciák.

— Was für ein Hund!... — kiáltották a németek.

A Nagy Detektív megnyerte az első díjat!

A hercegnő vagyona megmentve!

Sajnos, a Nagy Detektív elfelejtette befizetni a kutyaadót, minek következtében másnap elfogta a sintér és agyonlőtte. Ezt csak mellékesen jegyezzük fel, mint olyan részletet, ami nem tartozik szorosan történetünk keretébe.

A BETONEMBER.

(REGÉNY A JÖVŐBŐL.)

Azzal kezdem, hogy én nem tehetek róla. Nem szándékosan történt. Talán féltékeny voltam, ennyi az egész.

Mégis furcsa, hogy más írók egyszerűen elalusznak, horkolnak négyszáz, ötszáz évig, aztán fejest ugranak a jövő kellős közepébe s tanulhatnak az izének, annak a zenének, ami ott van.

Mér, én talán mostohagyerek vagyok?

Mióta az eszemet tudom, szenvedélyesen érdekeltek a szociális problémák. Napjaink élete üvöltő gépeivel, a munkások éjjel-nappal zakatoló lihegésével, nyomorával, háborúival, kegyetlenkedéseivel, kétségbeeséssel töltött el. Szívesen gondoltam azokra az időkre, amikor az ember majd legyőzi a természetet s az agyonhajszolt emberi faj a tökéletes béke és boldogság érzetében nyujt kezét egymásnak, egy sorban, miután másra ugyse kell használnia a kezét.

Szívesen ábrándoztam erről és mindig gondoltam rá, hogy egyszer megnézem magamnak, mondok.

Egyszer aztán, mikor szabad időm volt, elhátároztam, hogy na most lefekszem és a már nem szokatlan úton, alszom vagy négyszáz évet, aztán felébredek a jövőendő csodára.

Megtettem minden szükséges előkészületet.

Összevásároltam vagy négy tucat vicclapot, lehetőleg illusztráltakat. Felvittem az egész csomagot szállodai szobámba, öt kiló amerikai mogyoróval tetézve. Eszegetni kezdtem a mogyorót, azután pamlagomra heveredve egymásután elolvastam valamennyi vicclapot. Mikor a bódulatot közeledni éreztem, kiteregettem magam előtt a London Times példányát a szerkesztői üzenetekkel.

Bizonyos szempontból öngyilkosság volt, de én megtettem.

Eszméletem csakhamar elborult. A szomszéd szobában valaki énekelt . . . egyre halkabban, halkabban hallottam a dalt, kábulatomon át — aztán elaludtam, mély, sötét álomba bukva, melyben elmerült a külvilág, minden zajával, mozgalmával. Homályosan éreztem, hogy mulnak az órák, aztán a napok, hónapok és hetek, végre évek és évszázadok.

Aztán lassan magamhoz tértem, kinyitottam a szemem, felültem és körülnéztem.

Hol vagyok?

Bezzeg kérdezhettem magam, amíg jól esik — eszemágában se volt felelni, csak azértse.

Széles, pamlagszerű pamlagon találtam magam. Nagy terem közepén ültem, halvány, komor fény vett körül. Ez a fény üvegszerű üvegszekrényükből áradt felém, melyekben különös alakzatok rémlettek. Múzeumféle múzeum volt ez, úgy látszik.

Mellettem egy ember ült. Az arcán nem volt haj, se fiatalnak, se öregnek nem látszott. Ruha volt rajta, szürke, mint a hamu, ami elégetett papírból maradt meg, anélkül, hogy összeomlana. Nyugodtan nézett rám, különösebb meglepetés nélkül.

— Mondja kérem, — kezdtem elizgatottan, de gyorsan, — hol vagyok? Kicsoda ön? Mi van ma, háromezer hanyadika?

Némi unalom jelent meg az arcán.

— Milyen különös, izgatott hangon beszél ön, — mondta vontatottan.

— Legalább azt mondja meg, háromezerben vagyok-e igazán?

— Azt hiszem, értem, mire céloz ön, — mondta gondolkodás után, — de őszintén szólva sejtelmem sincs róla. Úgy megközelítően annyi lehet, száz év ide vagy oda, igazán nem számít. Nem igen számolgatjuk mi már az utóbbi időben.

— Nem is jegyzik már fel? — kérdeztem izgatottan.

— Valamikor igen. Magam is emlékszem rá, hogy száz vagy kétszáz évvel ezelőtt voltak emberek, akik mulatságból feljegyezték az elmuló évek számát, de ezek kihaltak, sok egyéb haszontalansággal együtt. De mi szükségük volt erre, igazán nem tudom. Mirevaló volt? Tudja kérem, főszerkesztő úr, mióta megszüntettük a halált...

— Megszüntették a halált? — kiáltottam, felpattanva. — Szent Isten!

— Mit tetszik mondani? — kérdezte a Hamuszürke Ember.

— Azt mondtam: Szent Isten.

— Vagy úgy. Sohase hallottam ezt a kifejezést. Szóval, mióta megszüntettük a Halált, az Étkezést és a Változást, megszabadultunk az Események terhétől is és...

— Megálljon! — kiáltottam, mert forgott velem a világ. — Ne olyan gyorsan!

— Hm, — bólintott. — Úgy látom, ön soká aludhatott. Akkor hát kérdezzen maga. De lehe-

tőleg ne sokat és ne izguljon és főként ne tegyen úgy, mintha a dolog önt érdekelné.

Elég különös, de első kérdésem, magam se tudom hogyan, ez volt :

— Miből van ez a ruha?

— Betonból — válaszolt a Hamuszürke Ember. — Hajlítható betonból, ami elég tartós, ezt vagy százötven éve hordom. Mindenkinek van egy ilyen ruhája és billiószámra van készletünk belőle, ha valaki elhordaná a régít.

— Köszönöm. Most mondja meg, hol vagyok?

— A Múzeumban. Ezek a tárgyak az üveg mögött önhöz hasonló lények maradványai. De ha valóban látni akarja a mi korszakunk lényegét, álljon fel és jöjjön ki velem a körutra és ott ülünk le egy padra.

Elhagytuk a termet s az uccára ballagtunk ki.

Kimenőben kíváncsian nézegettem a múzeumi tárgyakat.

— Becsületemre! — csúszott ki belőlem — ez a figura itt, kék ruhájában és gummibottal a kezében — ez egy közönséges rendőr!

— Valóban, — bólintott legujabb ismerősöm, — azt hiszem, így hívták. Sokszor csodálkoztam rajta, vajjon mire használták annak idején?

— Azt én se tudom, — vallottam be szégyenkezve.

— Meg kell bocsátani a tudatlanságomért — magyarázta a H. E. — Nem nagyon érdekelt az önök társadalmi élete. Az iskolában tanultam róla valamit, de csak arra emlékszem, hogy igen alacsonyrendű volt.

Mindebből természetesen szót se értettem, de már nem volt időm kérdezősködni, mert a következő percben künt voltunk az uccán. Kábultan néztem körül.

A Körút! Lehetséges? A változás valóban döbbenetesnek tünt. Autók és kocsik fülsiketítő forgataga helyén csöndes, mohlepte pusztaság. Romokban heverő házsorok, melyeknek törmelékét évszázadok viselték meg — repkények és hernyók tenyészete borított be mindent. Sehol egy hang, sehol egy jármű, sehol telegráfvezeték. Az élet zajából semmi — csak néha vonszolta magát keresztül a romokon egy-egy eltévedt emberi alak, az én kísérőméhez hasonló öltözetben. Az arckifejezésük is ugyanolyan volt, nem volt haj a fejükön, nem voltak se öregek, se fiatalok.

Nagy Isten! Ez volt hát az emberi nem diadalmas jövője, amit látni reméltem? Mindig azt hittem, nem tudom miért, hogy az emberiség fejlődése végtelen. Ez a látvány egészen lesujtott, nem tudtam szóhoz jutni.

Az elmosódott járda szélén itt-ott padok állottak. Leültünk.

— No ugye, — mondta a Betonember — alaposan megjavítottuk a világot, mióta utóljára látta? Büszkének látszott.

— De hová lettek a kocsik és autók? — dadogtam.

— Ó, azoktól már régen megszabadultunk, — dicsekedett. — Milyen csunyák lehettek! És milyen lármát csaptak! — tette hozzá, összerázódva a beton alatt.

— De hogy közlekednek?

— Egyáltalán nem közlekedünk. Minek? Itt éppen olyan jó, mint egyebütt.

Végtelen unalommal nézett rám.

Ezer kérdés rajzolt fel bennem. A legegyszerűbbel hozakodtam elő.

— De hogy intézik el akkor azokat a munkákat, amikhez közlekedni kell?

— Munka! — legyintett. — Nincs semmi munka. Annak vége. Évszázadokkal ezelőtt befejeztünk mindenféle munkát.

Tátott szájjal bámultam rá. Aztán megint a vigasztalan pusztaságon hordoztam végig tekintetemet. Betonfigurák mozogtak a szürke alapon, mint elmosódó árnyékok.

Igyekeztem összeszedni gondolataimat. Megértettem, hogy nem értek semmit, s hogy csak úgy foghatom fel e megnemálmódott jövő lényegét, ha lépésről-lépésre haladok.

— Látom már, — mondtam szünet után, — hogy rendkívüli dolgok történtek az én korszakom óta. Engedje meg, hogy kérdéseimet rendszerbe foglaljam s legyen szíves, apránként világosítson fel. Először is — hogy érti azt, hogy az emberi fajnak nincs már dolgoznivalója a Földön?

— A munka, — vont a vállát különös ismerősöm — magától halt ki, végelgyengülésben. Ha jól emlékszem, az önök idejében nagyszámú gépezet volt a világon. Tudtak bánni a gőzzel, konyítottak valamit a villamossághoz, — a rádió energiáit, ha nem csalódom, éppen csak pedzeni kezdték.

Helyesltem.

— De nem jót tett önöknek ez a kapkodás. Minél tökéletesebbek voltak a gépek, annál keményebben kellett dolgozniok. Minél több volt a vagyonuk, annál több lett a szükségletük. Az élet tempója egyre gyorsult. A gyorsaság felidézett szellemét nem tudták megállítani. Törököt fogtak a géppel, nem lehetett kivergődni halálos öleléséből. Nem volt ennek se vége, se hossza.

— Ez igaz, — mondtam szégyenkezve. — Honnan tudja mindezt?

— Ó, — ezen a ponton a nevelésem eléggé

kimerítő volt. Úgy látom, ön valamiről nincs értesülve. Nem baj, erről később felvilágosíthatom. Nos tehát, folytatva az előbbit, mintegy kétszáz évvel az önök korszaka után, megjött a teljes diadal, a Természet Erői fölött aratott végleges győzelem napja. Az ember és a gép megnyerte a csatát.

— Győzelem? — suttogtam felragyogó szemmel: a régi, nagy Remény lángolt fel ismét ereimben.

— Győzelem, — bólintott, — minden vonalon. Győzelem és leszerelés. Az egyre gyorsuló iram száz év alatt behozta mindazt, amire a természetnek évmilliók kellettek. Ezután a békének kellett következnie. Az emberiség minden erejét igényeinek lefokozására fordította, ahelyett, hogy vágyait növelte volna — ez már gyerekjáték volt a többihez képest. Először jött a kémiai táplálkozás. Egyszerű megoldás! A maguk idejében embermilliók túrták a földet a mindennapi kenyérért, reggeltől estig. Van nekünk ilyen példány a múzeumban. — Farmereknek, földműveseknek hívták őket, tudom. A Vegyi Táplálék felfedezése után egy év alatt annyit halmoztunk fel világraktárainkban, amennyi évszázadokra elég. A földművelés meghalt. Evés és a mi vele jár, szolgai munka, kiszolgálás, háztartás — vége! Évenként egyszer beveszünk egy koncentrált labdacstot és megélünk belőle. Az egész emésztőkészülék, bonyolult gyomor és belek, ahogy az anatómiából ismeri, fölöslegessé vált. Egyszerűen kifujtuk a szervezetből, mint valami csökevényt, ami évezredek alatt felfuvalkodott, mint a duda.

Kénytelen voltam közbeszólni.

— Maguknak tehát nincs gyomruk — nincsenek beleik?

— Van hát, csakhogy egyébire használjuk. Az enyém például elraktározott szellemi műveltséggel van tele, — de szót szóba ne öltsek, erről majd később. Hadd folytassam. Mondom — a Vegyi Táplálék volt az első. Ez magában a munka egy harmadát leszerelte. Aztán jött a beton-ruha. Csodálatos felfedezés! Egy év alatt annyit csináltunk belőle, amennyi évezredekre elég. Természetesen, semmi se lett volna a dologból a nők forradalma s a divat bukása nélkül.

— Megbukott a divat? — álmélkodtam.

— Megbukott ez az esztelen, értelmetlen dolog . . .

— Eltűnt, kipusztult — volt a válasz. Ezután következett az éghajlatváltozás gyakorlati megoldása, az egész kérdés kikapcsolásával. Önnek fogalma sincs róla, mennyi fáradságot pazaroltak önök annak a valaminek kiegyensúlyozására, amit időjárásnak neveztek. Mindenféle speciális ruhákra és házakra volt szükség, a házak és hajlékok valószínűs bábeli őserdejére. Milyen borzasztó világ lehetett! Örökös viharok, esők, árvizek — aztán azok a nedves, undok tömegek fönt az égen — hogy is hívták? — aha, tudom már — felhők! . . . összevissza csatangoltak az ember feje fölött! . . . és a tenger tele sóval, nem igaz? — és a hullámok, a hó, a jégeső . . . pfuj, szörnyű lehetett!

— Néha szép volt, — vetettem közbe elábrándozva. — De hogy sikerült ezt rendbehozni?

— Megöltük az időjárást! — csapott le szavamra a Betonember — még hozzá nagyon egyszerűen. Egymás ellen fordítottuk azokat az erőket, amelyeknek eredője volt — így aztán kiegyenlítették egymást. Megváltoztattuk a tenger összetételét oly módon, hogy felülete kocsonyás anyaggá állt össze. Részletesen nem tudom megmagyarázni, ezt a módszert nem vettem fel az iskolában,

csak annyit tudok, hogy ugyanígy festettük be az eget palaszürkére és borítottuk be a napot vörös gummival. Az időjárás megszűnt, mint a tatárjárás! Nem kellett többé házak, nem kellett tüzelőanyag, nem kellett semmi. Óriási munkamegtakarítás.

Pillanatra szünetet tartott. Kezdttem felfogni valamit mindabból, ami történt.

— Igy hát, — mondtam, — a természet legyőzése azt jelenti, hogy az embernek nem kell dolgoznia többé?

— Azt. Befejeztük a munkát.

— Van mit enni bőven?

— Fölöslegben.

— Ruha — lakhely —

— Amennyit parancsol. Ime, nézzen körül. Persze, a házak lassan összeomlanak, nagyon lassan, de mégis. Egyelőre még évszázadok kellene hozzá, hogy újból építkezni kellene.

Most értettem meg végre, mit jelentett a mi számunkra a *munka* szó, — s elvégzése mennyi erőt vett igénybe, a puszta életből.

Feltekintettem. Egy mohos épület tetejéről drótdarabka lengett céltalanul. Telefonhuzal rozsdás alkatrészét ismertem fel benne.

— Mi lett a telefonból — telegráfból — a közlekedés eszközeiből?

— Aha, erre gondol, ott fent? ... Tudom már. Évszázadokkal ezelőtt feleslegessé vált. Mire is használták?

— Hogy mire? — szavaltam lelkesen — a telefon segítségével bárkivel beszélhettünk, bárkit felhívhattunk, bármekkora távolságban.

— És bárki ugyanezt tehette mivelünk? — kérdezte a Betonember riadtan s némi undorral.
— Rémes! Mondom, elviselhetetlen kor lehetett.

Természetesen, kipusztítottuk a telefont is, mint valami gyomot a veteményeskertből. Betiltottuk az egészséget. Nem volt szükség rá. Értse meg végre, hogy az önök ideje óta az emberek fokozatosan megokosodtak. Ugyan mondja csak, mire volt jó a vonat? Cipelte az emberek tömegét egyik városból a másikba. Kinek kellett ez? Senkinek. Mikor a munka beszünt, a kereskedelem megállt, élelem nem kellett, időjárás nem volt, — egyszerre kiderült, hogy kár elmozdulni. Hiszen a városok mind egyformák. Véget vetettünk ennek. Különben is — tette hozzá, szemrehányó tekintetet vetve rám, — a dolog veszélyes is volna számunkra.

— Veszélyes! Önök tehát ismerik a veszélyt?!

— Hogyne. A veszély, hogy az ember eltörik, minden percben itt lebeg fejünk felett.

— Eltörik? Hogy érti ezt?

— Nos tehát — ha jól emlékszem, ilyesvalamit értettek önök a »halál« szó alatt. Természetesen, bizonyos értelemben a halált is megszüntettük: hiszen betegség és halál kórokozó csirák kérdésén múlik csak, ez pedig nem komoly ügy. Elintéztük ezeket. Úgy tudom, néhányat közülök már önök is ismertek.

Bólintottam.

— No igen, megtalálták például a tífusz, meg a diftéria csiráját. Meg aztán, ha nem csalódom, úgynevezett mikroszkópjaikkal a himlő és a tüdőbaj kórokozóit is felfedezték nagynehezen s vadásztak egyebekre is, — persze, olyanokra nem vadászhattak, amiknek létezését nem is gyaníthatták. Nos hát, mi ezeket is kinyomoztuk és elpusztítottuk. Furcsa, például egyiküknek se jutott eszébe, hogy az egész Ókor csak egy baktérium volt. Még hozzá nagyon egyszerű, de úgy el volt terjedve, hogy mindenki azt hitte abban a beteges

képzelődsben, amit ez a csíra okozott, hogy ilyen kor valóban létezett.

— Azt akarja mondani, — meredtem rá elképpelve — hogy önök örökké élnek?

— Szeretném, — mondta a Betonember unatkozva, — ha nem festené alá kérdéseit ezekkel az izgatott hangsúlyokkal. Úgy beszél, mintha ezek a *megtörtént* dolgok valami szörnyűséget rejteneének magukban. Természetesen, addig élünk, amíg nekünk tetszik — kivéve a fentemlített esetet, hogy eltörünk. Néha megesik még most is. Például ha az ember leesik valami magas helyről, vagy nekimegy valaminek, vagy valami nekimegy. No igen, hát egy kicsit törékenyek vagyunk — ez az egész, ami az úgynevezett Ókor című betegségből megmaradt. Vigyázni kell magunkra. Mindnyájunkat érhet baleset — de rajta vagyunk, hogy ezeket elkerüljük. Be van tiltva minden kocsiközlekedés, uccai csoportosulás, repülőgép és így tovább. Rémes lehetett a maguk korában (összerázkódott) az a sok kockázatos mozgás.

Valami új, ismeretlen büszkeség kezdett dagadni bennem.

— A bátorság követelte! — mondtam. — A bátorság egyik legszebb erénye volt a mi természetünknek.

— Igen, igen, — vetette közbe a Betonember türelmetlenül, — kérem, ne izgassa fel magát. Tudom, miről beszél. Semmi értelme nem volt.

Hosszú percekig szótlanul ültünk egymás mellett. A roskadozó házakat figyeltem, az egyhangú, változatlan eget, az üres, kihalt uccákat. Ime, ez volt hát a Nagy Diadal gyümölcse, ez volt hát eredménye a munka, az éhség és hideg leküzdésének, a létér való harc, a változás és halál megállításának — ez volt a boldogság ünnepének

évszázados jubileuma! Valami hiányzik az egész-
ből. Azon tündöttem, mi lehet az, s közben néhány
gyors kérdést dobtam fel, válaszra se várva.

— Nincs többé háború?

— Kétszáz évvel ezelőtt volt az utolsó. A nem-
zetközi kérdéseket egy jólszerkesztett statisztika-
gép dolgozta fel. Ezután megszűnt az »idegen«
fogalom. Mi szükség rá? Csak terhére volt az em-
bernek.

— Ujságok?

— Mi az ördögnek? Milliós számra vannak régi
könyveink felhalmozva, ha valakit érdekel. De
csak *események* vannak bennük — háború, bal-
eset, halál, munka. Ezeket regisztrálta az ujság.
Látom, ön még mindig nem érti a mi életünket,
holott van valami érzéke a társadalmi problémák
iránt. Próbálja felfogni végre, hogy az *eseményt* ki-
küszöböltük, mint fölösleges ballasztot. Ha nincs
esemény, nem kell ujság se. Mondja csak, mire
ment el a maguk egyéni élete — mivel töltöt-
ték be?

— Első tizennyolc évünket tanulással, mű-
velődéssel.

— No látja, úgy-e. Hát most figyeljen, mi
hogy csináljuk ezt. A műveltség napjainkban se-
bészi kérdés. Furcsa, maguk nem vették észre,
hogy ez az egész komplexum a sebészet körébe
tartozik. Nem jöttek rá, hogy az, amit maguk
műveltségnek neveznek, nem más, mint az agy-
velő állományának lassú alakítása, feldolgozása,
átfinomítása, hosszú és fáradságos belső munka
révén. Amit megtanultak, fizikai változást kellett
hogy előidézzon az agyvelőben: *engrammnak* hív-
ták ezt a változást. Kezdték már sejteni ezt a fo-
lyamatot, de nem vonták le a konzekvenciákat.
Ekkor kellett bekövetkeznie a sebészi tanulás fel-

fedezésének. Egyszerű módszer: kinyitjuk a koponya falát és beplántálunk egy darab elkészített, preparált agyvelőt. Eleinte persze halott emberek agyvelejét használták fel erre a célra, brrr... (a Betonember összerázkódott) — de elég hamar rájöttek, hogy művi úton is ki lehet termelni az agy kocsonyás állományát. A többi ment, mint a karikacsapás. Ma az a helyzet, hogy néhány perces műtéttel beültetünk az agyba annyi idegen nyelvet, vagy stilisztikát, vagy történelmet, amennyi jól esik az illetőnek. Itt például — (félretolta haját s egy kis forradást mutatott a koponyáján) — láthatja még a forradást, ahol trigonometriai ismereteimet kaptam. Ez elég kellemetlen műtét volt, de például az angol irodalom történetét egészen fájdalommentesen tudják már beiktatni a szervezetbe. Hideg fut végig a hátamon, ha arra a kínos, keserves módra gondolok, ahogy önök tanultak, fülön meg szemem keresztül. Aztán persze, módunkban lévén válogatni, arra is rájöttünk, hogy mennyi fölösleges dolgot tartalmazott a régi értelemben vett emberi agy. Ma például a filozófiát és a matematikát a régi emésztőrendszer szöveibe ültetjük el — nagyszerűen gyökeret ver és hibátlanul működik.

Szünet után folytatta.

— No és — ha tanulmányaikat befejezték — mivel töltötték az idejüket?

— Hát ki hogyan. Az egyik dolgozott, a másik, őszintén szólva, henyélt, a harmadik... hm... , hogy is mondjam... a másik nem dolgai iránt érdeklődött... szerelembe esett, megnősült és megosztotta életét egy nővel.

— Aha, — nézett rám a Betonember őszinte érdeklődéssel — erről hallottam. Hogy valami különleges viszonyban voltak a nőekkel. Mondom

tudok róla, csak nem egészen értem. Mondja csak — szóval egyénileg válogattak nőket maguknak.

— Ó, igen! Ha lehetett.

— No és — az illető aztán a hitvesük lett, ahogy nevezték?

— Természetesen. Remélhetőleg.

— No és — dolgoztak érte? — álmélkodott.

— Persze. Hogyne.

— És ő nem dolgozott?

— De nem ám.

— Viszont mindennek a fele őt illette?

— Őt.

— Joga volt a házukban élni, használni a holmijukat?

— De mennyire!

— Borzalmas! — csóválta fejét a Betonember. — Mondom, csak most kezdem átélni, micsoda szörnyű korban éltek maguk, mióta magát ismerem.

Borzongott, ugyanazzal a közömbös, nyugodt pillantással a szemében.

Ekkor ötlött csak fel bennem, hogy nini, milyen furcsa, az uccán előttünk mozgó alakok mind egyformák.

— Mondja, — kérdeztem félénken — nincsenek már nők? Meghaltak?

— Dehogyan, szó sincs róla! Megvannak még, köszönöm kérdését. Ezek között is vannak nők. De hát — ők maguk óhajtották, hogy szűnjön meg minden különbség közöttünk. Hasonlóak akartak lenni a férfiakhoz. Nem volt erről szó már a maguk korában?

— De igen, — vallottam be — választójogot akartak, meg egyenlőséget.

— Ez az, — bólintott, — elfelejtettem a szót. Nagyon csunyak lehettek a nők abban az időben

— nem igaz? Tollakkal, szőrökkel, bőrökkel, különféle állatok hulladékával borították be magukat. És nevetgéltek és a fogukat mutogatták — és rákényszerítették a férfit, bármely percben, hogy nyelőcsatornájának felső nyílását odaszorítsa az ő nyelőcsatornájának felső nyílásához! Pfuj!...

Borzongott.

— Beton úr, — mondtam neki (nem találtam hamarjában más nevet). — Beton úr! — (és éreztem, hogy forni kezd a vérem). — Beton úr, azt hiszi ön, hogy ezek a csukaszürke, hamuszürke seprűnyelek, amik itt vánszorognak előttem tucattal ezen a ronda uccán, — hogy azok jobban tetszenek nekem, mint egy felszabadítatlan, megreformálatlan, választójogatlan, bokorugró, hoppersza kis menyecske a huszadik századból?

Aztán, hirtelen, mintha villám csapott volna le előttem:

— A gyermekek! — kiáltottam. — Hová lettek a gyermekek?

— Gyermekek? — csudálkozott. — Nem tudok róla, hogy kétszáz év óta találtak egyet is. Rémes kis ördögök lehettek, a nagy fejükkel, örökös nyávogásukkal. Aztán *növekedtek* is — ugye? Mint a dudva, vagy a gomba!... Ha nem csalogdom, minden évben hosszabbak lettek pár centiméterrel... fű!... mint valami féreg...

Felálltam.

— Beton úr! — mondtam kereken — egye meg az egész civilizációt, amit itt összekotyvasztottak. Önök a szó szoros értelmével kidobták a fürdővízzel együtt a gyereket is — az élet terheivel együtt megölték az élet szépségét, az élet édeségét is! A létért való küzdelem helyébe örökös egyformaságot ültettek ide a Földre — veszély helyébe gyávaságot, halál helyébe halálos unal-

mat — a biztonság, a végtelen, időtlen tespedés poklát. Adjátok vissza nekem (és széttártam karjaim a vigasztalan mennybolt felé) — adjátok vissza nekem az én korom bánatát és veszedelmét — kemény munkáját és ragyogó esélyeit — szenvedését és örömét, együtt, elválaszthatatlanul! . . . Most már látom, mit ért — most már ismerem, mit jelentett nekem . . . Adjátok vissza a harcot és a kifáradást, a küzdelmet és a békét . . .

Igy kiáltottam hangosan.

— De hagyjon nekünk is békét és ne ordítson úgy, itt mások is vannak! — kiáltott egy mérges hang, válasz gyanánt.

Felriadtam.

Ott ültem szállodaszobámban. Körülöttem az én komisz, munkás, nyüzsgő világom hajnali zaja — fejem fölött, a felső szobából, egy mérges lakó hangja:

— Mit ordít? Lidércnyomása van? Minek zabál annyit vacsorára? Térjen magához!

Tértem.

AZ ÉLET KAPUJA.

(HÁROMFELVONÁSOS NAGY LÉLEKTANI DRÁMA.)

ELSŐ FELVONÁS.

Felmegy a függöny, a jegykezelők, kik még az utolsó percekben is járkáltak a padsor uccái közt, most hirtelen visszahúzódnak. Fojtott kiáltásokat hallani: »Műsor, műsor!« Aztán már csak egészen halk beszélgetés, könnyed, csevegő modorban. A nézőtéren gukkerüvegek fénye villan meg, a nők nyakán diszkréten csörren a drága ékszer.

Aztán hirtelen, csaknem váratlanul, szinte azt mondhatná az ember, gépies egyöntetűséggel kialszik minden fény, csak a színpad marad világos. Nagy csönd lesz. Itt-ott megroppan egy túlkeményre sikerült frakk-ing. Ennyi az egész.

És ebben a várakozó suttogásban az egész kivilágított színpadon egyetlen egyszál ember látható. Egyetlenegy, magányos, árva ember, még csak kutya sincs mellette, vagy sündisznó, vagy valami más élőlény, hogy érdekesebb legyen. Mert ha például kórus volna mellette a színpadon, akkor ez most egy operettféle darab volna. Ha meg Négy Polgár állana ottan, akkor Shakespearet játszanának. Ha két török katona sétálgatna vele fel és alá a színpadon, akkor egzotikus melo-drámát lehetne gyanítani. De minderről szó sem

lehet, miután csak egy ember van a színpadon. Ez tehát egy úgynevezett lélektani darab lesz, aminek lelki problémája van. És az a mód, ahogy ez a férfi most egyedül bejön a színpadra, határozott és megmásíthatatlan léptekkel, a bejövésnek és egyáltalán a járásnak azzal a gyakorlott biztonsággal, ahogy ezt teszi, — ez az egész önérzetes fellépés első pillanatra elárulja a rutinos szerzőt és színészt.

Egy szó mint száz, ez a férfi bejön a színpadra, ruganyos léptekkel előrejön és a cilinderét leteszi a színpad balsarkában előre odakészített cilindertartó asztalkára, délnyugatra a nagy, vörös-márvány kandallótól, ami, úgy látszik, az egész színház fűtése céljából áll ottan.

Mindez kimondhatatlanul megfontoltan és kifejezően történik. Miután az egész nézőtéren nem akad egyetlen olyan ember se, aki már látott volna férfit bejönni szobába és a cilinderét letenni egy asztalkára, tehát a közönség halálos, dermedt csöndben, szinte ájultan figyeli ezt a megrendítő eseményt.

Ezt látva, a férfi a színpadon lehúzza a kesztyűjét is, mégpedig egymásután, nem például hármát-négyet egyszerre. A lehúzott kesztyűket beleteszi a kalapjába. A várakozás feszültsége csaknem kínossá válik. Ha legalább a kandallóba dobná a kesztyűket, megkönnyebbülne az ember egy kicsit. De nem teszi ezt, eszeágában sincs.

Most a színpadon álló férfi az asztalkára helyezett levélcsomóhoz nyúl, felemeli. Nagy halom levél, úgy látszik az üzleti leveleit a magánleveleivel együtt közvetítette ki a postahivatal. Nem, mint gondolni lehetne, hogy például az üzleti leveleket délelőtt kapná meg, a hivatalá-

ban. De neki ez mindegy. Ő átnézi a leveleket itten is, mégpedig olyan villámgyorsan, hogy az egyenesen kápráztató. Van levél, amit egy negyed másodperc alatt olvas el.

És most, végre, az egész nézőtér megdöbbenésére, beszélni kezd. Bizonyára nagy szüksége van rá, hogy beszéljen, különben nem tenné.

— A cement... részvények... hm... Moreby aggódik... légy szíves, küldj félmillió sterlinget...

Hallottátok ezt? Félmillió sterlingről csak úgy beszél, mint valami csekélyeségről, egészen nyugodtan. Már folytatja is, másik levelet tép fel.

— Lady Gather... csütörtökön, kilenc-kor... vacsora a nagykövettel... péntek este...

És mindez csak úgy előfordul itten, minden további nélkül, tisztán a szerző nagylelkűségéből, mert hiszen se a nagykövetről, se Lady Gatherről, se arról az úrról, aki a félmillió sterlinget kérte, nem lesz szó többé a darabban, ezekről csak úgy beszélnek, nem fognak játszani. Ők csak arra valók, hogy az olcsóbb helyeken lehessen tudni, milyen előkelő társaságba poty-tyant a néző, a pénzéért.

Most a férfi átmegy a színen és megnyom egy gombot. Hallani a csöngetést. Alig hallani, még el se kezdett csöngetni, máris megjelenik egy inas. Mindjárt lehet rajta látni, hogy inas, mivel a színpadi inasok jellegzetes öltözéke van rajta.

És ezt kérdezi:

— Csöngetett, Sir?

Erre most sir Trevornak (mert ő az, mint ki fog derülni), azt kellene felelni, dehogy csöngettem, csak kipróbáltam a csöngőt, hogy milyen

kellemes hangja van. De nem ezt mondja. Ezt mondja :

— Lady Trevor itthon van már?

— Ó igen, Sir John.

— Volt itt valaki?

— Mr. Harding, Sir John.

— Jól van.

Az inas meghajtja magát és a névjegybejelentő ajtón át elhagyja a színpadot. E jelenet után minden épeszű ember a színházban, vagy legalább is egydolláros helyektől fölfelé mindenki érzi, hogy Lady Trevor és Mr. Harding egymáshoz való viszonyában van valami rendkívüli; jól jegyezzük meg... Mr. Harding volt itt, azonkívül senki. Jellemző azokra, akik nem voltak itt. Ennyi elég egy lélektani drámában.

A színpad háttérében az a szárnyas nagy ajtó, amit a főszereplők használatára tartanak fent, most kitérül és belép Lady Cecily Trevor, Sir Trevor neje. Fiatal és szép. Fátyolos kalap van a fején és a selyemruhájáról mindenféle hosszú dolgok lógnak, amiket magával hurcol a színpadon. Kalapját és tollboáját leteszi a kalap-, illetve boartartóra.

Később bejön az inas és ezeket kiviszi. Különbö is az inas gyakran látható, ahogy így összeszed mindenfélét a színpadon — kalapokat és boákat és sétapálcákat, amiket a színészek eldobálnak. De senki nem veszi őt észre, hiszen ez az ő kötelessége.

Ekkor Sir John így szól Lady Cecilyhez :

— Csöngessek teáért?

És Lady Cecily így felel, fáradtan :

— Kösz... ön... öm, nem.

Ez a rövid társalgás arra enged következtetni, hogy olyan viszonyok közt élnek, miszerint

annyiszor teázhatnak, ahányszor nekik tetszik, a nap minden órájában teázhatnak. Egy lelki problémát tárgyaló darab szereplőinek csak csöngetni kell és hozzák a teát. A tea a lelki darabokban ugyanaz, mint a rémdrámákban a visky.

Most társalgás kezdődik. Sir John azt kérdezi Lady Cecilytől, hogy volt-e házon kívül. Esetleg kitalálhatta volna abból is, hogy kalapban jött be, de Sir John: angol és báró.

Lady Cecily ennyit mond:

— A megszokott sétát tettem, — és néhány főherceg és örgróf nevét említi, futólag, akikhez felszaladt egy percre.

Most ő kérdez:

— És te... elmész hazulról?

— Igen, azonnal mennem kell.

— A Házba, ha nem csalódom?...

Ez mindent kifejez. Mert ez a Ház nem zálogházat jelent például, ó nem. És nem is magházat, mint ahogy az ember gondolná, és nem is gyöngyházat, ami helyett, ha leszakad, lesz más. Nem. A Lady Cecily társadalmi helyzetében lévő nők a főrendiházat hívják így röviden Háznak.

— Igen... igazán sajnálom. Szerettem volna az Operába menni veled, de attól tartok, lehetetlen. Igen fontos ülésünk van... a miniszterelnök le akarja szorítani a pártot... hiszen tudod, a Kafonisztán-eset miatt... El fogják napolni a Házat. Gatherson is felszólal. Meg kell akadályoznunk mindenáron. A párt sorsa függ tőle.

Sir John feláll. Modora megváltozik. Tekintete elborul. Látszik, ahogy borul. Fejébe szálltak a kiejtett szavak, most valódi államférfi. Érzéssel folytatja:

— Klotürt fogunk kérni a második olvasásra.

Azután megpeticionáljuk az obstrukciót és követeljük az indemnitit.

Míg ezeket mondja, Lady Cecily arcán a legnagyobb fáradtság lenyomata tükröződik. Felveszi a Times-ot, megint eldobja — egy vicclap utolsó számát robajjal a földre ejti, majd szórakozottan lapoz egy kottában, anélkül hogy énekelni kezdene.

Sir John elmondta mondókáját és elhallgat. A társalgásból eddig ennyi derült ki.

Sir John a főrendiház tagja.

Lady Cecily nem.

Sir John huszonöt évvel öregebb, mint Lady Cecily. És nem látja, amit a karzat utolsó sorában ülő cselédlány is lát, nem látja, a ló, hogy ezek a parlamenti dolgok nem érdeklik önagságát és hogy önagsága élete sivár. Pedig így van, Lady Cecily boldogtalan. Semmije sincs, csak pénze, rangja, ruhái és ékszerai. Ebbe egy rendes nő belesorvad. Bele bizony, ettől döglök a légy, jól tudják a lelki problémák drámai szerzői.

És megszólal Lady Cecily, nagyon nyugodtan :

— Mr. Harding veled megy?

— Miért kérded?

— Csak úgy. Gondoltam, ha nem megy, esetleg elkísérhetne az Operába. Puffy énekel.

Sir John élénken helyesel.

— Igazán, ez nagyon jó lesz! Vidd magaddal Mr. Hardingot! Vidd szegény fiút, na vidd, de igazán vidd, kérlek! . . .

Sir John szünetet tart. Futó pillantást vet Lady Cecilyre. Aztán, kissé megváltozott hangon folytatja :

— Tudod, Cecily, aggódom ezért a fiúért.

Valami történt vele, nagyon megváltozott az utóbbi időben.

— Ugyan! Azt hiszed?

— Igen... szórakozott lett és merengő. Nem hiszem, hogy tévedek... bizonyos vagyok benne... szegény fiú szerelembe esett.

— Azt... hiszed?

Lady Cecily könnyedén elsápad. A szórakozott fáradtság egészen eltűnt viselkedéséből.

— Kedvesem, megbízhatasz a szimatjában olyan idős embernek, amilyen én vagyok. Mi, öreg parlamenti rókák, ezekben a dolgokban csalhatatlanok vagyunk. Valami van ezzel a fiúval... bogáرزik, ördögadta, bogáرزik a jó Jack... úgy értem, a mi Hardingunk.

Sir John közben megint felvette a kesztyűjét, felveszi fontos parlamenti iratait a parlamenti iratok számára fenntartott asztalkáról.

Közben nincs módjában megfigyelni a Lady Cecily arcán beállott változásokat. Mindenki látja, csak ő nem.

Folytatja a szerencsétlen:

— Beszélj Hardinggal. Vedd ki belőle. Ti asszonyok értitek az effélét. Vedd ki belőle a titkot és mondd el nekem. Szeretnék segítségére lenni.

Szünetet tart, mintegy maga elé mondja a többit.

— Megígértem édesanyjának, amikor Angliába küldte.

Lady Cecily megrezzen.

— Te jól ismerted Harding édesanyját?

— Nagyon jól.

— Régen volt... nemde?

— Nagyon régen.

— Volt már férje?

— Akkor még nem.

— Itt, Londonban?

— Igen, Londonban. Szerény királyi ügyész voltam abban az időben, de jövőt jósoltak nekem. Ő ünnepelt szépség volt (Sir John ezt olyan erőltetett közönnyel mondja, amivel a jegykezelőnéit se lehet megtéveszteni) — és hozzáment Harding gárdakapitányhoz. Indiába utaztak. Ott a férj elvesztette vagyonát és összetörte az aszszony szívét.

Sir John sóhajt.

— Láttad azóta?

— Soha.

— Nem is írt neked?

— Egyetlenegyszer. Amikor Angliába küldte a fiát és segítséget kért tőlem. Akkor határoztam el, hogy a fiút magam mellé veszem titkárnak.

— És ezért jött velünk Olaszországba, két évvel esküvőnk után?

— Ezért.

— Tudja ezt Mr. Harding?

— Mit?

— Hogy te... ismerted az édesanyját?

Sir John a fejét rázza.

— Soha nem beszéltem vele édesanyja multjáról.

A kandallópárkányra helyezett színpadi óra ütni kezd, Sir John nyugodtan kivárja, amíg négyet-ötöt üt, aztán folytatja:

— Nyolc óra van. Sietnem kell, mert elkésem a Házból... jóéjt, drágám.

Átmegy a színen, Lady Cecilyhez, és megcsókolja. Ezt olyan gyöngéden teszi, hogy megfélemedezik a parlamenti iratokról, amiket letett maga mellé. Mindenki láthatja, hogy megfélemedezett róluk.

Ezután elmegy.

Lady Cecily ottmarad és a kandalló tűzébe mered. Hangosan beszélni kezd, nyilván saját-magához, miután egyedül van.

— Huszonöt éve . . . és még mindig . . . hogy megváltozott a hangja, mikor beszélt róla . . . Vajjon sejti-e Jack?

Kívülről csöngetést hallani.

Az inas bejön.

— Mylady . . . Mr. Harding kérdezi, jöhet-e?

— Bocsássá be, Ransome.

Pillanattal később belép Mr. Harding. Sovány fiatalember, frakkban. Az arca keskeny. Az egész ember keskeny. Ő képviseli a darabban a keskenységet.

Lady Cecily elébe megy. Két kezét a fiatal-ember vállára teszi és egyenesen belenéz a képébe.

— EGYETLENEM! — ezt mondja. Szórul-szóra ezt. A nézőtérén morajlás fut végig, elveszve a karzat háttérében.

A közönség kiegyenesedik, mindenki Mr. Hardingra néz, felemelkednek a gukkerek, a szem-üvegek fellendülnek az orrokra, jól megnézik maguknak. Hát ő az — ő az — a keskeny, jelentéktelen fiatalember, akitől a lelki problémás darabok boldogtalan asszonyai megörülnek.

És Lady Cecily többször ismétli: »Drágám!« »Egyetlenem!«

Mr. Harding azt mondja »Pszt!« és igyekszik kiszabadítani magát.

De az asszony nem ereszti el. Teát ígér neki inkább, hogy majd csönget, aszongya. Neki nem kell tea. »Ó, Jack!« — mondja az asszony, — »én nem bírom, én nem bírom tovább ezt az életet!« aszongya.

— Eleinte azt hittem, hogy bírom. Téved-

tem. Nem bírom. Megfojt, megfojt ez az élet itt — ez a ház... ezek a falak... minden...

A kerevetig vonszolja Jack-ot, leülteti, a lábai elé ül.

— Emlékszel, Jack, mikor először jöttél Olaszországba? ... emlékszel arra az éjszakára Amalfiban... mikor ott ültünk a piazzán, a palazzo mellett ..

És rajongva néz az arcába.

Mr. Harding kijelenti, hogy emlékszik.

— És Fiesole-ba, arra a napra, a narancsfák közt, és Pisá-ba és Mona Lisá-ba a Capello de Teresiá-ra? Oh Jack... vigyél magaddal, ments meg, vigyél el innen... vigyél el Contadinibe a riviérák közé... vigyél, vigyél, vigyél Mortadellába, ahol állhatunk megint együtt a kék macelláriák közt, fejemmel a válladon, mint akkor, akkor a milánói duomák tetején, a veronai piaggia-n. Vigyél Corfuba, a Campo Santo-ba, Civita Ciceribellicibicébe, vigyél Para Lisába, akárhová, csak vigyél...

Mr. Harding, elolvadva a csókoktól, meghatottan mormog:

— Viszlek, egyetlenem, viszlek...

Nincs férfi a közönség soraiban, aki ne vinné. Mi az, hogy vinné! Honoluluba vinné, Patagóniába vinné, fölvinne a Himalája tetejére, levinné a pokolba. Esetleg ott is hagyni.

Míg így társalognak, a színpalak mögött Sir John hangját hallani: »Köszönöm, Ransome, bemegyek magam, tudom hová tettem.«

Sir John sietve bejön, előresiet, felveszi a parlamenti asztalkáról a parlamenti irkákat, megfordul — és mit lát?

Látja a feleségét és hallja, miket beszél össze, hogy aszongya: Amalfi, Orangieri, Contadini.

Ennyi elég neki. Egy bikának is elég volna.

Leejti a parlamenti iratokat. Az iratok a kandalló rácsára esnek, nagy robajjal. Egy egy lábú asztal is leesik. Az asztalon van egy gombolyag, az is leesik. Ennek zaja szétriasztja a szerelmeseket.

Megfordulnak.

Mindhárman elhallgatnak.

Egy pillanatra az asszony olyan mozdulatot tesz, mintha teáért akarna csöngetni. Aztán dermedten egymásra merednek.

— Te vagy az? — nyögi Cecily egy lehellettel. Ezt nagyszerűen csinálta. Később felvonásközben mindenki emlegeti, milyen szépen mondta, hogy »te vagy az?«.

Sir John képtelen szólni a meglepetéstől.

— Ő... — dadogja aztán. — Őt!... Őt!... Nagy Isten!...

Mr. Harding egy szót se szól. Egész keskenyen és gyengén néz maga elé, láthatóan gyengélkedik.

Először Lady Cecily tér magához.

Kitör, az orrán keresztül beszélve.

— Nos hát... igen! Szeretem! Tudd meg, szeretem őt... Szeretem — nem szégyellem kimondani!... Mi jogon tagadhatod meg ezt nekem? Te semmit nem adtál nekem... Bábut csináltál belőlem, játékszett...

A nézőtéren a méltatlankodás moraja fut át. Egy ilyen lelki drámában minden szörnyűség és gázság teteje, ha valaki valakiből játékszett csinál.

— Elsorvadtam ebben a házban. Megfulladtam.

Lady Cecily megragadja a saját nyakát és kicsit fojtogatja magát, mutatni, hogy hogyan.

— A mellemre feküdt ez a ház... nem tudtam lélekzeni. És most — most elmegyek innen... hallod?... elmegyek: élni, szeretni!... elmegyek, hallod?... az élet kapuján!...

Megragadja Mr. Hardingot, személyesen és szenvedéllyel, kihurcolja a szobából. Mr. Harding betegen és tehetetlenül néz vissza.

Sir John egy karszékbe roskad.

— Jack!... — dadogja maga elé. — Irgalmas Isten! Jack!...

Hát, ahogy így üldögél ottan, egyszerre csak bejön az inas, tálcával, a tálcán sürgöny.

— Sürgöny jött, Sir John.

Sir John felriad, igyekszik összeszedni magát.

— Mi az?

— Sürgöny, Sir... rádiogram.

Sir John átveszi, felbontja, hangosan olvassa.

— »Ő meghalt. Kötelességem ezzel lejár. Jövök haza. Margaret.«

Sir John a sürgönyt is leejti, üveges szemekkel mered maga elé.

— Margaret... haza... jön... Még csak ez hiányzott!... Istenem!... Istenem!... Istenem!...

* * *

És ahogy ezt mondja, a függöny egyszercsak lemegy.

A csillárok kigyúlnak.

Óriási taps. A függöny szétnyílik, összecukódik. Lady Cecily és Mr. Harding és Sir John előrejönnek és kedvesen hajlonganak. Kedvesen mosolyognak, az előbbi zavarnak nyoma sincs, egymás kezét fogják. Aztán megint összemegy a függöny, és a zenekar viharos jazz-valcert kezd játszani. A páholyokban élénk, vidám be-

szélgetés indul. Egyesek úgy vélekednek, hogy Lady Cecilynek igaza van, igenis neki joga van az élethez, — mások odanyilatkoznak, hogy erőt kellett volna vennie érzelmein, jobban kellett volna ismernie saját magát. Erre többen felháborodva magyarázzák előbbieknek, hogy honnan ismerhette saját magát, mikor a férje megakadályozta benne, hogy önmaga legyen. De meg-egyeznek benne, hogy nagyon finom és érdekes probléma.

Vannak, akik már látták a darabot, ezek kedvesen elmondják a végét, hogy előre lehessen örülni. A komolyabb elem feláll és kifelé indul a padosrok közt. Az arcukon komor kifejezés, úgy látszik a probléma esélyein tündödnék. De óvatosan és lábujjhegyen járnak, mint a tigrisek az ingoványban — senki sem sejti, mi a legközelebbi szándékuk.

A zene szól.

Beszélgetés, lárma

A tigrisek lopózva visszajönnek. A zenekar néhány erőteljes akkord után elhallgat. A nézőtér elsötétül. A rivalda lámpái kigyúlnak. Hal-kan libben ketté a függöny és jön a

MÁSODIK FELVONÁS.

(Hat hónappal később.)

A műsorok papírja zizeg. Mindenki meg-nézi, hol tartunk. És kiderül, hogy Párizsban vagyunk, egy lakosztályban. Megjegyzem, minden lelki drámában előfordul egy vagy több lakosztály. Nem Mr. Harding lakosztálya, vagy olyan lakosztály, ahol Mr. Harding fizeti a házbért, — egyszerűen csak lakosztály. Ha csak

így volna: »Lakosztály!« az ember mindjárt biztonságosabban érezné magát. De nem. Aszongya: »Egy lakosztály!« Már maga ez a szó a várakozás kellemes borzongásával fut végig a nézősereg idegein.

A csinos francia szobalány tesz-vesz, selyemharisnyában. Asztalkát terít, nyilván vacsorára. Ezt hangosan meg is magyarázza, persze franciául, hogy könnyebb legyen kitalálni

— Bon! . . . la serviette de Monsieur! . . . la serviette de Madame! . . . bien . . . du champagne! . . . bon! . . . langouste aux champignons, bien! bon . . .

Ennyit tud franciául mindössze, szegényke, de a »languszt« és »sompinyon« tetszik a közönségnek, és ennél magasabbratörő ambíciója úgy sincs.

Ez a vacsorajelenet különben jelképes. Nem lehet valóságban bemutatni Amalfit és Fiesolet és a narancsfákat, nem vagyunk moziban. Ehelyett egy kis vacsora is megteszi.

Ahogy a szobalány így tesz-vesz, kopognak a lakosztály bejelentő-ajtáján. Egyenruhás hivatalnokféle ember dugja be a fejét. Nyilván postai hivatalnok, a sapkája után ítélve.

— Monsieur Arrding? — kérdi.

— Oui.

— Bon! Une lettre!

— Merci, Monsieur!

A postás távozik. Az előkelő közönségen a büszkeség egy hulláma villan át, hogy lám, milyen jó volt franciául tanulni, most érti az ember ezt a mélyenszántó eszmecserét.

A szobalány a levelet leteszi az asztalkára.

Ahogy ezt teszi, nyílik az ajtó és belépnek Mr. Harding és Lady Cecily. Igen, ők azok

Mindketten. A közönség pillanat alatt átlátja a fejleményeket. Tehát ők laknak itt.

Lady Cecily ledobja felöltőjét. Modora élénk, vidám. De az arca sápadt. Két tűzrózsa rajta. Szemei csillognak.

Vacsorázó jelenet.

Lady Cecily igen jókedvű. Pezsgőt önt Mr. Harding poharába. Mindketten ugyanabból a pohárból isznak.

Cecily azt kérdi Jacktól, hogy boldog-e most már. Ujjaival a fiú hajában játszik. Jack az asszony meztelen vállát csókolja válaszul. Ez is jelképes.

Lady Cecily Amalfiról és Fiesoleról beszél. Hogy aszongya, emlékszik-e Mr. Harding, milyen szép volt mult éjszaka az olajfák alatt Santa Clarában, és hogy a csillagos égen egyetlen fülemüle csattogott. Mr. Harding emlékszik. Emlékszik személyesen arra a pacsirtára. Látni a beszélgetésből, hogy az egész Adriát bejárták, bedekerrel.

Időnkint Lady Cecily félbeszakítja magát. Köhög és keblére teszi a kezét. Mr. Harding szemrehányó tekintetet vet rá. De Lady Cecily biztosítja, hogy semmi, te csacsi kisfiú, aszongya, rögvest elmúlik. Ez is csak azért van, mert olyan boldog.

És egyszercsak, minden átmenet nélkül, térdre veti magát Mr. Harding előtt.

— Jack, Jack! nem bírom tovább!... Nem megy... Megfulladok!

Mr. Harding megriad.

— Mi ez, egyetlenem?

— Minden megfojt... ez a lakosztály... ezek a képek... ez a francia szobalány... Nem bírom, nem bírom!... a mellemre fekszik!... Jack, vigyél — vigyél el innen...

valahová, ahol csend van, és hűvös, nyugalom . . . vigyél Norvégiába! . . . a fenséges, hólepte fjordok közé! . . .

Ebben a pillanatban Mr. Harding észreveszi az asztalon heverő halványkék borítékot. Előbb is észrevehette volna, hiszen tíz perce fekszik ott. Az egész közönség látta és már régen nyugtalankodott miatta. Most azonban észrevette, feltépi és olvassa.

Láthatóan összerendül, ahogy elolvasta.

— Mi az? — kérdi naívan Lady Cecily.

— Az anyám . . . nagy Isten! . . . az anyám! . . . Idejön! . . . Azt írja, hogy a Bristolban lakik és most idejön! . . . Mit tegyünk?

Lady Cecily összeszedi magát.

— Tudja már, hogy . . . ?

— Nem tud semmit.

— Hogy talált rád?

— Nem tudom. Sejtelmem sincs róla. Mikor atyám halálának hírért olvastam a lapokban, mindjárt sejtettem, hogy hazajön. De óvatos voltam. Szóltam ügyvédeknek, hogy tartsák titokban lakcímemet — átkozott ügyvédek! . . .

Mr. Harding átmegy a színen, betegen. Halani, ahogy mormolja: »Most mit tegyek?«

Cecily azonban határozottan és büszkén megszólal:

— Jack!

— Mi az?

— Itt nincs más választás. Meg kell mondani neki.

Mr. Harding megáll, mintha darázs csípte volna meg.

— Igen, mindent meg kell mondani. Nincs mit szégyelnem. Ám ítéljen ő fölöttem.

Mr. Harding a székre roskad. Borzong.

— Nem . . . nem bírom . . . ő soha ezt meg nem értheti . . .

Mr. Harding kiejti kezéből a levelet. Betegen néz. Nagyszerűen csinálja.

Lady Cecily felemeli a levelet, hangosan olvassa, közben szemeit törülgetve.

»Hotel Bristol, Paris.

Drága fiam !

Végre megtaláltalak ! Miért rejtőzködtél előlem ? Minden rendben van ! Meghalt az az ember, akit megtanítottalak atyádnak nevezni — és most mindent elmondhatok ! Repülök hozzád ! . . .

Margaret Harding.«

Lady Cecily hangja megcsuklik, ahogy ezt a nevet kiejti.

Közeledik a férfihez, megragadja a kezét.

— Jack . . . mit jelentsen ez ? Mit jelentsen ez, Jack, . . . mondd meg nekem ?

— Cecily . . . az ég szerelmére . . . esedezem, könyörgök, ne beszélj így ! . . .

— De . . . ezek a sorok . . . atyádról ? . . .

— Nem tudom mit jelent. Nem törődöm semmivel. Gyűlöltem őt . . . gyűlöltem durvaságát atyámnak. Nem sajnálom, hogy meghalt. De anyám azonnal itt lesz és nem tudok a szemébe nézni.

Lady Cecily, nyugodtan :

— Jack, valamit meg kell kérdeznem. Nem beszélt neked Sir John Trevor soha az atyádról ?

— Nem, soha.

— Ismerte őt ?

— Igen . . . azt hiszem . . . valamikor régen. Ha jól emlékszem, párbajra hívta ki, valami nőszemély miatt . . . de a gyáva gaz nem állt ki !

Lady Cecily maga elé mered . . .

— Akkor hát . . . mindent . . . értek . . .

Összeszedi magát.

— Jack, figyelj rám! . . . Még van idő. Menj a szállodába. Azonnal. Ne mondj semmit anyádnak. Semmit — *érted?* Tartsd vissza Mindenhová mehet, csak ide ne jöjjön. Ernestine — (ezt a szobalánynak mondja, aki belépett) gyorsan egy taxit!

Felsegíti Mr. Hardingra kalapját, felöltőjét. Az egész színpad siető izgalom. Egy izgalomban remeg a nézőtér, hogy az a csalfa Ernestine elkésik, vagy szórakozottságában bútorszállító kocsit rendel autotaxi helyett. De szerencsére az izgalom tetőfokán hallani kívülről az auto túlkölését. Mr. Harding gyorsan megcsókolja Cecilyt. Az asszony azonban eltaszítja magától és gyorsan az ajtóhoz kíséri.

Aztán a szobalányt hívja.

— Ernestine . . . csomagolja be gyorsan minden holmimat a nagy bőröndbe.

— Madame elutazik? ! ! . . .

— Igen, azonnal.

— Madame nem eszik valamit?

— Nem, nem.

— Nem pihen le kissé, Madame?

Rémesek ezek a francia szobalányok!

— Madame nem várja be Monsieurt? Madame nem iszik valamit? Nem fekszik le, Madame? Nem játszana Madame egy partí sakkot? — áthoznám a szomszédból Capablancát.

— Nem kell semmi, Ernestine. Csomagolj, ahogy mondtam. És rendelj kocsit. Azonnal jövök.

Lady Cecily egy mellékszobába vonul.

Alig tűnt el, midőn Mrs. Harding belép.

Mintegy negyvenötéves úriasszony, még mindig szép. Mély gyászban van.

Ettőlfogva a cselekmény gyorsan, lüktetve siet tovább, jól meg kell fogózni a székbe, hogy az ember le ne maradjon.

— Ez Mr. Harding lakása? — kérdi a szobalányt.

— Oui, Madame.

— Itthon van Mr. Harding?

Körülnéz.

— Nem, Madame, ebben a pillanatban indult el a Hotel Bristolba.

— Van... valaki... itthon?

— Nincs, Madame, senki. Madame egy pillanattal előbb távozott, szintén.

Ez persze hazugság, dehát ezek a francia szobalányok folyton hazudnak.

— Akkor hát... mégis igaz... van valakije...

Alighogy ezt kimondta, csöngetnek és a küszöbön megjelenik — Sir John Trevor.

— Ön az! — suttogja Mrs. Harding.

— Elkéstem! — hörgi Sir John.

Reszketve közeledik hozzá.

— Annyi év után... — suttogja az asszony.

— Hosszú idő volt...

— Maga nem változott.

Az asszony megfogja a kezét és a szemébe néz.

— Sokat gondoltam magára ezekben a nehéz években. Ez tartotta bennem a lelket, ez az emlék... és tudom, John, tudom... hogy maga is... miattam maradt agglegény.

Ezekből a szavakból a közönség rémülten tudja meg, hogy Mrs. Harding abban volt odaát, Indiában, hogy Sir Trevor nem nősült meg két

évvel ezelőtt és hogy tulajdonképen miatta jött vissza. Egyik rémületből a másikba esik a közönség, mert közben rájön, hogy viszont Mrs. Harding ezt csakhamar meg fogja tudni, . . . ugyanis Lady Cecily megjelenik az ajtóban. Igen, kinyitotta az ajtót és most észrevétlenül, hallgatózva ott áll a hátuk mögött. Kalap van rajta és felöltő. Kezében levél. Mrs. Harding csak beszél tovább, mit sem sejtve.

— John . . . csak maga segíthet rajtam, John . . . maga olyan erős! Jack! a fiam! Mi van vele? meg kell őt mentenem! . . .

Körülnéz. Valami nem tetszik neki.

— Oh John, ez a hely . . . ez a mi kettőnk ítélete!

A közönség már mindent tud, s mikor Mrs. Harding »az örületnek egy részeg pillanatról« és a »mi bűnünk jóvátételéről« beszél, mindenki tisztában van már a nézőtéren, honnan fúj a szél.

Úgyhogy mikor Mrs. Harding ezt mondja: »meg kell menteni a mi szerencsétlen fiúkat!« már senki se csodálkozik, hogy így mondta: »fiúink!«

Most kicsit megnyugszik.

— Tudom, érzem . . . nem egyedül lakik itt.

Sir John száraz, csaknem kísérteties hangon feleli:

— Nem . . . nincs egyedül.

— És ez az asszony . . . nem beszélhetne velem . . . nem győzhetné meg . . . ?! . . . hogy az én kedvemért . . . értem . . . mondjon le a fiamról . . . adja őt vissza nekem! . . . Megfizetek érte, ha kell . . .

Lady Cecily előrelép.

— Nem kell fizetni érte! . . . Én elmegyek.

Ha rosszat követtem el ellene... és ön ellen, asszonyom... én jóváteszem!...

Sir John nem mozdul. Kábultan áll ott, ahova tették.

Cecily hozzáfordul:

— Hallottam mindent... tudok mindent. Ha majd elmentem innen... ha már nem leszek itt... és túl leszünk mindenen... arra kérem csak, adja oda neki ezt a levelet! És aztán... legyenek jók hozzá... és azt kívánom... hogy felejtessenek el... mintha soha nem lettem volna a világon!...

És odaadja Sir Trevornak a levelet. Aztán, köszönés nélkül, Cecily kimegy a szobából. Nagy csönd. Mrs. Harding és Sir John ámulva nézték Lady Cecilyt. Most Sir John beleroskad a roskadó-székbe, Mrs. Harding élesen felkiált:

— John!... mindenre, ami szent... mit jelentsen ez?!... Ez az asszony!... rettentés... itt valami lappang... beszéljen!...

— Beszélek hát!... Margaret... ez a végzet ujja!... Maga nem tud mindent!... Két évvel ezelőtt megnősültem...

— De ez az asszony... ez az asszony...

— A feleségem... A feleségem volt...

* * *

Ebben a pillanatban Jack beront a szobába

— Cecily!... Cecily!... Elkéstem!...

Meglátja őket.

— Anyám! — kiált ajult aggodalommal. — És ön...

Körülnéz

— Hol van Cecily? Mi történt? Tudnom kell!..

Sir John szóltalanul átnyújtja a levelet. Jack feltépi és olvassa :

— »Egyetlenem... én elmegyek... örökre... Már úgysem tarthat soká... Az orvosok megmondták nekem az igazat .. Ezért nem tudtam veled őszinte lenni... ezért viselkedtem olyan különösen a vacsoránál. De most megint nyugodt és erős vagyok. Isten veled!...«

Mr. Harding Sir Johnra veti magát, farkas-üvöltéssel :

— Mit tett vele? ... Mit mondott neki? ... Miért üldözte el? ... Mi jögon jött utána, ördög! Ó az enyém volt... szerettük egymást!

Mr. Harding kést emel fel a vacsorázóasztalról. Tudniillik éppen van ott egy kés. Lesúnyt fejjel közeledik Mr. Trevorhoz, rá akar ugrani a késsel.

De Mrs. Harding közéjük veti magát.

— Jack!... Jack!... nem!... nem szabad!...

— El az utamból, annyit mondok, vagy...

— Jack!... Jack!... Ne nyúlj hozzá... Hát nem látod... nem érted!...

— Mit akarsz? Mit értsek? Félre az utamból!...

— Jack... ne nyúlj hozzá... ne bánts! — az apád!...

A kés dörömbölve esik a földre.

— Jóságos Isten!...

* * *

A függöny összemegy, tapsorkán. Egy pillanattal később Lady Cecily, Sir John, Mrs. Harding és Jack mosolyogva megjelennek, mintha semmi se történt volna. Még a kis francia szobalány is ott áll a sarokban, vigyorog és szipog.

Aztán zenekar, és a tigrisek kilopóznak, és a páholyokban vígan beszélgetnek, mutatni, hogy egyáltalán nincsenek meghatva. Találgatás indul meg, mi történhetik ezek után. Többen úgy vélekednek, hogy harmadik felvonásra nincs is szükség, uraim, ezzel vége is a darabnak, és ami most jön, az már csak erőltetett marhaság lehet úgylis. — Ettől függetlenül a függöny szétmegy és kezdődik a

HARMADIK FELVONÁS.

(Három hónappal később.)

Mrs. Harding londoni házában egy társalgót ábrázol a szín Mrs. Harding ül egy széken. Fehérneműt osztályoz.

Nagy nyugalom a levegőben. A problémás darabok harmadik felvonásában mindig nagy nyugalom van. Olyan egy ilyen darab, mint egy jól felfújtt futball-labda, amiből a második szünet után kiment a szusz. Most megpróbálja a szerző szép csendesen újra felfujni.

Például így :

Mrs. Harding nem Lady Cecilyről beszél, se Jackről, a fiáról, holott az ember ezt várná. Á, szó sincs róla, ő fehérneműt válogat és címetket ír föl, közben elmerülve beszél, hogy hallják.

— Az árvák menhelyének, két lepedő... Kített gyermekek otthonának... Elveszett gyermekágyas apákat kiházásító ligának... (nagyot sóhajt) boldogtalan gyermekek!

Mi ez, mi ez, mitől jó ez? Mi köze ennek a darabhoz? Ugyan, hát nem látjátok, hogy ez az emberszeretet jelképe, a nemesség és szomoruság ténykedése? A vihar elmúlt és Mrs. Harding szívében már csak a száanalom él.

A ruhája gyászosabb, mint valaha — és a szemében az a bizonyos harmadikfelvonásbeli megadó bánat.

Megy a levegő a labdába, szép lassan.

Egy bánatos ember jelenti :

— Sir John Trevor.

Sir John Trevor bevánszorog.

Mrs. Harding lassan elébemeleg, mindkét kezét nyújtja.

— Jónapot, kedves, kedves barátom! — mondja édesbús mosollyal.

Sir John is feketében van. Megöregedett, de nyugodt és csendes. Egész magatartásán látni, hogy a Hajléktalan Rikkancsokat Gyámolító Egyesület közgyűlésén töltötte el a délelőttöt.

Csakugyan, erről kezd el beszélni.

A harmadik felvonásokhoz kevésbé edzett közönség csudálkozik, hogy jön ez ide.

A telivér színházlátogató azonban tudja, hogy ezt úgy hívják : atmoszféra.

Most, hirtelen :

— Parancsol teát? — kérdi Mrs. Harding. — Csöngessek?

— Kérek, — bólint Sir John bánatosan.

Leül, fáradtan. Mintha az egész harmadik felvonás az ő vállára nehezedne, az ő lelkiismeretét terhelné.

A teát, amit két felvonáson át főztek, végre behozzák.

Az »atmoszféra« kicsit derül.

— Mi ujság? — kérdi Mrs. Harding. — Beszélt vele?

— Beszéltem.

— Elutazott?

— Igen. Két órával Londonba való visszatérésem után már a fedélzeten volt. Ott álltam,

mikor a hajó kifutott. Szegény Jack!... Gatherson nagyon kedvesen viselkedett. Elviszik őt Limába, a követséghez. Ha Isten is úgy akarja, itt új életet kezdhet. A perúviai nagykövet megígérte, hogy mindent el fog követni az érdekében.

Sir John mélyet sóhajt és elhallgat. Így hát megtudtuk, hogy Jack Limába utazott. Hová a csudába utazhatott volna különben, az Isten szerelmére?

— Jól fogja érezni magát — bólint Mrs. Harding. És kiegyenesedik, jelezve, hogy ő bátran viseli el a fiától való elszakadást.

— Én is azt hiszem, — bólint Sir John.

Hallgatnak.

A harmadik felvonás harminc százaléka szünetekből áll.

Aztán Mrs. Harding halkán megint beszélni kezd.

— Más újság nincs?

— Van.

— Róla... az asszonyról...?

— Róla. Voltam Svájcban. Beszéltem a plébánossal... derék, jóra való ember. Mindent elmondott, ami elmondható. A kórházban találtam, a sekrestyében. Elvezetett a sírjához.

Sir John komoran elhallgat.

A közönségnek tátva marad a szája.

Lady Cecily meghalt!

Meghalt! Nahát... ez igazán... disznóság! Csak így, szó nélkül kivégezték! Azelőtt legalább nyílt színen halt meg a hősnő, az becsületes munka, az ember tudja, mihez tartsa magát... de ez az új módszer, hogy két felvonás közt kicsempészik Svájcba és ott orvul leütik, hogy senki közbe ne szólhasson... nem, ez nem fair játék!

De már Mrs. Harding beszél, szelíden, szomorúan.

— És maga? Mi lesz magával? Újra elkezdi a régi munkát?

— Nem. Elutazom.

— Hová?

— Messze. Kafonisztánba.

Mrs. Harding lesüti a szemét.

— Kafonisztánba?

— Kafonisztánba. Ott még akad munka a számomra.

* * *

Nagy szünet. Aztán Sir John recseg megint egyet, keservesen.

— És kegyed? Itt marad... letelepszik Londonban?

— Nem. Én is elmegyek.

— Hová...?

— Ballawallába. Egyedül akarok lenni. Felejteni. Gondolkodni. Tűnődni. Megérteni.

— Egyedül megy?

— Egyedül. De ott nem leszek az. A maharadzsza tárt karokkal vár. És módot fog adni rá, hogy hasznossá tegyem magam. Szükségük van rám az asszonyoknak... olvasni, varrni, énekelni fogom tanítani őket.

— Mrs. Harding... Margaret... nem szabad ezt tennie... Az élete csupa áldozat volt eddig... joga van hozzá, hogy végre magáért éljen...

Sir John hangjában meghatottság rezeg. Nyilván nagyon rosszul esik neki, hogy most tessék, az ő kafonisztáni utazását keresztezni akarja Mrs. Harding ezzel a ballawallai úttal.

Mrs. Harding a fejét rázza.

— Nem. Az életem már nem számít. De maga, John... magára szükség van itt. Az ország nem nélkülözheti.

Most Sir John rázza a fejét.

— Nem, nem... nekem dolgom van Kafonisztánban... Ott férfira van szükség. A kafonisztáni hordák tudatlanok és műveletlenek.

Ez így megy egy darabig. Egyszer Mrs. Harding rázza a fejét és biztosítja Sir Johnt, hogy semmi oka Kafonisztánba menni, aztán megint Sir John rázza a fejét és erélyesen figyelmezteti Mrs. Hardingot, hogy semmi keresnivalója Ballawallában.

De ez mind csak ámitás.

Nem fognak ők elmenni. Egyik se. Ezt mindenki tudja. Egyszerre csak Mrs. Hardingnak a következő ötlete támad:

— Fog rám gondolni?

— Soha nem fogom elfelejteni.

— Ez jólesik.

— Akárhol leszek, mindig gondolni fogok magára. Kint a sivatagban, a nagy dombok alatt, a trópusi ég csillagmiriádja alatt magára fogok gondolni. A tekintete követni fog, akármerre járok.

Sir John megfogja Mrs. Harding kezét.

— És kegyed, — mondja, a kötelező szünet után, — jutok-e majd néha eszébe, ott Ballawallában?

— Mindig. A maharadzsa udvarában magára fogok gondolni... a végtelen indiai éjszakák csöndjében, mikor alszik a város, és csak a dzsungel mélyéről hallani majd a hiéna üvöltését és a sakál vérfagyasztó kacagását... én magára fogok gondolni, és a hangja ott lesz a fülemben.

Nagyon meg van indulva. Feláll, kezeit tördeli. Aztán suttogva:

— Hiszen huszonöt éven át hallottam lelkemben ezt a hangot.

A férfi megmozdul.

— Margaret!

— John!

— Nem . . . nem tudom elengedni . . . a maga élete itt van . . . itt, a szívemen . . . a támogató kezét kérem . . . a segítségét . . . szerelmét . . . itt, itt . . . az Élet Kapujában . . .

Hát, ahogy ezt mondja, kitarja a karját és a függöny összecsucodik és megint szétnyílik, és megint összecsucodik, és a csillár kigyúl, és vége a darabnak. A közönség nyüzsögve szedelődzködik és a kijáratok felé indul. Mondattöredékeket hallani, méltatlankodó szavakat: »Rémes hülyeség!« »Igen rossz!« »Egy igaz szó nincs benne!« és így tovább.

Az általános vélemény, hogy a legutolsó fércmű a darab, de nagyon hatásos és erős és jól van megírva.

Bundák suhognak, selymek zizegnek. Oda-küint hangosan kiáltozza ezer torok az autók számát, a hideg, friss levegő betódul a hallba.

A színházirodában egy úr, házikabátban, ceruzával a kezében, dollárokat számol össze, és meg van győződve róla, hogy a darab kitűnő.

TARTALOM.

	Oldal
Gertrúd, a nevelőnő	5
Hinárba áztatva.....	18
Ghenti Guidó	33
Karolina karácsonya	41
A munka hőse	55
Q. A pszichofizikai pfenomén	67
Egy magányos nagy lélek fejlődése	81
A rejtély titka.....	93
A betonember	105
Az Élet kapuja	120

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

